

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 5/2'2018

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. №1328 (економічні науки), Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 (юридичні науки). Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 № 353/10 (фахове видання з обліку та аудиту).

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944 та включено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Таврійським національним університетом ім. В.І. Вернадського та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 14 від 15 травня

2018 року) та Вченою Радою Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського (Протокол № 17 від 17 травня 2018 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 28.05.2018

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої справи

© "Аналітик", 2018

© "Економіка. Фінанси. Право",

2018

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Бутинець Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, головний науковий співробітник Наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ м. Київ

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Бондар Валерій Петрович, професор кафедри аудиту КНЕУ, директор аудиторської фірми "HLB UKRAINE", член Аудиторської палати України

Величко Олена Георгіївна, Радник Першого віце-прем'єра міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України, член Аудиторської палати України

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Дацій Олександр Іванович, д.е.н., професор, Заслужений працівник освіти України

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор.

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., професор

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент

Потишняк Олена Миколаївна, д.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Редько Олександр Юрійович, д.е.н., перший проректор з науково-педагогічної роботи, професор, академік НАСОО, член Аудиторської палати України

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., доцент, виконуючий обов'язки ректора Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

Царенко Оксана Вячеславівна, д.е.н., доцент

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Заступник редакційної колегії з правових наук:

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, Заслужений економіст України

Члени редакційної колегії з правових наук:

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент

Кононенко Леонід Миколайович, к.ю.н., професор

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Технічний редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

Випусковий редактор:

Туманян Анна Оганесівна

ЗМІСТ

І.В. ФІЛІПШИН. Управління розвитком персоналу в контексті активізації використання інформаційних систем	4
А.А. ЧУПЕТА. особливості оподаткування діяльності фермерських господарств в Україні	8
Т.Е. ГОРОДЕЦЬКА, А.О. СТРИГУН. Місцеві бюджети як фінансова база соціально-економічного розвитку території	12
Т.О. КЛИМНЬОВА. Проблеми інтернаціоналізації норм національного кримінального процесуального законодавства до права Європейського Союзу	15
О.М. КИРИЛЕНКО, В.В. БУДЗИНСЬКА, І.С. ШЕРЕМЕТ. Efficiency of financial and economic activity of SC IA “Boryspil”	19
А.В. ЛЕГІН. Система органів, які здійснюють боротьбу з корупцією: світові моделі та національний досвід	23
Є.І. МАСЛЕННИКОВ, В.С. ТКАЧ. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні ..	27
Л.М. МАТРОСОВА. Проблеми реформування місцевих бюджетів України в умовах бюджетної децентралізації	31
М.В. ПРОКОПЕНКО. Формування ефективного трудового потенціалу підприємства	35
В.І. ЗАХАРЧЕНКО, К.В. КОВТУНЕНКО, О.С. ЧІЧКАН. Маркетингова оцінка конкурентоспроможності туристичних послуг	37
Г.І. КИЗИЛОВ. Передумови розвитку та модель управління підприємствами житлово-комунальної сфери України	44
О.В. КОВАЛЬЧУК, Т.В. АВЕРІХІНА. Шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства на прикладі ТОВ "Одетекс"	49
Ю.В. КОВТУНЕНКО, В.О. БАДІГОН, В.В. ШАЦКОВ. Особливості бізнес-планування в системі проектного менеджменту підприємств	52
О.Є. ДАХНОВА. Моніторинг стану соціальної безпеки України	57

АНОТАЦІЇ, КОМЕНТАРІ, КОНСУЛЬТАЦІЇ

Смішніше не придумаєш або як сучасна поліція реагує на автоугонні заяви	61
---	----

ФІЛІПШИН

Георгій Володимирович
i.philipishin@donnu.edu.ua

УДК 621.658.155

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ В КОНТЕКСТІ
АКТИВІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМTHE PERSONNEL DEVELOPMENT MANAGEMENT IN THE CONTEXT
OF THE ACTIVATION OF THE INFORMATION SYSTEMSд.е.н., доцент, професор
кафедри, Донецький
національний університет
імені Василя Стуса
(м. Вінниця)

Стаття присвячена вивченню питання управління розвитком персоналу в сучасних умовах підвищення темпів інформатизації економіки. Визначено роль активізації використання інформаційних систем в удосконаленні загальної системи менеджменту підприємства. Окреслено чинники та базові напрямки удосконалення механізму управління підприємством в аспекті розвитку персоналу з урахуванням вимог економії часу та постійного старіння знань.

Статья посвящена изучению вопроса управления развитием персонала в современных условиях повышения темпов информатизации экономики. Определена роль активизации использования информационных систем в совершенствовании системы менеджмента предприятия. Определены факторы и базовые направления совершенствования механизма управления предприятием в аспекте развития персонала с учетом требований экономии времени и постоянного старения знаний.

The article is devoted to the study of the issue of management of personnel development in the modern conditions of increasing the rate of informatization of the economy. The role of enhancing the use of the information systems in improving the overall management system of the enterprise has been determined. The factors and the basic directions of the improvement of the enterprise management mechanism in the aspect of the personnel development are considered in the light of the requirements of time saving and constant aging of the knowledge.

Ключові слова: розвиток персоналу, використання інформаційних систем

Ключевые слова: развитие персонала, использование информационных систем

Keywords: the personnel development, the use of the information systems

ВСТУП

Інформаційні системи в економіці України абувають все більшого значення в зв'язку з тим, що у всіх сферах економіки від макрорівня до рівня окремих підприємств активність та якість їх використання визначають рівень та темпи розвитку як окремих підприємств, сфер діяльності, галузей та країни в цілому. Особливо актуальним в сучасних умовах даний критерій виступає в контексті розвитку персоналу підприємств, що є найважливішою ланкою стратегічного управління підприємствами з метою досягнення їх стійкої конкурентоспроможності в умовах інформатизації економіки.

Питанням, пов'язаним з розвитком персоналу вивчається в дослідженнях багатьох науковців [1-5 та ін.].

З точки зору [1] розвиток персоналу підприємства – це сукупність організаційно-економічних заходів служби управління персоналом підприємства в області навчання працівників, підвищення кваліфікації і розвитку кар'єри. Ці заходи охоплюють питання навчання персоналу, роботу з кадровим резервом, планування та розвиток ділової кар'єри.

Згідно дослідження [2]: розвиток персоналу представляє собою системно організований процес безперервного професійного навчання працівників для підготовки їх до виконання нових виробничих функцій, професійно-кваліфікаційного просування, формування резерву керівників та вдосконалення соціальної структури персоналу.

У роботі [3] розвиток персоналу визначається як «вміння кожного з працівників та всіх разом як єдиного організму швидко й ефективно сприймати та реалізувати різні нововведення на кожній стадії життєвого циклу продукції».

У дослідженні [4] розвиток персоналу трактується як «багатогранне та складне поняття, що охоплює широке коло взаємозв'язаних психологічних, педагогічних, соціальних і економічних проблем», а також як «системний процес безперервного професійного навчання працівників для підготовки до виконання нових виробничих функцій, професійно-кваліфікаційного просування, формування резерву керівників і вдосконалення соціальної структури персоналу» [4].

У роботі [5] акценти в управлінні персоналом, в

управлінні людськими ресурсами перенесено на функціональні чинники при характеристиці даних понять.

Що стосується інформаційних систем та значної кількості термінів, пов'язаних з даним поняттям, вони є широко висвітленими в сучасних наукових джерелах як з теоретико-методологічної, так і з прикладної точки зору. Концептуально базові засади та постулати інформаційної економіки закладені автором дослідження [6]. Послідовники даного автора розвинули, систематизували та інтерпретували засади даної концепції. Питання використання інформаційних систем та удосконалення механізму управління підприємства на засадах активізації їх використання визначено в таких роботах як [7-11 та ін.]. Важливість інформаційних систем, їх використання та ролі в механізмі управління підприємством в умовах економіки знань підкреслюється в роботі [12].

Однак питання щодо управління розвитком персоналу в аспекті активізації використання інформаційних систем в сучасних умовах інформаційної економіки представляє собою окремий актуальний напрям дослідження, який наразі потребує додаткової уваги.

МЕТА РОБОТИ

Метою роботи є удосконалення теоретико-методичних підходів щодо удосконалення управління розвитком персоналу з використанням інформаційних систем в умовах дефіциту часу та швидкого старіння знань з метою підвищення рівня ефективності та конкурентоспроможності розвитку підприємства в цілому.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В якості методологічної основи використано комплекс методів наукового дослідження: метод аналізу та синтезу, метод структурно-логічного аналізу, аксіоматичний та системний методи. В якості інформаційної бази використано наукові доробки вітчизняних та закордонних дослідників, присвячені вивченню питань, пов'язаних з концептуальними засадами інформаційної економіки, з управлінням розвитком персоналу, з формуванням інформаційних систем в сучасних умовах.

РЕЗУЛЬТАТИ

За сучасних економічних умов, коли екзогенні чинники розвитку підприємств є нестабільними та складно прогнозованими, в першу чергу доцільно використовувати внутрішні резерви такого розвитку. Згідно постулатів економічної теорії, підприємство, як складна відкрита система, має значну кількість складових чинників. У складі механізму управління розвитком підприємства, ключовими чинниками, що забезпечують якість такого управління є обґрунтування його мети, концепції, гармонійний та системний взаємозв'язок та взаємний вплив його суб'єктів та об'єктів. Управління персоналом, його якістю та розвитком в сучасних умовах виступає на перші щабелі. Таким чином, одним із базових та системоутворюючих напрямків механізму управління розвитком підприємства є активізація роботи підприємства у напрямку розвитку персоналу. Розвиток персоналу є найважливішим функціональним напрямком страте-

гічного менеджменту підприємства. Він пов'язаний з такими функціональними напрямками як господарчо-виробнича та суспільно-психологічна адаптація персоналу до всезростаючих вимог ринкової економіки, підвищення прогресивності методик оцінювання та навчання кадрів з метою зростання якості персоналу, планування професійної кар'єри робітників і фахівців, стимулювання селф-менеджменту та самомотивації розвитку персоналу. Від результативності здійснення таких заходів на підприємстві в кінцевому підсумку залежатиме якість прийняття управлінських та функціонально-господарських рішень в ході здійснення економічної діяльності. Особливо це стосується таких сфер, як мотивація та сприяння активізації використання персоналом інформаційних систем на підприємстві в сучасних умовах інформаційної економіки, коли швидкість старіння знань все зростає (рис. 1).

З цією метою важливим є виокремлення базових специфічних особливостей сучасних інформаційних систем з метою адаптації персоналу підприємства до умов та вимог інформаційної економіки. Так, постійно з часом господарсько-економічні процеси стають все більш мобільними та такими, що залежать від актуальності та своєчасності отримання персоналом інформації та швидкості прийняття управлінських рішень. Час поступово стає одним із найдефіцитніших ресурсів. Поняття нестачі часу, економічного цейтноту все більше вивчаються економістами з акцентами на необхідності пошуку найбільш ефективних шляхів використання такого ресурсу. З метою економії часу за допомогою активізації використання інформаційних систем можна розглядати як методи, пов'язані з удосконаленням організаційно-управлінської роботи на підприємствах, тайм-менеджмент, методи управління злагодженою роботою всіх його структурних одиниць, так і методи, спрямовані на активізацію використання інформаційних систем (рис. 2).

При цьому важливими управлінськими аспектами повинні стати мотивація персоналу щодо дотримання відповідності вищенаведеним умовам, а також підвищення рівня кваліфікації та користувацьких навичок щодо використання інформаційних систем. Крім того, набуває поширення виконання інформаційною системою функцій щодо самостійного прийняття рішень в умовах невизначеності та дефіциту часу, за яких ефективність прийняття управлінського рішення та здійснення функціональних дій, в тому числі підготовки інформації (навіть за допомогою таких нетипових для інформаційних систем методів, як використання експертних систем, метод нечіткої логіки, метод мурашиних колоній або дискретно-подійного моделювання тощо).

Використання інформаційних систем для управління підприємством в умовах інформаційної економіки визначається такими особливостями, як необхідність досягнення мети створення підприємства, оптимізація бізнес-процесів, підвищення рівня прибутку та ефективності діяльності підприємства, мінімізація ризиків, досягнення стійкої конкурентоспроможності, стабільне позиціонування підприємства та його торгової марки на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Рис. 1. Концепція управління активізацією використання персоналом інформаційних систем

Рис. 2. Шляхи активізації використання інформаційних систем на підприємстві

В умовах постійного старіння знань, темпи якого з кожним роком стають все швидшими, питання перманентного удосконалення працівниками власних кваліфікаційних якостей, рівня володіння інформаційними ресурсами, освоєння новітніх інформаційних технологій в сфері професійного навантаження постають як найважливіша складова механізму управління підприємством.

У складі такого управління керівництву підприємства важливо виокремити як політику кадрового управління, так і конкретні функціональні напрями управлінських дій щодо розвитку персоналу.

Функціональні напрями залежать від таких ключових факторів здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, як організаційно-правова форма підприємства, інноваційність бізнес-процесів, система організації інформатизації на підприємстві, кадровий склад, фінансово-економічні умови його діяльності.

Політика кадрового управління підприємства вклю-

чає в себе певну сукупність системних взаємопов'язаних цілей, управлінських функціонально-контрольних дій та організаційну систему мотивації персоналу. А отже, важливим елементом системи управління підприємством повинні слугувати заходи щодо мотивації персоналу до активізації використання інформаційних систем, які сприятимуть впровадженню в практику основних вимог часу щодо постійного оновлення знань. Базовими напрямками впливу інформаційних систем є зміни в організаційно – управлінській та соціальній сферах, виробничо-технологічному процесі, іміджево-маркетинговій сфері тощо. Для кожної із цих сфер є своя специфіка, свої управлінські та функціональні рішення, а також організаційно-економічний механізм впровадження в практичну діяльність підприємства.

ВИСНОВКИ

Таким чином, запропоновані в роботі положення щодо удосконалення системи управління розвитком персоналу в ракурсі активізації використання інфор-

маційних систем мають на меті сформувати базові засади для зростання ефективності та конкурентоспроможності діяльності підприємств.

Список використаних джерел

- 1 Економіка підприємства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studme.com.ua/1584072013202/ekonomika/ekonomika_predpriyatiya.htm
2. Управление персоналом организации: Учебник / Под ред. А.Я. Кибанова. – 3-е изд., доп. и перераб. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 638 с.
- 3 Завіновська Г.Т. Економіка праці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/319/39/1/2/>
4. Данюк В.М. Менеджмент персоналу / [В.М. Данюк, В.М. Петюх, С.О. Цимбалюк та ін.]. – К.: КНЕУ, 2006. – 397 с.
5. Грэхем Х. Управление человеческими ресурсами / Х. Грэхем Х., Р. Беннетт; [пер. с англ. Т. Базаров]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 598 с.
6. Castells M. (Information Age: Economics, Society and Culture // 2010 Manuel Castells Edition history: Blackwell Publishing Ltd (1e, 1996), Blackwell Publishing Ltd (2e, 2000).
7. Нетреба І.О. Процесний підхід до впровадження інформаційних систем управління на підприємствах машинобудування / І.О. Нетреба // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Економіка. – К., 2011. – № 121/122. – С. 116–119.
8. Швец И.Б. Оценка эффективности информационных систем в управлении информационными ресурсами / И.Б. Швец, В.В. Буряк / Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія Економічна. – 2005. – Вип. 97. – С. 11–20.
9. Береза А.М. Основи створення інформаційних систем: навч. посіб. / А.М. Береза. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: КНЕУ, 2001. – 214 с.
10. Новак В.О. Інформаційне забезпечення менеджменту: навч. посіб. / В.О. Новак, Л.Г. Макаренко., М.Г. Луцький. – К.: Кондор, 2006. – 462 с.
11. Гордієнко І.В. Інформаційні системи і технології в менеджменті: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / І.В. Гордієнко. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: КНЕУ, 2003. – 259 с.
12. Управління персоналом в умовах економіки знань / [за ред. Л.К. Семів]. – К.: УБС НБУ, 2011. – 406 с.

ЧУПЕТА

Аліна Анатоліївна
alina_chupeta@ukr.net

УДК 336.2 (631.3)

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ
ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

FEATURES OF FARMING ACTIVITIES' TAXATION IN UKRAINE

асистент, ЕГФ ЗНУ у
м. Мелітополь

Стаття присвячена визначенню змісту та сутності ведення підприємницької діяльності у формі фермерського господарства. В статті проаналізовано податкове навантаження на діяльність фермерських господарств в Україні.

Статья посвящена определению содержания и сущности ведения предпринимательской деятельности в форме фермерского хозяйства. В статье проанализировано налоговое давление на деятельность фермерских хозяйств в Украине.

The present article is dedicated to determination of the content and essence of entrepreneurship in the form of a farming activity. The article analyzes the tax pressure on this activity in Ukraine.

Ключові слова: фермерське господарство, члени фермерського господарства, єдиний податок, єдиний соціальний внесок

Ключевые слова: фермерское хозяйство, члены фермерского хозяйства, единый налог, единый социальный взнос

Keywords: farm enterprise, the members of farm enterprise, unified tax, single social payment

ВСТУП

Вже протягом багатьох років Україна залишається найсильнішим виробником сільськогосподарської продукції у світі, а родючість українських чорноземів, лагідний клімат – сприяють розвитку сільського господарства. Найпоширенішою формою ведення сільського підприємництва в Україні стало саме фермерське господарство, через легкість створення (реєстрації) та ведення бухгалтерського обліку. Теоретичні та практичні аспекти становлення і розвитку фермерських господарств досліджували такі вчені економісти-аграрники, як: В.П. Горьовий, О.В. Грищенко, В.О. Іванченко, І.В. Колокольчикова, П.М. Макаренко, В.П. Макаренко, В.Я. Месель-Весляк, М.І. Кісіль, М.М. Кропивко, П.Т. Саблук та багато інших. Питання оподаткування діяльності підприємств сільського господарства досліджували такі економісти, як К. Головач, З. Варналій, К. Ващенко, В. Жук, С. Дрига, Ю. Іванова та ін. [1]. Однак, враховуючи мінливість законодавчої бази, основні поняття і особливості ведення бухгалтерського та податкового обліку, висвітлені в працях вчених, стають неактуальними, оскільки втрачають свою інформаційну та наукову цінність.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні змісту та сутності ведення підприємництва у формі фермерського господарства, а також аналізу податкового навантаження на його діяльність відповідно до чинного законодавства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних вчених, статистичні дані, матеріали фахових онлайн-видань у сфері АПК, нормативно-правові акти. При проведенні дослідження використа-

но методи аналізу та синтезу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Фермерське господарство – одна з перспективних організаційно-правових форм ведення сільського господарства, яка сприяє самостійності й зацікавленості виробника в кінцевих результатах роботи [2].

В Україні основні правові, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств як прогресивної форми підприємницької діяльності громадян у галузі сільського господарства України прописані в законі «Про фермерське господарство», що спрямований на створення умов для реалізації ініціативи громадян щодо виробництва товарної сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках, а також для забезпечення раціонального використання і охорони земель фермерських господарств, правового та соціального захисту фермерів України [3].

Згідно даного нормативно-правового акта, фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства у формі юридичної чи фізичної особи-підприємця одним громадянином України або кількома громадянами України, які є родичами або членами сім'ї. Головою фермерського господарства може бути лише член даної родини, а членами фермерського господарства можуть бути подружжя, їх

батьки, діти, які досягли 14-річного віку, інші члени сім'ї, родичі, які об'єдналися для спільного ведення фермерського господарства.

Фермерське господарство підлягає державній реєстрації у порядку, встановленому законом для державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, а також взяття організації на податковий контроль.

Землі фермерського господарства можуть складатися із: земельної ділянки, що належить на праві власності фермерському господарству як юридичній особі; земельних ділянок, що належать громадянам –

членам фермерського господарства на праві приватної власності; земельної ділянки, що використовується фермерським господарством на умовах оренди.

Оподаткування діяльності фермерських господарств може проводитися на загальних підставах – господарство сплачуватиме податок на прибуток, або за спрощеною системою.

Згідно чинного законодавства, усі підприємці, що обрали спрощену систему оподаткування автоматично стають платниками Єдиного податку, яких у свою чергу поділяють на 4 групи (табл. 1).

Таблиця 1

Групи платників Єдиного податку [4]

Група платників єдиного податку	Річний дохід, грн.	Дозволена кількість працівників	Ставка	
			Звичайна	Підвищена
1 група: фіз. особи-підприємці, які здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню	300 тис.	Не використовують працю найманих осіб	10% від прожиткового мінімуму для працездатних осіб	15% – для фіз. осіб-підприємців у випадках, визначених п. 293.4 ПКУ
2 група: фіз. особи-підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства	1, 5 млн.	Не перевищує 10 осіб	20% МЗП	
3 група: фіз. особи-підприємці та юр. особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми	5 млн.	Не обмежено	Встановлюється у відсотках до доходу:	Для юр. осіб у випадках, визначених п. 293.5 ПКУ:
			– 3% доходу;	– 6% зі сплатою ПДВ;
			– 5% доходу	– 10% без сплати ПДВ.
4 група: сільськогосподарські товаровиробники	Частка с/г товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %	Не обмежено	Розмір ставок податку з 1 га с/г угідь залежить від категорії (типу) земель та нормативної грошової оцінки:	
			– для ріллі, сіножатей і пасовищ розмір ставок податку з одного гектара буде встановлено на рівні 0,95;	
			– для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, – 0,57;	
			– для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях) – 0,57;	
			– для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, – 0,19;	
			– для земель водного фонду ставка залишиться на рівні 2,43;	
– для ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських на закритому ґрунті – 6,33.				

Платники Єдиного податку четвертої групи – це платники колишнього фіксованого сільськогосподарського податку, який у 2015 р. був перейменований та приєднаний до Єдиного податку, тому більшість фермерських господарств відносяться саме до цієї групи. Однак, платниками ЄП четвертої групи можуть бути тільки юридичні особи, сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %.

Платники ЄП четвертої групи звільняються від сплати: податку на прибуток підприємств; податку на майно (у частині земельного податку), крім податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення сільськогосподарського товаровиробництва; рентної плати за спеціальне використання води [5].

Сплачують Єдиний податок щоквартально протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового кварталу, у таких розмірах: у I кварталі – 10 %; II кварталі – 10 %; III кварталі – 50 %; IV кварталі – 30 %. Сума податку перераховується на відповідний рахунок місцевого бюджету за місцем розташування земельної ділянки.

Сімейні фермерські господарства, організовані на основі діяльності фізичної особи-підприємця, у податкових відносинах не мають тих пільг, які мають фермерські господарства-юридичні особи, а тому не можуть перебувати на режимі 4 групи платників ЄП.

Що стосується податку на майно (в частині земельного податку), то фермерські господарства – юридичні особи, платники Єдиного податку, – звільняються від його сплати.

Якщо фермерське господарство утворене у вигляді фізичної особи – має обов'язково сплачувати земельний податок. Ставка податку на земельну ділянку, нормативна грошова оцінка якого проведена, встановлюється місцевими радами в розмірі не більше 3 % від такої оцінки. Для земель загального користування – не більше 1 % від оцінки.

Нарахування земельного податку для фізичних осіб проводиться до 1 липня і надсилається у вигляді

податкових повідомлень, а оплата повинна бути здійснена протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення.

Земельний податок нараховується за місцем знаходження ділянки.

З 1 січня 2018 р. відбулися значні зміни в оподаткуванні фермерів єдиним соціальним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – ЄСВ).

Головою сімейного фермерського господарства без статусу юридичної особи є член сім'ї, зареєстрований як фізична особа-підприємець, і визначений договором про створення сімейного фермерського господарства, а отже сплачує ЄСВ за себе, як підприємець.

Якщо голова фермерського господарства, зареєстрованого як юридична особа, виконує функції керівника або бухгалтера вказаної організації, то таке фермерське господарство використовує його працю, як працю найманого працівника, а тому він не повинен самостійно сплачувати ЄСВ.

Зміни торкнулися і членів фермерського господарства, яких виключено зі списку добровільних платників Єдиного соціального внеску, а тому вони зобов'язані стати на облік як платники ЄСВ та сплачувати його за себе. Вразі ухилення від сплати, їм погрожує штраф у розмірі 10 неоподаткованих мінімумів.

Не поширюється дані дії на членів фермерського господарства, які є застрахованими, або якщо вони отримують пенсію за віком, є особами з інвалідністю, чи досягли віку, встановленого ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 р. №1058-IV, та отримують відповідно до закону пенсію або соціальну допомогу.

Однак, зазначена пільга не поширюється на осіб, які: отримують пенсію у зв'язку з втратою годувальника та не досягли пенсійного віку, чи отримують пенсію за вислугу років та не досягли пенсійного віку. Мінімальний та максимальний розміри відрахувань представлені у табл. 2 [6].

Таблиця 2

Розмір ЄСВ у 2018 р.

Мінімальний та максимальний розміри ЄСВ	Період	Розмір ЄСВ* за місяць, грн.	Розмір ЄСВ за квартал, грн.
Мінімальний розмір ЄСВ	01.01.2018 – 31.12.2018	819,06 (3723,00 x 22%)	2457,18 (819,00 x 3)
Максимальний розмір ЄСВ	01.01.2018 – 31.12.2018	12285,90 (55845,00** x 22%)	36857,70 (12285,9 x 3)

* За умови, що у 2018 році ставка ЄСВ – 22%, а розмір мінімальної зарплати – 3723,00 грн.;

** 55845,00 грн. – максимальна сума місячного доходу, на яку нараховуватимуть ЄСВ, яка дорівнює 15 розмірам мінімальної зарплати.

Що стосується ПДВ, то з 1.01.2017 року був скасований спеціальний режим оподаткування сільгоспвиробників, які автоматично були переведені на загальний режим оподаткування ПДВ. У вигляді компенсації було введено систему дотацій для сільгоспвиробників як альтернативу спеціальному режиму ПДВ. Головні умови та особливості надання державної фінансової підтримки сільським підприємцям пропи-

сано у Постанові Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 106 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств» та Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України», які значно обмежили коло тих господарств, які б могли отримати реальну допомогу [7,8].

ВИСНОВКИ

Фермерське господарство – одна з найперспективніших і швидко розвиваючих форм ведення сільськогосподарського підприємництва, що забезпечує вітчизняний ринок продуктами рослинництва та тваринництва. Однак аналізуючи зміни в законодавстві, що стосуються оподаткування діяльності останніх, можна однозначно стверджувати: дані нововведення пригальмовують їх розвиток. Податкове навантаження на діяльність фермерських господарств постійно зростає: нормативна грошова оцінка земельних ділянок щороку підвищується, що впливає на розмір відрахування Єдиного податку, зростає також розмір мінімальної заробітної плати, що тягне за собою збільшення відрахування ЄСВ (а з початку 2018 р. не тільки на робітників, а й на членів фермерського господарства), а також скасування спеціального режиму ПДВ, що раніше дозволяло використовувати дані кошти на розвиток власної справи, значно обтяжують розвиток сільськогосподарського товаровиробництва.

Список використаних джерел

1. Стан та особливості оподаткування фермерських господарств в Україні / О.В. Панасюк // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2014. – № 1. – С. 246-252.
2. Сучасний стан та особливості розвитку фермерських господарств / І.В. Лозинська, А.О. Павленко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2017. – Вип. 4. – С. 77-80.
3. Закон України «Про фермерське господарство». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.
4. Джерело Інтернет. Режим доступу: <https://dtki.com.ua/show/0sid078.html>
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Джерело Інтернет. Режим доступу: <https://www.medoc.ua/ru/news/splata-sv-u-2018-gos-chlenami-fermerskih-gospodarstv>.
7. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/106-2018-%D0%BF>.

ГОРОДЕЦЬКА

Тетяна Едуардівна
tgorodetskaya@ukr.net

УДК 336.2

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ФІНАНСОВА
БАЗА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

СТРИГУН

Артем Олександрович
cafedra.pf@gmail.comк.е.н., доцент, завідувач
кафебри, Харківський
інститут фінансів КНТЕУLOCAL BUDGETS AS THE FINANCIAL
BASE OF SOCIAL AND ECONOMIC
DEVELOPMENT OF THE TERRITORYстудент, Харківський
інститут фінансів КНТЕУ

Посилення ролі місцевих органів влади у формуванні та реалізації фінансової політики щодо економічного і соціального розвитку території викликає необхідність розширення та зміцнення їх фінансової бази, вирішення низки проблем, пов'язаних з удосконаленням методів використання фінансових ресурсів адміністративно-територіальних утворень. У статті проаналізовано механізм функціонування і виконання місцевих бюджетів к контексті достатності фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування для забезпечення розвитку території.

Усиление роли местных органов власти в формировании и реализации финансовой политики по экономическому и социальному развитию территорий вызывает необходимость расширения и укрепления их финансовой базы, решения ряда проблем, связанных с совершенствованием методов использования финансовых ресурсов административно-территориальных образований. В статье проанализирован механизм функционирования и выполнения местных бюджетов в контексте достаточности финансовых ресурсов органов местного самоуправления для обеспечения развития территории.

Strengthening the role of local authorities in the formation and implementation of financial policies for the economic and social development of the territories calls for the expansion and strengthening of their financial base and the solution of a number of problems related to improving the methods of using the financial resources of administrative and territorial entities. The article analyzes the mechanism of functioning and implementation of local budgets in the context of sufficiency of financial resources of local self-government bodies to ensure development of the territories.

Ключові слова: місцеві бюджети, доходи місцевих бюджетів, бюджетний процес, управління фінансовими ресурсами, місцеве самоврядування

Ключевые слова: местные бюджеты, доходы местных бюджетов, бюджетный процесс, управление финансовыми ресурсами, местное самоуправление

Keywords: local budgets, incomes of local budgets, budgetary process, management of financial resources, local self-government

ВСТУП

Одними із важливих завдань місцевих бюджетів на сучасному етапі розвитку економічних відносин є забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів для підвищення рівня фінансової самодостатності шляхом посилення бюджетної децентралізації. Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування органи місцевого самоврядування в рамках національної економічної політики мають право на свої власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень. Фінансові системи, які складають підґрунтя ресурсів органів місцевого самоврядування, мають достатньо диверсифікований і підвищувальний характер, вони повинні забезпечувати можливість приводити наявні ресурси, наскільки це практично можливо, у відповідність до виконуваних ними завдань.

Забезпечення фінансової незалежності дає змогу підвищити ефективність діяльності місцевого самоврядування з метою задоволення потреб і реалізації інтересів територіальних громад. В Україні модель бюджетних відносин характеризується надмірною

централізацією фінансових ресурсів, саме тому актуальною є проблема розробки дієвого механізму формування місцевих бюджетів, пошук додаткових джерел наповнення їх дохідної частини.

Одним із головних принципів побудови бюджетної системи України є бюджетна самостійність, тому фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування є вирішальним фактором їх ефективної діяльності. Механізм формування фінансових ресурсів на місцевому рівні в умовах бюджетної та адміністративної реформ потребує подальшого дослідження з огляду на зміни законодавчо-нормативної бази.

Проблеми формування та розвитку фінансової бази місцевого самоврядування знайшли своє відображення в роботах таких вітчизняних вчених, як О. Василюк, І. Дьяконової, А. Єпіфанова, О. Кириленко, І. Луніної, І. Радіонової, М. Романова, С. Юрія.

МЕТА РОБОТИ – аналіз особливостей формування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації, визначення фінансових інструментів щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами на місцевому рівні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційну базу для дослідження становили положення законодавчих та нормативно-правових актів з питань формування та розподілу місцевих бюджетів, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

РЕЗУЛЬТАТИ

Важливою передумовою побудови демократичної держави є фінансова незалежність органів місцевого самоврядування. Фінансовий бік незалежності місцевих органів влади є визначальним адже, від фінансових можливостей залежать в кінцевому підсумку їх реальні владні функції. Саме наявність фінансових ресурсів місцевого самоврядування дають відповідь на питання гарантованого державою права забезпечення наданих Конституцією і законами України повноважень щодо вирішення питань, віднесених до компетенції територіальних органів місцевого управління. Реально виконувати повноваження місцевого самоврядування можливо тільки при наявності в розпорядженні територіальних громад матеріальних і фінансових ресурсів, які в сукупності становлять матеріальну і фінансову основу місцевого самоврядування.

Місцеві бюджети сформувалися разом з виникненням органів місцевого самоврядування. Значний вплив на функціонування місцевих бюджетів має державний устрій та національні особливості організації місцевого самоврядування. Основним призначенням місцевих бюджетів є фінансове забезпечення розвитку території, виконання соціально-економічних завдань, покладених на органи місцевого самоврядування.

Основними положеннями Європейської хартії місцевого самоврядування, які мають безпосереднє відношення до функціонування бюджетів самоврядування, є положення про те, що [1]:

- 1) місцева влада має право на свої власні фінансові ресурси;
- 2) обсяг фінансових ресурсів має відповідати функціям, які виконує місцева влада;
- 3) місцева влада має право вільно розпоряджатися власними фінансовими ресурсами;
- 4) частина фінансових ресурсів повинна формуватися за рахунок місцевих податків і зборів;
- 5) розміри місцевих податків і зборів місцева влада уповноважена встановлювати в межах закону;
- 6) порядок формування фінансових ресурсів повинен бути гнучким і забезпечувати відповідність наявних ресурсів зростанню вартості виконання завдань місцевої влади;
- 7) захист слабкої у фінансовому розумінні місцевої влади проводиться за допомогою процедур усунення фінансових диспропорцій (фінансового вирівнювання);
- 8) перевага у виборі форм фінансової допомоги надається дотаціям, які не призначаються для фінансування конкретних проектів і не обмежують свободи місцевої влади;
- 9) у процесі виконання своїх завдань і функцій

між місцевими органами, з одного боку, та юридичними і фізичними особами, що функціонують на даній території, з іншого, складаються економічні відносини щодо мобілізації і витрачання грошових коштів місцевих бюджетів. Крім того, між місцевими органами самоврядування та між ними і державними органами виникають економічні відносини, зумовлені перерозподілом фінансових ресурсів. Останнє пов'язане з необхідністю забезпечення ефективного функціонування кожного бюджету.

Чинне законодавство не виділяє окремо матеріальну і фінансову частини основи місцевого самоврядування. Аналізуючи конституційне визначення матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування, її матеріальну складову становить майно комунальної власності, природні ресурси місцевого значення, об'єкти спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад. Зважаючи на те, що до власних повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить право об'єднання на договірних засадах коштів відповідних місцевих бюджетів та інших місцевих бюджетів для виконання спільних проектів, а відповідно мати у власності акції, частки (паї) у господарських товариствах та підприємствах та організаціях спільної власності місцевих рад, які і є окремим сегментом матеріальних ресурсів місцевого самоврядування. Фінансову основу місцевого самоврядування становить доходи місцевих бюджетів (податки, збори, цільові фонди органів місцевого самоврядування) та залучені кошти (комунальний кредит), включаючи запозичення (рис. 1) [2, с. 42].

Сучасний соціально-економічний розвиток регіонів України характеризується зрушеннями у структурних реформах бюджетної системи, спрямованими на підвищення ролі місцевого самоврядування. Жодна країна світу не може претендувати на повноцінний розвиток, якщо життєвий рівень населення буде підтримуватись лише завдяки зусиллям представників державної виконавчої влади [3, с. 94].

В умовах жорсткої конкуренції між регіонами за нові інвестиції (включаючи іноземний капітал) регіональна політика повинна бути спрямована на забезпечення регіонів інструментами державної підтримки. Це передбачає як надання прямої фінансової підтримки з державного бюджету, так і створення загальнонаціонального сприятливого інвестиційного клімату.

Як зазначає Ю.В. Пасічник, «на формування місцевих бюджетів існує два погляди. Прихильники одного з них вважають, що місцеві бюджети мають формуватися «знизу», тобто, забезпечивши потреби конкретної адміністративно-територіальної одиниці, надлишок коштів передавати до вищих бюджетів. Прихильники іншої точки зору, навпаки, стверджують, що потрібно насамперед забезпечити загальнодержавні потреби, тобто місцевим бюджетам залишати тільки забезпечення мінімальних потреб і в разі наявності коштів – розподіляти їх між усіма відповідними адміністративно-територіальними одиницями» [4].

Рис. 1. Фінансові ресурси місцевого самоврядування

У процесі формування доходів місцевих бюджетів реалізується три найважливіших суспільних функції: інституційна, узгоджувальна та організаційна. Інституційна функція у процесі формування доходів місцевих бюджетів здійснюється шляхом підтримки розвитку інституту місцевого самоврядування, зміцнення його фінансових засад тощо. До головних елементів інституційної функції слід віднести встановлені правовими нормами інституції управління, їх взаємну ієрархію, компетенцію, правила їх діяльності, процедури підготовки і ухвалення рішень. Узгоджувальна функція ґрунтується на природі утворення органів місцевого самоврядування, їх приватноправовому і публічному характері. Організаційна функція системи формування доходів місцевих бюджетів полягає в координації дій її складових, досягненні взаємної відповідності функціонування її частин за допомогою яких оптимізується процес формування доходів місцевих бюджетів. Організаційна функція системи формування доходів місцевих бюджетів реалізується шляхом налагодження процесів кооперації та співробітництва в ході організації виробництва і надання громадянам місцевих суспільних благ [5, с. 30].

Найбільшу загрозу для стійкого розвитку економіки держави становлять регіональні диспропорції, наростання поляризації між регіонами за рівнем соціального розвитку й потужністю соціального потенціалу. Подальше поглиблення диспропорцій у розвитку регіонів може перетворитися на різного роду загрози для економічної безпеки держави, стійкого розвитку її економіки.

До того ж питання подолання розбалансування в соціально-економічному розвитку регіонів сьогодні розглядається в контексті євро інтеграційного курсу України, отже, потрібно розробити й реалізувати таку модель взаємовідносин із регіонами й управління ними, яка відповідала би принципам регіональної політики Європейського Союзу. Це передбачає підвищення вимог до конкурентоспроможності регіонів в умовах відкритої економіки та запровадження нових стандартів регіонального управління.

ВИСНОВКИ

Нестабільність економічних процесів та низка

внутрішніх викликів функціонування механізмів управління державою спонукають до реформування місцевих бюджетів на інноваційних засадах. Це зумовлено насамперед потребою в розширенні фінансової бази місцевого самоврядування як важливої складової механізму підвищення добробуту населення й економічного розвитку громад, удосконаленні між бюджетних відносин із метою забезпечення справедливого й неупередженого розподілу бюджетних ресурсів з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів. Отже, на сьогодні провідна роль у фінансуванні розвитку регіонів належить механізму фінансового вирівнювання, оскільки вибір моделі формування місцевих бюджетів і міжбюджетних відносин завжди є політичним компромісом між використанням двох теоретичних принципів забезпечення місцевих бюджетів фінансовими ресурсами – фіскальної справедливості та вирівнювання фінансових можливостей.

Список використаних джерел

1. Європейська хартія місцевого самоврядування : Міжнародний документ від 15 лип. 1997 р. (Хартію ратифіковано Законом № 452/97-ВР) // Відом. Верховної Ради України – 1997. – 29 верес. (№ 38)
2. Кулай А.В. Децентралізація фінансових ресурсів територіальних громад в умовах проведення бюджетної реформи / А.В. Кулай // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер.: Економіка. – 2012. – Вип. 19. – С. 41-44. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2012_19_11
3. Макогон В. Методологічні аспекти формування доходів місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2009/04/13.pdf>
4. Пасічник Ю.З. Бюджетна система України: [навч. посіб.] / Ю.В. Пасічник. – К.: Знання-Прес, 2006. – 607 с.
5. Зайчикова В.В. Місцеві фінанси України та Європейських країн / В.В. Зайчикова. – К.: НДФІ, 2007. – 299 с.

КЛІМНЬОВА

Таїсія Олександрівна
tklimnyova@gmail.com

УДК 343.13

ПРОБЛЕМИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ НОРМ НАЦІОНАЛЬНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУPROBLEMS OF ADAPTATION TO THE NORMS OF NATIONAL CRIMINAL-
PROCEDURE LEGISLATION TO THE LAW OF THE EUROPEAN UNIONстудент, НІОУ ім.
Ярослава Мудрого

У статті проаналізовано аспекти проблематики інтернаціоналізації норм національного кримінального процесуального законодавства до права Європейського Союзу. Було визначено, що інтернаціоналізація норм національного кримінального процесуального законодавства до законодавства Європейського Союзу – це довгий та детальний процес, який полягає у всебічному реформуванні вітчизняного кримінального процесуального законодавства та поступовому його приведенні у відповідність до європейських стандартів із урахуванням найбільш актуальніших проблем у секторі кримінальної юстиції. Оскільки інтернаціоналізація законодавства є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що, в свою чергу, є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики, у статті також були розкриті основні та найбільш ефективні способи зближення нашої національної системи із європейською.

В статье проанализированы аспекты проблематики интернационализации норм национального уголовно-процессуального законодательства к праву Европейского Союза. Было определено, что интернационализация норм национального уголовно-процессуального законодательства с законодательством Европейского Союза - это долгий и детальный процесс, который заключается во всестороннем реформировании отечественного уголовно-процессуального законодательства и постепенном его приведении в соответствие с европейскими стандартами с учетом наиболее актуальных проблем в секторе уголовной юстиции. Поскольку интернационализация законодательства является приоритетной составляющей процесса интеграции Украины в Европейский Союз, что в свою очередь является приоритетным направлением украинской внешней политики, в статье также были раскрыты основные и наиболее эффективные способы сближения нашей национальной системы с европейской.

The article analyzes some problem aspects of internationalization of the national criminal-procedural legislation norms to the law of the European Union. It was determined that the adaptation of the norms of the national criminal-procedural legislation to the legislation of the European Union is considered to be a long and detailed process, which consists of a comprehensive reforming of the domestic criminal-procedural legislation and its gradual alignment with European standards, taking into account the most urgent problems in the criminal justice sector. As the internationalization of legislation is a priority component of the process of Ukraine's integration into the European Union, which in turn is a priority area of Ukrainian foreign policy, the article also revealed the main and most effective ways of bringing our national system closer to the European one.

Ключові слова: інтернаціоналізація, кримінально-процесуальне законодавство, європейські стандарти, прецедентна практика ЄС, кримінальна юстиція

Ключевые слова: интернационализация, уголовно-процессуальное законодательство, европейские стандарты, прецедентная практика ЕС, уголовная юстиция

Keywords: internationalization, criminal procedural law, European standards, EU case law, criminal justice

ВСТУП

Проблеми інтернаціоналізації норм національного кримінального процесуального законодавства до права Європейського Союзу (далі – ЄС) зумовлене швидким розвитком зовнішньополітичних відносин України з іншими державами. Як ми бачимо, наша країна намагається зорієнтуватися у навколишньому оточенні та вирішити, якими будуть її міждержавні стосунки. Чітко простежується прагнення нашої держави до євроінтеграції, що насамперед зумовлене її історією та геополітичним становищем. Більше того, це дійсно є стратегічною метою нашої країни, адже інтеграція являє собою один із способів реалізації національних інтересів та затвердження у світовому просторі. Це новий шлях до позитивних змін у всіх сферах суспільного життя, а саме демократичних перетворень, які потребують гармонійного розвитку економічної, політичної та правової систем. Ратифікація Законом України від 16 вересня 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, створила засади для нового, наступного, стратегічного процесу у всіх сферах життєдіяльності сучасного українського суспільства, що нарешті має затвердити та поширити європейські цінності та стандарти демократії, верховенства права, поваги до прав людини та основоположних свобод. Ці перетворення, насамперед, спрямовані на здійснення влади в інтересах українського народу, держава має стати більш організованою та відповідати волі народу, гарантувати та забезпечувати дотримання загально визнаних прав та свобод людини і громадянина.

Інтернаціоналізація норм національного кримінального процесуального законодавства до права Європейського Союзу передбачає собою втілення євроінтеграційних прагнень нашої країни, яке вимагає чисельних перетворень у більшій кількості сфер суспільного життя. Справа у тому, що інтернаціоналізація законодавства передусім іншим інтеграційним процесам, оскільки саме завдяки їй досягається наближення, тобто пристосування національного законодавства до законодавства ЄС. Дане зобов'язання є закріпленим у Преамбулі до Угоди про асоціацію з ЄС, що вимагає поступової інтернаціоналізації законодавства нашої держави до *acquis* ЄС та ефективне їх виконання. [5] Головними напрямками інтернаціоналізації є правове співробітництво, боротьба із легалізацією коштів та фінансуванням тероризму, співробітництво у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин, боротьба зі злочинністю та корупцією, а також співробітництво у боротьбі з тероризмом.

Навіть аналіз останніх досліджень і публікацій відомих вчених в науці кримінального процесу та у сфері міжнародного права, як О.Г. Шило, О.М. Синюк, Т.І. Фулей та О.А. Вакулік уважають, що тема проблематики інтернаціоналізації норм національного кримінального процесуального законодавства до права Європейського Союзу на даний час є актуаль-

ною та достатньо нерозв'язаною, що потребує ґрунтовного дослідження.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні проблеми та встановлення шляхів інтернаціоналізації норм національного кримінального процесуального законодавства до права Європейського Союзу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань та нормативно-правові акти національного законодавства та європейського співтовариства.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення вимог законодавства.

РЕЗУЛЬТАТИ

На даний час розвитку нашої країни спостерігається поширення стратегічного курсу до євроінтеграції, оскільки європейський вибір потребує відповідності політичного, економічного та правового просторів міжнародним стандартам, які діють у європейській спільноті. За наявності такої мети, існує необхідність у спрямуванні розвитку правової реформи таким чином, щоб вона базувалася на найбільш досконалому світовому законодавстві, яке формувалось протягом тривалого часу і відображає досвід багатьох країн. Уже зараз при виконанні поставлених Європейським Союзом вимог нараховується значна кількість проблем, вирішення яких є необхідним для успішного виконання мети.

Ми повністю поділяємо думку О.М. Синюк про те, що дослідження проблем інтернаціоналізації норм національного кримінального процесуального права до права Європейського Союзу обумовлено науковими та практичними завданнями із приводу формування кримінального процесуального законодавства та правозастосовної діяльності з характерною для України орієнтацією на європейські та міжнародні стандарти ведення кримінального процесу та загальнолюдські правові цінності. [4] Насамперед, науковий характер завдань обумовлюється недосконалістю теоретичних положень щодо процесу інтернаціоналізації норм національного кримінального процесуального права до стандартів Європейського Союзу. Дане питання є досить недопрацьованим через відносну недавність виникнення цієї проблеми. Мається на увазі те, що прийнявши рішення щодо інтеграційного руху до членства в ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання адаптувати національне законодавство до норм ЄС. Перші спроби даного руху були визначені ст. 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та державами-членами ЄС у червні 1994 р.. Хоча зазначена угода набрала чинності у березні 1998 р., саме цю дату вважають початком процесу інтернаціоналізації законодавства України до законодавства ЄС. Через недостатність зазначених наукових розробок спостерігається поява нових положень без відповідного аналізу історичних зв'язків в системі існуючого кримінального процесуального права, що породжують певну дискусійність та невизначеність з приводу

зазначеної проблематики. Що стосується практичного питання, то головним завданням у даному аспекті є стан запровадження європейських стандартів кримінального процесу на національний рівень та засоби, за допомогою яких реалізується дане введення та ефективне використання. Чітко простежується колізійне викладення кримінального процесуальних норм у зв'язку із відсутністю достатнього правового забезпечення європейських стандартів провадження у кримінальних справах.

Зазначаючи шляхи інтернаціоналізації норм кримінального процесуального законодавства, слід зазначити, що одним із найважливіших та найбільш ефективним способом зближення нашої національної системи із європейською є запровадження та використання прецедентної практики Європейського Союзу з прав людини (далі – ЄСПЛ). Діяльність ЄСПЛ відіграє важливу роль у забезпеченні реалізації засад кримінального процесуального права на теренах України, трансформації та пристосування української правової системи до існуючих стандартів Ради Європи [1]. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права зазначає, що кожен має право при розгляді будь-якого пред'явленого йому кримінального обвинувачення на такі гарантії на основі цілковитої рівності: бути терміново і докладно повідомленим мовою, яку він розуміє, про характер і підставу пред'явленого йому обвинувачення; мати достатній час і можливості для підготовки свого захисту і спілкуватися з обраним самим ним захисником; захищати себе особисто або за посередництвом обраного ним захисника; якщо він не має захисника, бути повідомленим про це право і мати призначеного захисника в будь-якому разі, коли інтереси правосуддя того вимагають, безоплатно для нього в усякому такому випадку, коли у нього немає достатньо коштів для оплати цього захисника.[3] Справа у тому, що Рішення ЄСПЛ мають фундаментальне значення для практичного втілення засад кримінального процесу відповідно до чинного Кримінально-процесуального Кодексу України (далі – КПК). Ст. 11 КПК встановлює, що під час кримінального провадження повинна бути забезпечена повага до людської гідності, прав і свобод кожної людини, які є одними із найголовніших прав європейського товариства у будь-якій сфері. До рішень ЄСПЛ у сфері кримінальної юстиції слід віднести: Справа «Алієв проти України», у якій заявник скаржиться на несправедливе звинувачення (ст. 2 Конвенції), незаконне затримання (ст. 5 Конвенції), на неналежне кримінальне провадження у справі (ст. 6), окрім того скаржиться, що українські суди не забезпечили йому можливості скористатися ефективними засобами захисту, які гарантується ст. 13 Конвенції і на умови утримання у камері. Справа «Салов проти України», у якій заявник скаржиться на порушення ст. 5 Конвенції щодо права затриманої особи постати перед судом і порушення свого права на справедливий суд тощо [3]. У свою чергу, О.В. Константій дуже влучно зазначає, що практику Європейського суду можна вважати офіційною формою інтерпретації основних (невідчужуваних) прав кожної людини, закріплених і гарантованих Конвенцією, яка є частиною національного законодавства, та у зв'язку з

цим – джерелом законодавчого правового регулювання і правозастосування в Україні [6, с. 34]. Таким чином, введення та посилення застосування практики ЄСПЛ у кримінальне провадження дасть змогу підвищити усталений механізм захисту прав та охоронюваних законом інтересів європейськими стандартами. Затвердження практики ЄСПЛ джерелом українського права є неминучим процесом адаптації національного законодавства України до законодавства Європейського Союзу у формі видання нормативно-правових актів, які базувались би на певних нормах права європейської спільноти.

Також, сучасне правове регулювання порядку здійснення кримінального провадження на національному рівні та правозастосовна практика органів досудового розслідування та суду дозволяє виокремити пріоритетні напрями у сфері кримінальної юстиції. Значну увагу потрібно приділити таким напрямкам, як незаконне переправлення через державний кордон нелегальних мігрантів, торгівля людьми і вогнепальною зброєю та незаконний обіг наркотиків; контрабанда товарів; економічні злочини, зокрема злочини у сфері оподаткування; корупція як у приватному, так і в державному секторі; підrobка документів; кіберзлочинність. [7] Дані проблеми іменуються *inter alia* та передбачаються у ст. 22 Угоди про асоціацію з ЄС [5]. Ми впевнені, що зазначені проблематичні питання, які на даний час є досить актуальними та першочерговими для вирішення потребують, перш за все, усталеного та чіткого законодавчого закріплення. Це є необхідним визначити та створити належні правові основи боротьби із цими передбаченими діями. Наприклад, прийняття відповідних нормативно-правових актів дасть змогу утворити певні контакт-центри з метою повідомлення про випадки скоєння злочинів, удосконалити процесуальні механізми щодо збирання доказів в електронній формі, запровадження діяльності окремих інформаційних сервісів та центрів, які будуть ідентифікувати та блокувати інформаційні ресурси з метою подолання кіберзлочинності. Також, запровадження режиму реалізації європейських стандартів здійснення кримінального процесу створить умови для підвищення кваліфікації співробітників правоохоронних органів, а у подальшому послугу підвалиною для удосконалення та зміни професійної правосвідомість працівників правоохоронних органів і судді шляхом формування правозастосовної практики, що відповідає вимогам Конституції України, орієнтованої на дотримання європейських цінностей і стандартів, а також практики Європейського суду з прав людини.

ВИСНОВКИ

Таким чином, інтернаціоналізація законодавства України до законодавства Європейського Союзу є довгим та детальним процесом, який полягає у всебічному реформуванні вітчизняного кримінального процесуального законодавства та поступовому його приведенні у відповідність до європейських стандартів із урахуванням найбільш актуальніших проблем у секторі кримінальної юстиції. Дана інтеграція передбачає не тільки готовність до змін у зазначеній сфері через створення та постійну розробку теоретичних

концепції інтернаціоналізації норм кримінального процесуального законодавства України до стандартів ЄС, а й дійсне виконання певного кола питань, яке базується на постійному спостереженні за правозастосовною практикою із метою встановлення її відповідності європейським стандартам у галузі захисту прав людини та здійснення правосуддя.

Список використаних джерел

1. Вакулік О.А. Шляхи адаптації кримінального процесуального законодавства України до міжнародних стандартів. *Вісник Пенітенціарної Асоціації України*. 2017. №2.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 07.05.2018)

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 07.05.2018)

4. Синюк О.М. Адаптація норм національного

кримінально-процесуального законодавства до права Європейського Союзу: Постановка та дослідження проблеми в Україні. Тези міжнародної наукової конференції: «Проблеми реформування судочинства в Україні» *Вісник Академії адвокатури України*. 2010. 174, число 2(18).

5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони Україна; Європейський Союз, Євратом; Угода, Список, Міжнародний документ від 27.06.2014 (дата звернення: 07.05.2018)

6. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів: 2-ге вид., випр. і допов. Київ, 2015. 208 с.

7. Шило О.Г. Проблеми адаптації кримінального процесуального законодавства України до права Європейського Союзу. *Вісник Національної академії правових наук України* 2016. № 2 (85).

КИРИЛЕНКООксана Миколаївна
ons@ua.fmк.е.н., доцент, Національний
авіаційний університет**БУДЗИНСЬКА**Вікторія Вікторівна
budzinskayaviktoriya28@gmail.comстудент, Національний авіаційний
університет**ШЕРЕМЕТ**Іван Сергійович
van99946@gmail.comстудент, Національний авіаційний
університет

УДК 658.14/17:005.52]:656.71(045)

EFFICIENCY OF FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY OF SC IA "BORYSPIIL"**ЭФФЕКТИВНОСТЬ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГП МА "БОРИСПОЛЬ"**

The article considers the concept of "financial and economic activity" and approaches to evaluation financial and economic activity of the enterprise, which use different indicators and give a comprehensive description of the effectiveness of its functioning.

В статье рассматривается концепция «финансово-хозяйственная деятельность» и подходы к оценке финансово-хозяйственной деятельности предприятия, которые используют разные группы показателей и дают исчерпывающее описание эффективности функционирования.

Keywords: *financial and economic activity, indicator, liquidity, financial sustainability, profitability, economic efficiency*

Ключевые слова: *финансово-хозяйственная деятельность, показатель, ликвидность, финансовая устойчивость, рентабельность, экономическая эффективность*

INTRODUCTION

In a market economy, the validity and effectiveness of managerial decisions at micro and macro levels are largely dependent on the results of an assessment of the financial condition of economic entities which content goes beyond the calculation of individual factors and involves the study of a set of indicators that reflect different aspects of the enterprise. A significant number of enterprises in Ukraine have an unsatisfactory capital structure and lack of working capital. By timely development and implementation of measures aimed at improving the financial position in the long run, such enterprises can increase their property potential, restore solvency and profitability. Warning of the development of negative crisis phenomena in the enterprise is possible only by systematically providing management personnel with information on the current level of financial sustainability and the ability of the enterprise to further develop. Such financial and analytical information should be obtained from the evaluation of the financial condition of the enterprise. Due to the transition of the Ukrainian economy to market relations, the significant expansion of the rights of enterprises in the field of financial and economic activity, the role of timely and qualitative analysis of the financial condition of enterprises, assessment of their liquidity, solvency, financial stability and finding ways to increase and strengthen financial stability, improvement of enterprises and leaving them out of crisis.

OBJECTIVE

The purpose of the article is to analyze the methodical aspects of financial and economic activity of enterprises and the main financial and economic indicators of the company's activity, on the example of Boryspil Airport.

RESULTS

The analysis of economic literature shows that there are various interpretations of the essence of the financial state and the definitions of financial stability, the financial position of the enterprise, the lack of a common opinion on grouping and the way to calculate the indicators of financial status.

Financial analysis involves the study of important aspects of monetary turnover and the adoption of measures to consolidate the financial and economic state of the business entity. Stable financial condition of the enterprise means timely fulfillment of obligations to its personnel, partners and the state, which implies financial stability, normalization of the payment and creditworthiness, and profitability of assets, equity and sales.

In the process of financial analysis, select and evaluate criterion indicators, using them to make sound financial and investment decisions, taking into account the individual characteristics of the business entity. The parameters obtained as a result of analytical work should be evaluated from the point of their compliance with the recommended (normative) values, as well as the conditions of the activity of a particular enterprise.

Indicators (financial ratios) obtained as a result of the analysis of current (operational) activity are used for the purpose of financial planning, forecasting and control.

Often, there are five groups of indicators for the following areas of financial analysis:

1. Analysis of property status. Property condition of the enterprise is characterized by the use of assets (assets) and sources of their formation (liabilities). The source of information for assessing the property status is the balance of the enterprise. In the process of analyzing the asset

and liability balance, indicators of structure, balance dynamics, structural balance dynamics are determined.

2. Analysis of liquidity. The indicators in this group allow us to describe and analyze the ability of an enterprise to meet its current obligations. The basis of the algorithm for calculating these indicators is the idea of comparing current assets (working capital) with short-term payables.

3. Analysis of financial sustainability. With these indicators, the composition of the sources of funding and the dynamics of the relationship between them is evaluated. The analysis is based on the fact that sources of funds differ in terms of cost, degree of reliability, level of reliability, degree of risk.

4. Analysis of profitability. The indicators of this group serve to assess the overall efficiency of investing in an enterprise.

5. Analysis of business activity of the enterprise. Business activity characterizes the level of efficiency of

the use of production and financial resources that affect the financial result of the enterprise.

Indicators of the property status of the enterprise are depreciation of fixed assets ratio and renewal of fixed assets ratio (table 1).

Depreciation of fixed assets ratio in 2015 was 0.57, in 2016 it was 0.59, and in 2017 it decreased to 0.58. Reducing the indicator indicates an intensification of the processes of updating irreversible productive assets, which increases the competitiveness of the enterprise. Renewal of fixed assets ratio increased significantly in 2017 compared to 2016 and amounted to 0.052. In 2015, the ratio was 0.002, in 2016 – 0.003. Such a significant increase is characterized by an increase in the level of physical and moral renewal of fixed assets of the enterprise.

The group of liquidity indicators include: cash ratio, quick ratio, current ratio and accounts receivable and payable ratio (table 2).

Table 1

Property status indicators of Boryspil Airport, 2015-2017

Indicators	Formulas	Normat. value	Years		
			2015	2016	2017
Depreciation of fixed assets ratio	$\frac{\text{Depreciation of fixed assets}}{\text{Initial cost of fixed assets}}$	Decreases.	0,57	0,59	0,58
Renewal of fixed assets ratio	$\frac{\text{Initial cost (rep)} - \text{Initial cost (pr)}}{\text{Initial cost (reporting)}}$	Increases.	0,002	0,003	0,052

Table 2

Liquidity indicators of Boryspil International Airport, 2015-2017

Indicators	Formulas	Normative value	Years		
			2015	2016	2017
Cash Ratio	$\frac{\text{Cash} + \text{Short} - \text{run investments}}{\text{Current liabilities}}$	0,2–0,35	0,68	0,49	0,36
Quick Ratio	$\frac{\text{Current assets} - \text{Inventory}}{\text{Short} - \text{term liabilities}}$	0,6–0,8	1,19	1,11	0,89
Current Ratio	$\frac{\text{Current assets}}{\text{Short} - \text{term liabilities}}$	1 – 2	1,31	1,23	1,03
Accounts receivable and payable ratio	$\frac{\text{Accounts receivable}}{\text{Accounts payable}}$	1	2,35	1,73	1,31

As we can see, the Cash Ratio exceeds the normative value, in 2015 – 0.68, in 2016 – 0.49, in 2017 – 0.36, indicating an extremely high liquidity of the enterprise. In 2016, the Quick ratio was 1.19, in 2016 it was 1.11, in 2017 it was 0.89. This value indicates that the company has fairly liquid working capital for timely settlement of liabilities. The Current Ratio is within the regulatory range (2015 – 1.31, 2016 – 1.23, 2017 – 1.03), indicating a normal solvency state, since current assets are sufficient to meet current liabilities. Accounts receivable and payable ratio was 2.35 in 2015, 1.73 in 2016 and 1.31 in 2017. The indicator is approaching a normative value, which indicates that in this case the company can lend to its buyers at the expense of suppliers. This means that equity is not distracted by customer lending, and these funds may be aimed at intensifying the company's activities.

Table 3 shows the indicators that characterize the financial sustainability of the enterprise.

Own working capital – this indicator indicates that part of the business assets of the business that can be financed by its financial resources. The financial independence (autonomy) ratio indicates which part of the assets an entity can finance at the expense of equity. Maneuverability of equity ratio allows you to determine the share of equity, which is aimed at financing working assets. Financial ratio – indicates the ratio of own and borrowed funds, and the normative value is a unit. The financial stability ratio allows to specify which portion of the assets is funded by long-term financing sources – equity and long-term borrowed financial resources.

According to calculations from table 3, we can conclude that Own working capital decreased significantly in 2017 compared to 2015 (2015 – 303 506, 2017 – 35 524).

This indicates that in the enterprise, part of the funds is reduced to ensure uninterrupted activity at the expense of constant financial resources. This creates a risk of loss of liquidity and stability. The financial autonomy ratio in 2015 was 0.61, in 2016 it was 0.64, in 2017 it was 0.96 and is within the regulatory range. An increase in the indicator indicates that the part of the assets that the company is able to finance at the expense of its own financial resources is increasing. The financial dependency ratio is also satisfactory and decreases – in 2015 the figure was 1.64, in 2017 – 1.44. Maneuverability of equity ratio is positive: 2015-2016 – 0.03, 2017 – 0.01. In 2017, the indicator dropped significantly compared with 2016, indicating that equity and funds raised on a long-term basis are aimed at financing non-current assets,

therefore, to finance working assets, it is necessary to turn to borrowing sources of financing. This leads to a reduction in financial stability. Therefore, we can see that the financial ratio has decreased significantly in 2017 (2015-2016 – 0.08, 2017 – 0.01), low value of the indicator indicates the presence of financial risks in the long run. The concentration of debt capital ratio in 2015 was 0.39, in 2016 it was 0.37, in 2017 – 0.31. Reducing the indicator may indicate an incomplete use of financial and production potential of the enterprise. The financial stability ratio is within the regulatory range as in 2015 – 0.89, and in 2017 – 0.85. The high value of the indicator speaks of good prospects of the company's development, low risk of bankruptcy.

Table 4 shows airport profitability in 2015-2017.

Table 3

Financial sustainability indicators of Boryspil Airport, 2015-2017

Indicators	Formulas	Normative value	Years		
			2015	2016	2017
Own Working Capital	$(Equity + Long\text{-}term\ liabilities) - Non\text{-}current\ assets$	>0	303 506	291 551	35 524
Financial independence (autonomy) ratio	$\frac{Equity}{Total\ assets}$	0,4-0,6	0,61	0,64	0,69
Financial dependence ratio	$\frac{Liabilities}{Total\ assets}$	<2	0,39	0,37	0,31
Maneuverability of equity ratio	$\frac{OWC}{Equity}$	>0,1	0,03	0,03	0,01
Financial (accounting) ratio	$\frac{OWC}{Debt\ capital}$	1	0,08	0,08	0,01
Financial stability ratio	$\frac{Equity}{Long - term\ liabilities}$	0,7-0,9	0,89	0,86	0,85

Table 4

Profitability indicators of Boryspil International Airport in 2015-2017

Indicators	Formulas	Normative value	Years		
			2015	2016	2017
Return on Assets	$\frac{Net\ profit}{Assets\ (average\ annual)}$	>0, increasing	0,075	0,153	0,191
Return on Equity	$\frac{Net\ profit}{Equity\ (average\ annual)}$	>0, increasing	0,131	0,245	0,288
Net Profit Margin	$\frac{Net\ profit}{Revenue}$	>0, increasing	0,276	0,413	0,447

According to the calculations in table 4, we see that all profitability indicators doubled in 2017 compared to 2015. High Return on Assets shows that the whole process of enterprise management has become more effective, since the rate of return on assets is formed under the influence of all the company's activities. Return on Equity also has a tendency to increase: 2015 – 0.131, 2017 – 0.288, which means increasing the company's ability to generate profits to its owners. Net Profit Margin has a high value in 2017 – 0.447 compared with 2016 – 0.276, this indicates a strong market position, value of the service or product of the enterprise, good management.

Below, in table 5 are presented calculations of coefficients characterizing the business activity of the enter-

prise.

Total Asset Turnover indicates the efficiency of using all assets of the company. Return on capital indicates the effectiveness of using fixed assets. Indicator indicates how many services or goods were provided or made with the use of each hryvnia of fixed assets. Inventory Turnover indicates the effectiveness of the current stock management policy. Accounts Receivable Turnover indicates the intensity of the turnaround of debtors' debts before the enterprise. Accounts Payable Turnover – is an indicator of business activity that indicates the number of revolutions that made payables during the year. Equity Turnover indicates the efficiency of the use of capital owners and shows its performance.

Table 5

Business activity indicators of Boryspil Airport, 2015-2017

Indicators	Formulas	Normative value	Years		
			2015	2016	2017
Return on capital	$\frac{\text{Net income}}{\text{Fixed assets (average annual)}}$	Increasing	0,61	0,48	0,63
Total Asset Turnover	$\frac{\text{Net income}}{\text{Assets (average annual)}}$	Increasing	0,36	0,28	0,37
Inventory Turnover	$\frac{\text{Prime cost}}{\text{Inventories (average annual)}}$	Increasing	9,29	8,19	8,13
Accounts Receivable Turnover	$\frac{\text{Net income}}{\text{Accounts receivable (av. annual)}}$	Increasing	3,86	5,18	5,24
Accounts Payable Turnover	$\frac{\text{Prime cost}}{\text{Accounts payable (av. annual)}}$	Decreasing	11,15	10,61	11,87
Equity Turnover	$\frac{\text{Net income}}{(\text{Equity(rep)} + \text{Equity(prev)})/2}$	Increasing	0,47	0,59	0,64

Based on the calculations in table 5, we conclude that Return on capital increased significantly in 2017 (0.63) compared to 2016 (0.48). Indicator indicates an increase in the number of services or goods that were provided or made with the use of each hryvnia of fixed assets. Also, the total increase in Total Asset Turnover in 2017 was 0.37, indicating that the company is using its limited resources more efficiently. In 2015, the figure was 0.36, at 206 – 0.28. Inventory Turnover has a tendency to decrease: in 2015 the figure was 9.29, in 2017 – 8.13, indicating inefficient inventory management of the company. Accounts Receivable Turnover increased significantly in 2017 – 5.24, in 2016 the figure was 3.86. This high value of the indicator indicates an effective policy of managing relations with suppliers. The Accounts Payable Turnover exceeds the Accounts Receivable Turnover, which indicates that the company uses the funds of the creditors as a source of financing their debtors, while the rest of the money is used by the firm to finance its other operations. Equity Turnover in 2015 amounted to 0.47, in 2017 – 0.64, an increase in the indicator indicates continual optimization of the company's activities in its field.

CONCLUSIONS

The financial condition of the enterprise is a complex concept, which is the result of the interaction of all elements of the system of financial relations of the enterprise, determined by a set of production and economic factors and is characterized by a system of indicators, reflecting the presence, allocation and use of financial resources.

An analysis of the financial status of an enterprise provides qualitative and quantitative information about its activities, which is necessary for many market players.

References

1. Аверіна М.Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення / М.Ю. Аверіна // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №9. – С. 92-100.
2. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / за заг. ред. І.В. Сіленко, Т. Д. Косової. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 384с.
3. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Я. Базилінська. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.
4. Косова Т.Д. та ін. Організація і методика економічного аналізу. Навч. посіб. / Косова Т.Д., Сухарев П.М., Ващенко Л.О. та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.
5. Пітінова А.О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства: сутність і необхідність // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2013. – № 4. – С. 379-389.
6. Тринька Л.Я., Економічний аналіз: навч.-метод. посібник. / Л.Я. Тринька, О.В. Липчанська. – К.: Алерта, 2013. – 568 с.
7. Черниш С.С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах // Всеукраїнський наукововиробничий журнал "Інноваційна економіка". – 2012. – № 5. – С. 142-146.
8. Шевченко Л.С. Економіка підприємства: навч. посіб. / Л.С. Шевченко. – К.: Ліра-К, 2014. – 208 с.
9. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу: учеб. пособие / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Негашев. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Инфра – М., 2012. – 208 с.
10. Яркіна Н.М. Економіка підприємства: навч. посіб. / Н.М. Яркіна. – К.: Ліра-К, 2015. – 498 с.

ЛЕГІН

Андрій Валерійович
a_legin@ukr.net

УДК 343

СИСТЕМА ОРГАНІВ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ БОРОТЬБУ З КОРУПЦІЄЮ:
СВІТОВІ МОДЕЛІ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД

THE SYSTEM OF BODIES COMBATING CORRUPTION: WORLD MODELS
AND NATIONAL EXPERIENCE

детектив, Національне
антикорупційне бюро
України

Стаття присвячена аналізу світових моделей антикорупційних органів, положень міжнародних юридичних документів, які стосуються створення та функціонування антикорупційних інституцій та рекомендацій, які надавалися Україні з цього приводу. Автор аналізує систему органів, що здійснюють боротьбу з корупцією в Україні, звертає окрему увагу на їх завдання, а також пропонує шляхи щодо подальшої оптимізації української моделі боротьби з корупцією.

Статья посвящена анализу мировых моделей антикоррупционных органов, положений международных юридических документов, касающихся создания и функционирования антикоррупционных институтов и рекомендаций, которые предоставлялись Украине по этому поводу. Автор анализирует систему органов, осуществляющих борьбу с коррупцией в Украине, обращает особое внимание на их задачи, а также предлагает пути по дальнейшей оптимизации украинской модели борьбы с коррупцией.

The article is devoted to the analysis of the world models of anti-corruption bodies, the provisions of international legal documents concerning the creation and functioning of anti-corruption institutions and recommendations that were provided to Ukraine in this regard. The author analyzes the system of bodies involved in the fight against corruption in Ukraine, pays special attention to their tasks, and also suggests ways to further optimize the Ukrainian model for combating corruption.

Ключові слова: корупція; зарубіжний досвід боротьби з корупцією; антикорупційні органи; Національне антикорупційне бюро України

Ключевые слова: коррупция; зарубежный опыт борьбы с коррупцией; антикоррупционные органы; Национальное антикоррупционное бюро Украины

Keywords: corruption; foreign experience in the fight against corruption; anti-corruption bodies; National Anti-Corruption Bureau of Ukraine

ВСТУП

Коли міжнародна спільнота визнала, що корупція є глобальною проблемою, стало очевидно, що забезпечити ефективний контроль над корупцією неможливо лише за рахунок удосконалення законодавчої бази, і є необхідність у створенні спеціалізованих органів, які будуть мати відповідні повноваження, ресурси і кваліфікацію. Такі спеціалізовані антикорупційні органи мають бути захищені від неправомірного політичного тиску, для чого необхідні механізми забезпечення високого рівня їхньої структурної, операційної та фінансової автономії.

Питання створення та функціонування органів, що здійснюють боротьбу з корупцією в Україні та використання зарубіжного досвіду функціонування подібних структур розглядалися такими науковцями, як: В.Д. Гвоздецький, Р.В. Гречанюк, Д.Г. Заброна, М.І. Мельник, С.В. Невмержицький, О.Н. Ярмиш та ін..

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є аналіз світового та національного досвіду створення та функціонування спеціалізованих

антикорупційних органів та визначення шляхів щодо подальшої оптимізації української моделі боротьби з корупцією.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, аналітичні звіти, ресурси мережі Internet, нормативно-правові акти України та міжнародно-правові акти. При проведенні дослідження використано методи логічного аналізу, конкретизації, статистичний метод тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Як було зазначено у висновках і рекомендаціях Першої Конференції правоохоронців, що спеціалізуються з боротьби проти корупції, яка відбулася у Страсбурзі у квітні 1996 р., «корупція – це явище, запобігання, розслідування і кримінальне переслідування якого мають здійснюватися на різних рівнях з використанням спеціальних знань і навичок у різних галузях: юриспруденції, економіці, бухгалтерському

обліку, цивільному будівництві тощо. Тому кожна країна повинна мати спеціалістів з боротьби проти корупції у достатній кількості і виділяти необхідні ресурси для їхньої діяльності» [1, с. 2].

Слід зазначити, що майже всі міжнародні юридичні документи приділяють певну увагу місцю та повноваженням інституцій, що протидіють корупції. Зокрема, Конвенція ООН проти корупції вимагає від держав-учасниць створення двох типів антикорупційних інституцій: орган або органи, що запобігають корупції, та орган, органи або особи, які спеціалізуються на боротьбі проти корупції за допомогою правоохоронних заходів.

Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією та Резолюція Комітету Міністрів Ради Європи № (97)24 щодо Двадцяти керівних принципів боротьби проти корупції містять обов'язкові міжнародні вимоги для антикорупційних органів, які можна спрощено узагальнити таким чином: незалежність і автономія, наявність спеціально підготовлених і кваліфікованих співробітників та забезпечення адекватними повноваженнями і ресурсами [2, 3].

На основі рекомендацій та положень цих та інших документів у світі було створено значну кількість спеціалізованих інституцій з боротьби проти корупції, багато з яких досягнули значних успіхів у своїй діяльності, і тому питання, як виявити «найкращу» з них, є досить актуальним для юрисдикцій, які знаходяться на початковому етапі розвитку антикорупційної боротьби. Очевидно, що, створюючи новий орган, необхідно враховувати національний контекст, культурні, правові та адміністративні особливості кожної країни, проте визначити основні підходи до вирішення проблеми і оцінити основні моделі існуючих органів можливо і необхідно.

Однією з найпопулярніших у світі є модель багатозначного агентства, яка є прикладом комплексного підходу та зосередження у межах одного органу всіх основних функцій із запобігання і боротьби проти корупції – розроблення політики, аналітична діяльність, технічна допомога з питань попередження, взаємодія із громадянським суспільством та інформування, моніторинг, розслідування тощо, разом з тим, як правило, кримінальне переслідування залишається окремою функцією. Яскравими представниками та основоположниками такої моделі є Незалежна комісія проти корупції в Гонконзі та Бюро з розслідування корупційної діяльності в Сінгапурі. Приголомшливі успіхи, яких досягли вказані юрисдикції у справі боротьби з корупцією, призвели до того, що багато інших країн взяли за основу їхню організацію та створили подібні інституції в себе. Зокрема, це Спеціальна служба розслідувань у Литві, Бюро із запобігання та боротьби проти корупції у Латвії, Директорат боротьби проти корупції та економічних злочинів у Ботсвані тощо.

На інших принципах побудована служба боротьби проти корупції в структурі правоохоронних органів – в межах цієї моделі існують різні форми спеціалізованих органів: створення відповідної служби в правоохоронних органах, які відповідають за виявлення і розслідування корупції, або створення служби боротьби проти корупції в системі органів прокуратури.

Дана модель найбільш поширена в країнах Західної Європи, яскравими прикладами такого підходу є Національне управління з розслідування і кримінального переслідування злочинів у сфері економіки та навколишнього середовища у Норвегії, Центральне управління боротьби проти корупції у Бельгії, Спеціальна прокурорська служба з припинення економічних злочинів, пов'язаних з корупцією, у Іспанії, Національний антикорупційний директорат у Румунії тощо. До цієї ж моделі також належать вузькоспеціалізовані підрозділи правоохоронних органів, які здійснюють виявлення і розслідування корупції серед своїх співробітників – відділи внутрішньої безпеки, наприклад Департамент внутрішніх розслідувань у Німеччині або Загін боротьби проти корупції в поліції метрополії Великобританії.

Ще одним розповсюдженим варіантом у світовій практиці є створення інституції із запобігання корупції, розроблення політики і координації дій. Ця модель полягає в створенні спеціалізованих інституцій, які виконують одну або декілька превентивних функцій, таких як проведення досліджень і аналізу, розроблення і координування політики у сфері боротьби проти корупції, проведення навчання і надання консультацій різним відомствам про ризик корупції, можливі заходи для її попередження та інші функції. Як правило, такі органи хоч і не мають повноважень правоохоронного органу, але наділені особливими правами для виконання спеціальних контрольних функцій. Наприклад, відомства, які здійснюють контроль за деклараціями про доходи посадових осіб, можуть мати право доступу до конфіденційної інформації. Інституції, створені за цією моделлю, функціонують у Франції – Центральна служба із запобігання корупції, Албанії – Антикорупційна моніторингова група, на Мальті – Постійна комісія проти корупції, в США – Управління з урядової етики, в Індії – Центральна служба пильності, на Філіппінах – Офіс омбудсмена [4, с. 26].

Відповідно до огляду ситуації в Україні, здійсненого ще 2004 р. в межах Стамбульського плану дій з боротьби проти корупції Мережі боротьби проти корупції для Східної Європи та Центральної Азії Організації економічної співпраці і розвитку (OECD), Україні було рекомендовано: «сконцентрувати правоохоронні повноваження у сфері боротьби проти корупції, які наразі фрагментовані; створити спеціалізовані антикорупційні прокурорські служби; розглянути питання створення національного антикорупційного органу, що буде спеціалізуватися та матиме повноваження з виявлення, розслідування та переслідування корупційних правопорушень. Такий орган міг би бути інтегрованим, але структурно незалежним, або окремим органом в межах існуючого правоохоронного органу та/або прокуратури. Крім роботи над дійсно важливими корупційними справами, одним з головних завдань такого органу має бути покращення міжвідомчої співпраці між численними правоохоронними органами, органами безпеки та фінансового контролю під час розслідування корупційних порушень (наприклад, за допомогою чітких правил щодо звітування та обміну інформацією, створення слідчих груп у складних справах тощо)» [5, с. 3].

У своєму Оціночному звіті щодо України в результаті спільного першого та другого раундів оцінювання Група держав проти корупції (GRECO) відзначила, що «має існувати чіткий розподіл між реалізацією загальних превентивних реформ, з одного боку, та підвищенням ефективності правоохоронної системи, з іншого боку. Ці дві функції є відокремленими, їх не варто змішувати». Тому GRECO порекомендувала «створити орган, що не матиме правоохоронних функцій і здійснюватиме нагляд за реалізацією національної антикорупційної стратегії і відповідних планів дій» [6, с. 1].

На виконання вказаних рекомендацій та норм міжнародних документів після Революції Гідності 2014 р. в Україні було розпочато системну реформу для подолання широкомасштабної корупції, в межах якої було прийнято низку законопроектів антикорупційного спрямування та створено нові органи для боротьби з цим явищем.

Зокрема було створено Національне антикорупційне бюро України – державний правоохоронний орган, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Завданням Національного антикорупційного бюро України відповідно до профільного закону є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та є загрозою національній безпеці.

Також прикінцевими положеннями Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» було доповнено ст. 45 КК України приміткою з переліком корупційних злочинів – це злочини, передбачені ст.ст. 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у разі їхнього вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені ст.ст. 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 цього Кодексу [7].

Згідно з ч. 5 ст. 216 КПК України, детективи Національного антикорупційного бюро України здійснюють досудове розслідування злочинів, передбачених ст.ст. 191, 206-2, 209, 210, 211, 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 364, 366-1, 368, 368-2, 369, 369-2, 410 Кримінального кодексу України, за умови наявності визначеного переліку суб'єктів або розміру предмету злочину або завданої ним шкоди.

Таким чином, підслідність НАБУ не охоплює всіх корупційних злочинів, визначених у примітці до ст. 45 КК України, а також обмежується суб'єктом і розміром предмета злочину.

Відповідно, незважаючи на те що Національне антикорупційне бюро України створювалось як спеціальний антикорупційний орган, повноваження правоохоронних органів щодо кримінального переслідування корупційних правопорушень не було уніфіковано, і, відповідно до ст. 216 КПК України, досудове розслідування корупційних кримінальних правопорушень, окрім Національного антикорупційного бюро України, здійснюють також органи Національної поліції та органи Державного бюро розслідувань [8, с. 44].

До повноважень Державного бюро розслідувань віднесено розслідування всіх (в т.ч. корупційних) злочинів, вчинених високопосадовцями та працівниками правоохоронних органів (за винятком злочинів, які підслідні Національному антикорупційному бюро України), а органи Національної поліції, в свою чергу, розслідують корупційні злочини, які не віднесені до підслідності Національного антикорупційного бюро України та Державного бюро розслідувань, а також адміністративні правопорушення, які пов'язані з корупцією.

У системі Генеральної прокуратури України була на правах самостійного структурного підрозділу створена Спеціалізована антикорупційна прокуратура, яка здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України, підтримує державне обвинувачення у відповідних провадженнях та представляє інтереси громадянина або держави в суді у випадках, пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Під час здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування органами Національної поліції та Державного бюро розслідувань аналогічні функції здійснюють відповідні органи прокуратури.

Також, до боротьби з корупцією фактично залучена Служба безпеки України на яку покладено виявлення корупційних злочинів і подальша передача для розслідування відповідним органам.

Крім того, у 2016 р. було створено Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, яке є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та/або з управління активами, на які накладено арешт або які конфісковано у кримінальному провадженні.

Законом України «Про запобігання корупції» було створено Національне агентство з питань запобігання корупції – центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. До його повноважень також належить контроль за дотриманням антикорупційних обмежень і вимог (конфлікт інтересів, подарунки, сумісництво тощо), складання адміністративних протоколів, контроль за фінансами політичних партій, моніторинг способу життя чиновників, захист викривачів, формування та реалізація політики, стратегії, звітності, дослідження і навчання.

Повноваженнями в сфері антикорупційної політики також законодавством наділене Міністерство юстиції України, яке до моменту передачі до Національного агентства з питань запобігання корупції тимчасово забезпечує ведення реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, та проводить антикорупційну експертизу.

До повноважень Комітету з питань запобігання і протидії корупції Верховної Ради України віднесено підготовку рішень парламенту, в тому числі з антико-

рупційної політики, виконання контрольної функції та проведення антикорупційної експертизи.

Окрім того, при Президентіві України було утворено Національну раду з питань антикорупційної політики – консультативно-дорадчий орган, на який покладено підготовку та подання пропозицій щодо визначення, актуалізації та вдосконалення антикорупційної стратегії, здійснення системного аналізу стану запобігання і протидії корупції в Україні, ефективності реалізації антикорупційної стратегії, заходів, що вживаються для запобігання і протидії корупції, підготовки та надання узгоджених пропозицій щодо поліпшення координації та взаємодії між суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання і протидії корупції, оцінку стану та сприяння реалізації рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO), Організації економічної співпраці та розвитку (OECD), інших провідних міжнародних організацій щодо запобігання і протидії корупції, підвищення ефективності міжнародного співробітництва України у цій сфері та сприяння науково-методичному забезпеченню з питань запобігання і протидії корупції.

Виходячи з вищеведеного, органи, які здійснюють боротьбу з корупцією в Україні, можна умовно розділити на три групи: це органи, які формують антикорупційну політику, до яких належать Національне агентство з питань запобігання корупції, Міністерство юстиції України, профільний комітет Верховної Ради України та Національна рада з питань антикорупційної політики; органи, які здійснюють розслідування корупційних правопорушень – це Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань, Національна поліція України, а також Спеціалізована антикорупційна прокуратура та органи прокуратури, які здійснюють процесуальне керівництво під час розслідування; та органи, які залучені до боротьби з корупцією – Служба безпеки України та Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, зважаючи на значну кількість інституцій та враховуючи глибоку та широкомасштабну природу корупційних правопорушень, очевидно, що лише ефективна та дієва співпраця між усіма вказани-

ми органами забезпечить цілеспрямовані заходи для боротьби з корупційними правопорушеннями, допоможе уникнути дублювання функцій правоохоронних органів та створить підґрунтя для спільних підходів до більш ефективної боротьби з корупцією.

Список використаних джерел

1. Conclusions and Recommendations of the General Rapporteur (Mr. Lorenzo Salazar, Italy), First International Conference for Law-Enforcement officers specialised in the Fight against Corruption, Strasbourg 1996, 24-25 April.

2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_101

3. Резолюція Комітету Міністрів Ради Європи № (97)24 щодо Двадцяти керівних принципів боротьби проти корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_845

4. Спеціалізовані інституції у боротьбі проти корупції: огляд моделей / Організація економічного співробітництва і розвитку ; Мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії; OECD, 2007. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.oecd.org/corruption/acn/39972270.pdf>

5. Стамбульський план дій з боротьби проти корупції для Азербайджану, Вірменії, Грузії, Казахстану, Киргизької Республіки, Російської Федерації, Таджикистану та України. Україна: узагальнення рекомендацій. Схвалено 21 січня 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/countries/ukraine/43846543.pdf>

6. Оціночний звіт GRECO за результатами Спільних 1-го і 2-го раундів оцінювання України. Затверджений GRECO на 42-му пленарному засіданні. Страсбург, 11–15 травня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/16806c988e>

7. Кримінальний кодекс України Редакція від 12.01.2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

8. Гречанюк Р. Функції і повноваження спеціальних антикорупційних органів України, Польщі та Молдови: порівняльний аналіз / Р. Гречанюк // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 2. – С. 41–48

МАСЛЕННИКОВ

Євген Іванович
evgenmaslennikov@ukr.net

д.е.н., доцент, професор
кафедри, Одеський національний
економічний університет

УДК 330

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

STATE REGULATION OF
FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY
IN UKRAINE

ТКАЧ

Вікторія Сергіївна
victorytkach@icloud.com

студент, Одеський національний
економічний університет

У статті розглянуті характерні складові функціонування системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Визначені особливості системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Досліджено показники, які характеризують результативність зовнішньоекономічних зв'язків національного макроекономічного середовища.

В статье рассмотрены характерные составляющие функционирования системы государственного регулирования внешнеэкономической деятельности. Определены особенности системы государственного регулирования внешнеэкономической деятельности в Украине. Исследованы показатели, характеризующие результативность внешнеэкономических связей национальной макроэкономической среды.

The article deals with the characteristic components of the functioning of the system of state regulation of foreign economic activity. The peculiarities of the system of state regulation of foreign economic activity in Ukraine are determined. The indicators characterizing the effectiveness of foreign economic relations of the national macroeconomic environment are investigated.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, протекціонізм, платіжний баланс, міжнародна торгівля, нерезидент

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, протекционизм, платежный баланс, международная торговля, нерезидент

Keywords: foreign economic activity, protectionism, balance of payments, international trade, non-resident

ВСТУП

Функціонування та розвиток національної економіки України в умовах глобалізаційних процесів можливий за рахунок ефективного державного регулювання, яке забезпечується відповідним методичним забезпеченням, засобами, умовами та наповнюється спеціалізованим інструментарієм.

У сучасних умовах міжнародної глобалізації питання державного регулювання розкриваються під іншим кутом та потребують розв'язання, враховуючи нові вектори розвитку національної економіки, яка спрямована на євроінтеграцію та підвищення не тільки загальноекономічних показників, але й соціальних та екологічних індикаторів. Пошук місця та визначення ролі держави в регулюванні окремих процесів ринкової економіки набуло нового змісту в умовах світової фінансово-економічної кризи та зміни пріоритетів внутрішньої та зовнішньої політики України, враховуючи досвід розвинених країн світу.

Необхідно відмітити, що значне зростання впливу державних інституцій, діяльність яких спрямована на сприяння дієвості механізмів фінансово-економічного

та соціального розвитку, підкреслює необхідність участі держави у формуванні системи інструментального забезпечення щодо вирішення фінансових, економічних, соціальних та екологічних проблем, пов'язаних із структурними перетвореннями в національній економіці, особливо в умовах дестабілізуючого кризового стану ринку, та підтримки ділової активності зовнішньоекономічної діяльності у національному макроекономічному середовищі.

Зовнішньоекономічна діяльність є провідним фактором соціально-економічного розвитку будь-якої країни. Особливо це є актуальним за сучасних умов, коли спостерігається запуск процесів інтенсифікації розвитку транснаціоналізації та економічної інтеграції на міжнародному рівні, а також міжнародного поділу праці на фоні глобалізації світового господарства.

Питання державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності досліджували багато науковців, зокрема: Гребельник О., Дідківський М., Жемчужникова Г., Загорський В., Кейнс Дж., Кузнецов Ю., Кучеренко О., Ореховський П., Рікардо Д., Сафонов Ю.,

Побережець О., Мельник Ю., Ломачинська І., Стеценко Ж., Сміт А., Солоу Р., Тінберген Я., Філіпс Т., Фрідман М., Фелпс Е., Шегда А., Штігліц Дж., Щоголев А. та інші.

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності у макроекономічному середовищі України сприяє інтеграції національної економіки до ринкових процесів на міжнародному рівні, підвищенню її конкурентоспроможності у світовому масштабі, вдосконалення та модернізація виробничих процесів, оптимізації використання ресурсів, підвищенню загального рівня життя населення країни, усуненню проблем фінансово-економічного, соціального та екологічного характеру.

МЕТА РОБОТИ – дослідження характерних ознак та особливостей функціонування системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності у національному макроекономічному середовищі, аналіз видів управлінських органів та методів, які регулюють зовнішньоекономічну діяльність в Україні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою даної статті є наукові роботи, періодичні видання, електронні ресурси. Для досягнення мети роботи було застосовано наступні загальнонаукові методи: систематичний, статистичний та морфологічний аналізи; методи аналогії та порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

На сьогоднішній день зовнішньоекономічна діяльність стає ключовим фактором розвитку національного господарства та економічної стабілізації нашої країни. Досить складно знайти галузь в промислово розвинутих країнах, яка не була б задіяна у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

У зовнішньоекономічну діяльність закладено взаємовигідні економічні відносини у галузі міжнародної торгівлі, міграції робочої сили, передачі технологій. У всіх країнах, особливо в країнах із перехідною економікою, де було проведено лібералізацію зовнішньоекономічної діяльності, державне регулювання є об'єктивною необхідністю. Такий контроль спрямований на забезпечення захисту інтересів країни та її суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, створення рівних умов для розвитку всіх видів підприємництва та напрямів використання доходів й інвестування.

У міжнародній практиці поняття «зовнішньоекономічна діяльність» фактично не використовується. Його аналогічним словосполученням можна вважати «foreign trade» або «international trade», які в прямому перекладі означають «міжнародна торгівля», тобто обмін товарами та послугами за межами національних кордонів [2]. Необхідно зазначити, що визначення зовнішньоекономічної діяльності як діяльності суб'єктів господарювання в Україні є законодавчо закріпленим. Згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [1].

Принципами зовнішньоекономічної діяльності є:

національний суверенітет у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності; свобода зовнішньоекономічного підприємництва; юридична рівність і недискримінація; верховенство закону; еквівалентність обміну, неприпустимість демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів.

До основних видів зовнішньоекономічної діяльності України належать: експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили; міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України; кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; товарообмінні (бартерні) операції; операції по придбанню, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку [1].

Україна самостійно формує систему державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на її території, яке має забезпечувати захист національних економічних, соціальних й екологічних інтересів та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; заохочення конкуренції та ліквідацію монополізму в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Державні інституції мають право безпосередньо втручатися в зовнішньоекономічну діяльність тільки тоді, коли таке втручання здійснюється в рамках нормативно-правового поля.

До державних інституцій, які виконують регулюючу функцію на макrorівні, належать загальнодержавні структури, у компетенцію яких входить контроль діяльності всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності та територіального розміщення (Кабінет Міністрів України, Національний банк, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Державна служба експортного контролю, Державна фіскальна служба, Антимонопольний комітет та ін.).

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється за наступними методами:

– адміністративні або нетарифні (заходи прихованого протекціонізму, які мають характер адміністративного (силового) регулювання зовнішньоекономічної діяльності і застосовуються із метою забезпечення захисту національної економіки країни через акумулювання та оптимальне використання ресурсів. До них належать ембарго (повна заборона зовнішньоекономічної діяльності), ліцензування, квотування, специфічні вимоги до товару);

– економічні або тарифні (комплекс заходів державного регулювання за допомогою митних тарифів. Грають провідну роль в період стабілізації національної економіки країни та виконують дві функції – протекціоністську й фіскальну. До них належать митні тарифи, збори, імпорتنі депозити (в галузі імпорту), пільгові кредити експортерам, гарантії, субсидії, звільнення від сплати податків (в галузі експорту).

Одним із основних показників, який характеризує результативність зовнішніх економічних зв'язків національного макроекономічного середовища країни, є платіжний баланс.

Платіжний баланс – співвідношення між сумою грошових надходжень, отриманих країною з-за кор.-

дону, та сумою здійснених нею платежів за кордон протягом певного періоду. Він складається з двох частин – надходжень і платежів. Якщо грошові надходження перевищують платежі, платіжний баланс є активним (профіцитним), а якщо сума платежів більша від надходжень – пасивний (дефіцитний) [3].

Необхідно зазначити, що частина платіжного балансу відображає зміну офіційних валютних резервів

країни, які перебувають у розпорядженні Національного банку, які використовуються для регулювання незбалансованості за статтями поточних операцій і руху капіталів. Резервні активи знаходяться під прямим контролем державних інституцій і можуть використовуватися для вирішення стратегічних завдань.

Платіжний баланс України за 2014-2017 рр. представлено на рис. 1.

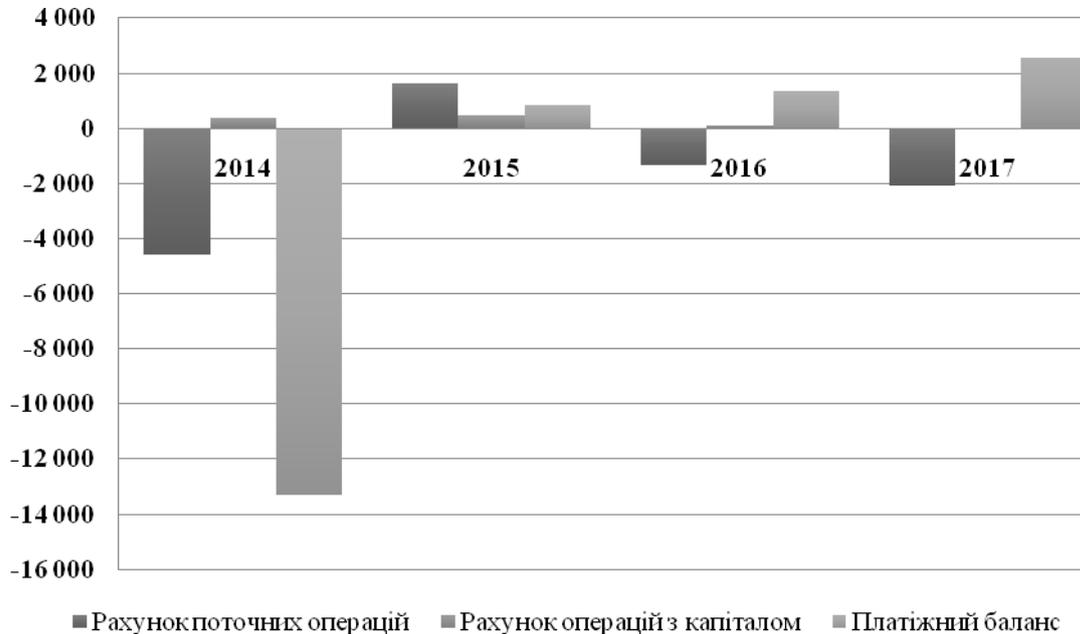

Рис. 1. Платіжний баланс України за 2014-2017 рр., млн. дол. США

Діаграма демонструє утворення профіцитного платіжного балансу України у 2015 р.. Це спричинило зменшення порівняно із 2014 р. у 22 рази до (-) 204 млн. дол. США дефіциту рахунку поточних операцій. Пониження цього показника відбулось через скорочення майже на третину обсягів зовнішньої торгівлі товарами та послугами, при чому скорочення експорту відбувалось меншими темпами порівняно із імпортом, через що негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами та послугами у 2015 р. було у 4 рази меншим, ніж у 2014 р. та становило (-) 1 162 млн. дол. США. Баланс інших надходжень був позитивним і становив 958 млн. дол. США., проти 10 млн. дол. США роком раніше. Подальша позитивна тенденція цих складових залежить від наступних ключових факторів: від макроекономічної ситуації в Україні та продовження Урядом проведення реформ в ряді секторів, які мають на меті збільшення інвестицій у національну економіку країни; від завершення військових дій на сході України; від спроможності українських підприємств та Уряду провести заміщення споживчого ринку країни агресора (який з початку 2016 р. є вже закритим для більшості видів українського експорту) на ринки інших країн; відновлення світової кон'юнктури ринків на донедавна ключові статті експорту: металургія та машинобудування.

Державне інституційне регулювання зовнішньоекономічної діяльності визначає зовнішньоекономічну політику країни, яка передбачає вільну міжнародну торгівлю, або протекціонізм і захист внутрішнього ринкового середовища. Міжнародна вільна торгівля

характеризується мінімальним втручанням державних інституцій у процеси зовнішньоекономічної діяльності й розвивається на засадах дії ринкових механізмів. В умовах сьогодення та європейського вектору розвитку національного макроекономічного середовища зовнішньоекономічна політика країни орієнтована на вільну торгівлю, Україна є провідним учасником міжнародних торговельних організацій і забезпечує ефективний захист економічних національних інтересів та суб'єктів господарювання. Пріоритетним завданням регулювання зовнішньоекономічної діяльності є диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків, яка сприятиме зменшенню залежності національної економіки від імпорту сировини, матеріалів, енергоносіїв та інших ресурсів і виходу на нові ринки, зміцненню позицій у міжнародному глобальному просторі.

ВИСНОВКИ

Позиція державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності у національному макроекономічному середовищі повинна бути спрямована безпосередньо на вдосконалення системи методів її здійснення та законодавчої бази. Також, необхідно націлювати зовнішньоекономічну діяльність на довгострокову перспективу, забезпечуючи формування рівних та сприятливих умов на світовому ринку для національного експорту й активізації інших зовнішньоекономічних зв'язків. Доречною політикою у сфері зовнішньоекономічної діяльності України має бути змішана політика протекціонізму і вільної торгівлі з перевагою першої. Формуючи сприятливу політику для зов-

нішньоекономічної діяльності, безумовно потрібно враховувати показники обсягів, структури й темпів росту, які демонструють ефективність та результативність її. Особливу увагу варто звертати на платіжний баланс, адже це основний інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності країни.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91 № 959-ХІІ [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>. – Назва з екрана. – Доступно на 27.04.2018.

2. Morgan R.E. Theories of international trade, foreign direct investment and firm internationalization: a critique / R.E. Morgan, C.S. Katsikeas // Management

Decision. – 1997. – № 35/1. – Р. 68-78.

3. Офіційне інтернет-представництво Національного Банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua

4. Масленніков Є.І. Методичні підходи до формування стратегічних завдань зовнішньоекономічної діяльності підприємства / Є.І. Масленніков, В.В. Белякова // Економіка. Фінанси. Право. – 2016. – № 11/5. – С. 13-16.

5. Maslennikov E.I. Strategic assessment of the financial sustainability of the industrial enterprise: [Електронний ресурс] / E.I. Maslennikov // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 6 (16). – С. 111-115. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/No6/111-115.pdf>.

МАТРОСОВА

Людмила Миколаївна
ludochka.prof@gmail.com

УДК 336.14 : 35.071.6

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В
УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇTHE PROBLEMS OF THE REFORMATION OF THE LOCAL BUDGETS
OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE BUDGET
DECENTRALIZATIONд.е.н., професор, Харківський
інститут фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного
університету*Стаття присвячена дослідженню ролі місцевих бюджетів у розвитку регіонів країни, аналізу особливостей формування доходної частини місцевих бюджетів та визначенню основних напрямів вдосконалення механізму фінансування територіальних громад в умовах бюджетної децентралізації.**Статья посвящена исследованию роли местных бюджетов в развитии регионов страны, анализу особенностей формирования доходной части мест-**ных бюджетов и определению основных направлений совершенствования механизма финансирования территориальных образований в усло-виях бюджетной децентрализации.**The present article is dedicated to the research of the role of the local budgets in development of the regions of the country, the analysis of features of the forming of the income part of the local budgets and determination of the main directions of the improvement of funding mechanism for territorial unions in the conditions of the budget decentralization.**Ключові слова: місцеві бюджети, доходи місцевих бюджетів, місцеве самоврядування, фінансування регіонів, міжбюджетні відносини, бюджетна децентралізація**Ключевые слова: местные бюджеты, доходы местных бюджетов, местное самоуправление, финансирование регионов, межбюджетные отношения, бюджетная децентрализация**Keywords: the local budgets, incomes of the local budgets, local self-government, the financing of the regions, the interbudgets relations, the budget decentralization***ВСТУП**

Останнім часом в Україні відбувається процес реформування бюджетних відносин та фінансово-бюджетної децентралізації, що передбачає вдосконалення фінансового механізму у напрямі цілеспрямованого використання та контролю за витратами фінансових ресурсів на регіональному рівні з метою забезпечення соціальних потреб населення на належному рівні.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Дослідження проблеми економічної сутності та формування доходів місцевих бюджетів висвітлено у наукових працях наступних вчених: А. Буряченка, О. Василика, М. Гапонюка, М. Деркача, Л. Дробозіної, Н. Корень, В. Кравченка, А. Крисоватого, І. Луїної, Ю. Радіонова, С. Слухая, О. Чечуліної, Ф. Ярошенка, Ю. Яценка та ін.. Вагомий внесок у розвиток сучасної теорії та практики бюджетної системи та бюджетного процесу зробили такі вчені, як: С. Буковинський, В. Опарін, С. Юрій та ін.. Проте, питання реформування системи міжбюджетних відносин, підвищення ролі місцевих бюджетів у забезпеченні регіонального розвитку та формування необхідної фінансової бази є недостатньо вирішеними і тому вимагають подальшого дослідження.

Наразі серед науковців, які займаються даною проблемою, не існує єдиної точки зору щодо визначення сутності та змісту категорії «доходи місцевих бюджетів». В залежності від об'єкта та предмета дослідження різні автори акцентують увагу на таких аспектах доходів місцевих бюджетів, як: економічні відно-

сини; надходження у вигляді податкових та неподаткових платежів відповідного бюджету; формування грошових коштів; організаційні форми та методи формування доходів місцевих бюджетів тощо (табл. 1).

Отже, спостерігається різна трактовка науковцями терміну «доходи місцевих бюджетів». На нашу думку, сутність поняття «доходи місцевих бюджетів» можна визначити як кошти, що надходять у місцеві бюджети за рахунок місцевих податків та зборів, а також державних трансфертів, знаходяться у розпорядженні місцевих органів влади та використовуються ними для вирішення соціально-економічних потреб розвитку територіальних громад.

МЕТА РОБОТИ – визначення ролі місцевих бюджетів та аналіз їх доходної бази як основи формування фінансових ресурсів регіонів країни.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці вчених, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Місцеві бюджети як чинник формування фінансової бази місцевих органів влади відіграють важливу роль у бюджетній системі держави. Проблема оптимального формування доходів місцевих бюджетів набуває особливої актуальності в умовах запровадження нових норм бюджетного та податкового законодавства України. Це спрямовано на більш ефективне

наповнення місцевих бюджетів, розширення та зміцнення джерел формування їх доходної бази, підвищення фінансового забезпечення виконання власних повноважень органами місцевого самоврядування.

Водночас чинний механізм формування місцевих бюджетів має певні недоліки, що супроводжується зменшенням обсягів власних фінансових ресурсів на рівні місцевих бюджетів.

Таблиця 1

Підходи щодо визначення поняття «доходи місцевих бюджетів»

Автор	Визначення
В.І. Кравченко [1]	Доходи місцевих бюджетів – кошти, які надходять до відповідних місцевих бюджетів у розмірах і порядку, встановлених законодавчо.
В. Опарін, В. Малько, С. Кондратюк та Г. Коломієць [2]	Доходи місцевих бюджетів – усі надходження відповідного бюджету на безповоротній основі у вигляді податкових і неподаткових платежів, доходів від операцій з капіталом, офіційних трансфертів і доходів державних цільових фондів, включених до бюджету, управління яких передбачене законодавством України (включаючи трансфери, дарунки, гранти).
О.П. Кириленко [3]	Доходи місцевих бюджетів – це доходи, що складаються із власних і закріплених надходжень, перелік яких визначений на тривалу перспективу.
О.Д. Василик, К.В. Павлюк [4]	Економічна сутність доходів місцевих бюджетів виявляється у формуванні грошових фондів, що є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих рад і місцевих державних адміністрацій.
В.Д. Базилевич [5]	Доходи централізованих фондів держави та органів місцевого самоврядування відображаються у грошових відносинах, які виникають між державою, юридичними і фізичними особами у процесі вилучення й акумуляції частини вартості валового внутрішнього продукту в загальнодержавному та місцевих фондах з метою їх подальшого використання, тобто для здійснення державою й органами місцевого самоврядування своїх функцій.
Ю. Пасічник [6]	Доходи місцевих бюджетів виражають сферу економічних відносин суспільства, яка пов'язана з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів регіонального рівня і використовується місцевими органами для забезпечення поточних і перспективних завдань розвитку регіону.
С.І. Юрій та Й.М. Бескид [7]	Основне джерело доходів – ВВП, який створюється працею фізичних осіб та діяльністю суб'єктів господарювання у виробничій сфері.

Сучасна бюджетна система України складається з двох ланок: Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Наша країна як член Ради Європи приєдналась та ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування, що вимагає від держави розбудови системи місцевих фінансів згідно з міжнародними стандартами. Тому актуальними є питання підвищення ролі місцевих бюджетів як головного інструменту у механізмі сучасного управління регіональною економікою та створення стабільної фінансової бази для успішної реалізації повноважень державних та місцевих органів влади у процесі виконання їх конституційних зобов'язань.

Фінансові ресурси місцевих бюджетів є основою соціально-економічного розвитку регіонів. Але у зв'язку з недостатнім обсягом власних фінансових ресурсів, органи місцевого самоврядування не можуть у повному обсязі забезпечити фінансування важливих потреб розвитку адміністративно-територіальних одиниць в умовах бюджетно-фінансової децентралізації.

Проблема фінансового забезпечення розвитку територій є актуальною майже для всіх країн світу. Вона полягає у тому, що адміністративно-територіальні одиниці, на які поділена кожна держава, мають різну податкову базу та фінансові ресурси, що є наслідком нерівномірності територіального розміщення природних ресурсів та виробничих сил.

Сучасний стан економіки регіонів України свідчить про недостатність фінансових ресурсів на рівні міс-

цевих бюджетів, а також значну залежність доходної частини місцевих бюджетів від державних трансфертів. Стабільний розвиток економіки України потребує модернізації системи суспільних відносин в бюджетній сфері, особливо на рівні місцевих бюджетів.

Доходи місцевих бюджетів є основним інструментом розвитку країни в цілому та фінансовою основою місцевого самоврядування. Прийняті у 2015 році зміни до Бюджетного Кодексу України та Податкового Кодексу України заклали підґрунтя для зростання доходів місцевих бюджетів.

Механізм формування доходів місцевих бюджетів – це сукупність грошово-економічних відносин суспільства, що забезпечують формування, розподіл та використання фінансових ресурсів на рівні регіонів та створює основи для їх ефективного розвитку.

Сталий соціально-економічний розвиток держави та її регіонів передбачає формування збалансованої системи міжбюджетних відносин як важливого інструменту запобігання виникненню фінансово-економічних ризиків та забезпечення економічної безпеки держави.

До основних проблем формування доходів місцевих бюджетів в Україні можна віднести наступні:

- 1) недостатній обсяг надходжень отриманих від місцевих податків та зборів;
- 2) переважання міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів;
- 3) недосконалість системи короткострокового

планування доходів місцевих бюджетів,

4) недостатню обґрунтованість планів отримання надходжень до місцевих бюджетів.

Враховуючи зазначені недоліки механізму формування доходної бази місцевих бюджетів, необхідно забезпечити подальше зростання власних фінансових ресурсів на рівні органів місцевого самоврядування.

Слід зазначити, що останнім часом механізм бюджетного регулювання в Україні зазнав суттєвих змін. У першу чергу, це стосується реалізації заходів щодо реформи бюджетно-фінансової децентралізації в Україні, що розпочалася з прийняттям у квітні 2014 р. Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Згідно з Концепцією задекларовано досягнення оптимального розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою.

З метою збільшення фінансових ресурсів місцевих органів влади, зокрема доходної бази місцевих бюджетів, передбачено передача їм окремих видів доходів із Державного бюджету України: 100 % плати за надання адміністративних послуг, 100 % державного мита, 10 % податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки; до місцевих бюджетів зараховується також 80 % екологічного податку (раніше – 35 %). У сфері оподаткування майнових податків передбачено зменшення обсягів пільгових площ нерухомого майна, включення житлового (комерційного) майна до бази оподаткування, запроваджено транспортний податок.

Ці зміни призвели до зростання частки власних ресурсів у структурі місцевих бюджетів. З метою посилення фінансової незалежності місцевих органів влади перспективним напрямом зростання доходів місцевих бюджетів є збільшення фіскальної ролі місцевих податків та зборів із урахуванням досвіду європейських країн.

В Україні у 2015 р. у структурі доходів місцевих бюджетів, порівняно з попередніми роками, спостерігалось збільшення частки податкових надходжень з одночасним зменшенням доходів від операцій з капіталом.

Проведення реформи у системі місцевого самоврядування передбачає вдосконалення механізму міжбюджетних відносин: із Державного бюджету України для фінансування освіти та охорони здоров'я запроваджено надання цільових субвенцій: освітньої та медичної субвенції.

Таким чином, державою забезпечуються реформування системи соціальних стандартів та вдосконалення механізму визначення фінансових нормативів бюджетної забезпеченості регіонів.

Але наразі в Україні не існує чіткого обґрунтування економічної сутності рівня фінансової децентралізації в Україні. Рівень децентралізації може вимірюватися, наприклад, за допомогою такого показника, як частка ВВП, що перерозподіляється через місцеві бюджети. Для ефективного вирішення цієї проблеми необхідно реально знизити рівень централізації бюджетної системи України та підвищити фінансову незалежність органів місцевого самоврядування.

Проведений аналіз та оцінка формування доходів

місцевих бюджетів на прикладі зведеного бюджету Харківської області за 2014-16 рр. дозволив зробити висновок, що його доходну частину було сформовано в основному за рахунок податкових надходжень, зокрема ПДФО, та отримання міжбюджетних трансфертів. Переважну частину витрат зведеного бюджету області становили витрати на задоволення соціальних потреб населення регіону: фінансування соціальної сфери, соціальний захист та соціальне забезпечення населення. В цілому зведений бюджет області мав дотаційний характер.

З урахуванням цього слід підкреслити важливість зосередження уваги органів місцевого самоврядування на суттєвому збільшенні фінансових ресурсів, що складають власну доходну базу бюджету регіону.

Важливими напрямками розв'язання проблеми фінансового забезпечення місцевих бюджетів в Україні є наступні:

- 1) посилення зв'язку між соціально-економічним та бюджетним плануванням розвитку адміністративно-територіальних одиниць;
- 2) реформування системи місцевих податків та зборів;
- 3) удосконалення механізму розподілу міжбюджетних трансфертів;
- 4) диференціювання ставок ПДФО в залежності від сум заробітної плати.

Особливу увагу необхідно приділити розвитку місцевого оподаткування, що відіграє значну роль у формуванні доходів місцевих бюджетів, оскільки надходження від місцевих податків і зборів безпосередньо зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування. Досвід використання місцевих податків та зборів в Україні свідчить, що їх обсяги є недостатніми для формування стабільної фінансової бази органів місцевої влади. Тому актуальним є питання залучення додаткових джерел фінансування за рахунок податкових та неподаткових надходжень до місцевих бюджетів.

Аналіз досвіду зарубіжних країн показав, що бюджетна система будь-якої країни ґрунтується на економічних та юридичних нормах та організаційно залежить від форми державного устрою країни. Так, для країн з федеративним устроєм характерна трирівнева бюджетна система: федеральний/центральный бюджет, бюджети суб'єктів федерації: бюджети штатів, регіональні бюджети тощо; місцеві бюджети. Бюджетна система унітарних країн представлена двома рівнями бюджетів (Державний бюджет країни та місцеві бюджети). У федеративних державах види місцевих бюджетів визначено федеральним законодавством та законодавством окремих суб'єктів федерації; в унітарних – вони чітко визначаються на загальнодержавному рівні.

В окремих країнах світу доходи місцевих бюджетів формуються по різному, проте можна виокремити чотири основні джерела наповнення доходної частини місцевих бюджетів: податки, неподаткові надходження, субсидії та дотації з центрального бюджету, позики (кредити). Одним із найважливіших джерел доходів місцевих бюджетів є податки. Рівень доходів від податкових надходжень коливається у досить широкому діапазоні. Так, наприклад, в Італії, Ірландії,

Нідерландах він найнижчий та становить менш 10 % від доходів місцевих бюджетів. У Бельгії, Франції, Німеччині, Данії, Великобританії доходи від місцевих податків перевищують 20 % бюджетних доходів. В Данії та Франції ця стаття доходів складає понад 40 % доходів місцевих бюджетів [8, с. 48].

Важливі аспекти вдосконалення механізму використання бюджетних коштів пов'язані із розмежуванням їх між державним та місцевими рівнями управління. Показник централізації характеризує частку видатків центрального уряду у повному обсязі витрат бюджетної системи. Розвинуті країни світу мають різні моделі централізації фінансової системи. В унітарних державах спостерігається більш високий рівень централізації; у федеративних, де фінансова система є трирівневою, він є меншим. Так, у США цей показник становить 57 %, у Франції – 71 %, у Канаді – 40 %. В Україні показник централізації коливається у межах приблизно 65-70 % [9, с. 60].

Враховуючи досвід зарубіжних країн світу в сфері формування доходів місцевих бюджетів, до основних напрямів зміцнення доходної бази органів місцевого самоврядування в Україні, що спрямовані на зростання фінансових ресурсів адміністративно-територіальних утворень, можна віднести наступні:

- 1) зростання обсягів податків та зборів, що створюють фінансову базу місцевих бюджетів;
- 2) збільшення кількості бюджетоутворюючих підприємств на рівні регіонів;
- 3) раціональне управління та використання земельних ресурсів;
- 4) надання стимулів державою на рівні регіонів з метою розвитку підприємств малого та середнього бізнесу;
- 5) створення сучасної інфраструктури кредитно-фінансових установ для залучення додаткових фінансових ресурсів та зростання неподаткових джерел формування місцевих бюджетів;
- 6) модернізація та оновлення сфери житлово-комунального господарства з метою подальшого скорочення частки витрат місцевих бюджетів на підтримку підприємств цієї сфери;
- 7) раціональне використання трансфертів та доцільність з Державного бюджету України на рівні регіонів.

ВИСНОВКИ

Подальше реформування бюджетної системи країни у напрямку вдосконалення системи міжбюджетних відносин повинно забезпечити вирішення наступних важливих питань:

- 1) запровадження механізму середньострокового та довгострокового планування місцевих бюджетів;
- 2) здійснення ефективного контролю за цільовим використанням бюджетних коштів з боку держави та місцевих органів влади;
- 3) розширення можливостей органів місцевого самоврядування щодо більш самостійного формування місцевих бюджетів та визначення основних напрямів використання фінансових коштів з метою забезпечення фінансування найбільш важливих потреб регіонів.

Реалізація зазначених напрямів дозволить збільшити доходи місцевих бюджетів та розширити обсяги фінансових ресурсів, що будуть спрямовані на вирішення

проблем соціально-економічного розвитку регіонів України.

Список використаних джерел

1. Кравченко В.І. Удосконалення формування доходів місцевих бюджетів в Україні / В.І. Кравченко // Фінанси України. – 2012. – № 8. – С. 63-72.
2. Опарін В.М. Бюджетна система: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк. – К.: КНЕУ, 2004. – 206 с.
3. Місцеві фінанси: підручник / За ред. О.П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677 с.
4. Василик О.Д. Державні фінанси України: підручник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: НІОС, 2002. – 864 с.
5. Базилевич В.Д. Державні фінанси: навч. посіб. / В.Д. Базилевич. – К.: Атіка, 2002. – 368 с.
6. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посіб. / Ю.В. Пасічник. – К.: Знання-Прес, 2004. – 495 с.
7. Юрій С.І. Державний бюджет України: навч. посіб. / С.І. Юрій, Й.М. Бескид, І.В. Плішко. – Терно-піль: ТОВ ЦМДС, 2006. – 277 с.
8. Панасюк Л.В. Удосконалення механізму формування фінансових ресурсів місцевих органів влади з урахуванням світового досвіду / Л.В. Панасюк // Економіка та держава. – 2013. – №1. – С.46–50.
9. Костирко Л.А. Сучасний стан та тенденції регулювання міжбюджетних відносин в Україні / Л.А. Костирко, Н.Ю. Велентейчик // Часопис економічних реформ. – 2012. – № 2. – С. 57-65.
10. Буковинський С. Зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування як чинник економічного зростання / С. Буковинський // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 2 (156). – С. 9-15.
11. Буряченко А.Є. Досвід наповнення місцевих бюджетів / А.Є. Буряченко // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 7. – С. 12-18.
12. Васильєва Н.В. Підвищення соціальної спрямованості місцевих бюджетів / Н.В. Васильєва // Управління сучасним містом. – 2014. – № 1/3. – С. 171-179.
13. Деркач М. Сучасна державна політика у сфері подолання статичного і динамічного дисбалансів місцевих бюджетів / М. Деркач // Фінанси України. – 2011. – №4. – С. 56-58.
14. Дробозіна Л.А. Формування доходів місцевих бюджетів у контексті трансформації податкової системи // Фінанси України. – 2013. – №10. – С. 13-22.
15. Корень Н.В. Міжбюджетні відносини в умовах бюджетної децентралізації в Україні / Н.В. Корень // Статистика України. – 2016. – № 1. – С. 27-31.
16. Крисоватий А. Податкова політика у реформованій соціально-економічній системі України / А. Крисоватий, Т. Кошук // Економіка України. – 2010. – № 9. – С. 50-59.
17. Кульчицький М.І. Місцеві бюджети та механізм їх формування / М.І. Кульчицький // Фінанси України. – 2013. – № 9 – С. 99-104.
18. Луніна І.О. Бюджетні доходи та податкові повноваження місцевих органів влади / І.О. Луніна, Н. Фролова // Економіка України. – 2012. – № 6. – С. 37-47.
19. Луніна І.О. Формування місцевих бюджетів у контексті завдань адміністративно-територіальної реформи / І.О. Луніна // Економіка України. – 2010. – № 1. – С. 23-31.
20. Павлюк К.В. Формування доходів місцевих бюджетів / К.В. Павлюк // Фінанси України. – 2015. – № 4. – С.24-37.
21. Радіонов Ю.Д. Про використання міжбюджетних трансфертів / Ю.Д. Радіонов // Економіка України. – 2010. – № 9. – С. 50-59.

ПРОКОПЕНКО

Микола Вікторович
nvprokopenko@gmail.com

УДК 331.1

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА

FORMATION OF THE ENTERPRISE'S EFFECTIVE LABOR POTENTIAL

старший викладач,
аспірант, Харківський
національний автомобільно-
дорожній університет*У представленій статті розглянута теоретична база, проведено аналіз теоретичних питань ефективності використання персоналу промислового підприємства в умовах сучасного господарювання.**В представленной статье рассмотрена теоретическая база, проведен анализ теоретических вопросов эффективности использования персонала промышленного предприятия в условиях современного ведения хозяйства.**In the presented article the theoretical basis is considered, the analysis of theoretical questions of efficiency of use of the personnel of the industrial enterprise in the conditions of modern management of an economy is spent.***Ключові слова:** праця, продуктивність, кваліфікація, оплата праці, промислово-виробничий персонал, рух кадрів**Ключевые слова:** труд, продуктивность, квалификация, оплата труда, промышленно – производственный персонал, движение кадров**Keywords:** labor, productivity, qualification, labor remuneration, industrial and production personnel, personnel movement

ВСТУП

Досягнення оптимального співвідношення між числом робочих місць і наявною робочою силою, постійна робота по раціоналізації робочих місць створюють умови для високопродуктивної праці, дозволяють ефектніше використати капітальні вкладення. Тому важливим практичним завданням є необхідність сформулювати умови, при яких з'являється можливість не лише домагатися збалансованості між числом робочих місць і робочою силою (тобто краще використати техніку і кадри), але й планомірно керувати розвитком усієї системи робочих місць.

Останні дослідження проф. Кейлера В.А. показують, що в жорсткій умовах конкуренції міняється роль і місце показників використання трудових ресурсів в плануванні, висуваються нові показники. Для ринку немає особливого значення, який склався в організації фонд заробітної плати або якою була середня заробітна плата. Важливим є інший показник: скільки було витрачено праці на виробництво одиниці продукції (з урахуванням фактору часу). Таким чином, як довів проф. Кейлер В.А., на перший план виходить величина витрат на персонал, віднесений до одиниці продукції [1].

МЕТА РОБОТИ вивчення і аналіз шляхів підвищення ефективного використання трудових ресурсів на підприємстві.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Управління персоналом підприємства постійно знаходиться у фокусі економічних досліджень. Пов'язано це з тим, що від ефективності роботи персоналу залежить економічний стан як підприємства, галузі, – так і національної економіки у державному масштабі,

– що обумовлює перелік методів, за якими проводиться аналіз. В процесі дослідження використані наступні методи: порівняльний аналіз, техніко-економічний і статистичний аналіз та логіко-ймовірнісний метод.

РЕЗУЛЬТАТИ

Трудові ресурси – це частина працездатного населення країни (чи окремого регіону), яка по своєму віку, освіті і фізичному стану відповідає певній сфері діяльності. Таким чином, стан трудових ресурсів робить значний вплив на персонал конкретного підприємства [2].

При ринковій економіці формування трудових ресурсів підприємства відбувається на ринку праці, яка є сукупністю ринкових стосунків, які складаються з приводу попиту і пропозиції на працю.

Попит на працю на макро рівні є функцією від розвитку продуктивних сил, галузей і підприємств народного господарства. Зростання об'ємів діяльності призводить до зростання попиту на працю, розвитку науково-технічного прогресу – зменшення потреби в найнятих робітниках, витісняючи їх машинами і устаткуванням. Зростання уваги до якості продукції (робіт, послуг), ускладнення виробничих і фінансових стосунків, засобів і предметів праці обумовлюють зростання попиту на кваліфікований персонал, що призводить до певних структурних змін на ринку праці.

Формування українського ринку праці супроводжується серйозними протиріччями між попитом і пропозицією на ринку праці; галузевими і територіальними диспропорціями в розміщенні трудових ресурсів; невідповідністю регулюючих механізмів по-

требам збалансованого розвитку ринку праці. Основним протиріччям ринку праці є, безумовно, протиріччя між попитом і пропозицією, що на поверхні виступає як кількісно-якісна неузгодженість робочих місць і робочої сили і створює дисбаланс ринку праці

Робочі місця, що відповідають вказаним критеріям, і є суто економічними робочими місцями. Вони – об'єкт як попиту, так і пропозиції, але з різних позицій. З одного боку, наявність робочих місць на ринку праці означає потребу в працівниках, необхідних для їх функціонування.

Таким чином, робочі місця створюють попит на робочу силу. Наявна кількість робочих місць повинна відповідати чисельності працівників для їх заповнення.

Основним критерієм, що характеризує ефективність використання трудового потенціалу підприємства, являється продуктивність праці. Продуктивність праці багато в чому визначається мірою ефективності системи управління, що діє на підприємстві, кадрами.

Метою організації системи управління персоналом в найбільших промислових організаціях нині є створення структур, що активно використовують економічні стимули і соціальні гарантії, орієнтованих на зближення інтересів працівників з інтересами організації в досягненні високої продуктивності праці, підвищенні ефективності виробництва, отриманні найкращих економічних результатів. Це означає, що в області роботи з кадрами настає період, що характеризується зростанням ролі особи працівника в діяльності своєї організації.

Через велику різницю в чисельності і напрямках діяльності промислових організацій їх кадрові служби значно розрізняються і по організаційній структурі, і за чисельністю, і по професійному складу працівників [3].

Управління кадрів і соціального розвитку підприємства (відділ кадрів) координує і направляє діяльність усіх кадрових служб своїх виробничих філій, включаючи проведення семінарів, навчання працівників, юридичне консультування з кадрових питань і інших напрямів управлінської діяльності. Нині використовують традиційну функціональну структуру управління персоналом. З урахуванням переваг і недоліків цієї структури при розробці кадрової політики на перспективу можна сформулювати ряд принципових положень, що підвищують їх ефективність:

– базовими блоками структури управління для розробки кадрової політики мають бути цільові групи фахівців і команди, а не функціональні відділи;

– необхідно орієнтуватися на мінімальне число рівнів управління і широку зону контролю;

– кожен працівник повинен нести відповідальність і мати можливості для прояву ініціативи [4].

Найважливішою складовою частиною системи управління персоналом стає координація у рамках організації структури оплати праці і винагороди за результати праці.

Проте нині обгрунтованого взаємозв'язку між працею працівників і соціальним розвитком практично немає. Відсутність ефективних сучасних методик оцінки праці, формальний і зрівняльний підхід до цієї діяльності приводять до вагомих негативних наслідків [5].

В умовах ринкових стосунків в промислових організаціях багато уваги приділяється безперервному навчанням і перепідготовці керівників та фахівців. З цією метою була розроблена всесвітньовідома система безперервної освіти працівників.

Рівень підготовки і компетенції управлінських працівників безпосередньо впливає на організаційну структуру системи управління персоналом. Висококваліфіковані фахівці можуть працювати на своїй ділянці більш незалежно і без постійного контролю з боку представників керівництва. Це дозволяє різко скоротити число рівнів управління в організаційній структурі, тобто підтримувати високу ефективність при одночасному скороченні числа керівників і контролерів.

ВИСНОВКИ

В умовах розвитку ринкових стосунків в економіці праці відбуваються принципові зміни. Підприємства ставляться в такі умови, коли вони зацікавлені в ефективній і високопродуктивній праці. Отримуваний прибуток стає головним джерелом виробничого, технічного і соціального розвитку підприємств, посилюється залежність оплати праці від кінцевих результатів. З іншого боку, зацікавленість підприємства в результатах своєї діяльності створює передумови для скорочення зайвої чисельності працівників, що робить вплив на динаміку трудового потенціалу підприємства.

Список використаних джерел

1. Кейлер В.А. Экономика предприятия: / Кейлер В.А. – М.; Новосибирск: ИНФРА-М: НГАЭиУ, 2013. – 132 с.
2. Коробов М.Я. Финансово-экономический анализ деятельности предприятий / Коробов М.Я. – К.: «Знання», 2015. – 377 с.
3. Бойчик І.М. Экономика підприємства / Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І. – Львів: Сполум, 2014. – 530с.
4. Лившиц А.Я. Введение в рыночную экономику / Лившиц А.Я. – М.: Основа, 2011. – 335с.
5. Суша Г.З. Экономика предприятия: учеб. пособие / Г.З. Суша. – М.: Новое знание, 2012. – 383 с.

ЗАХАРЧЕНКОВіталій Іванович
nvzakharchenko777@gmail.comд.е.н., професор, заступник
завідуючого кафедрою, Одеський
національний політехнічний
університет**КОВТУНЕНКО**Ксенія Валеріївна
k.v.kovtunenka@mzeid.inд.е.н., доцент, завідувач кафедрою,
Одеський національний
політехнічний університет**ЧІЧКАН**Олександра Сергіївна
chichkan.1995@gmail.comстудент, Одеський національний
політехнічний університет

УДК 339.138

МАРКЕТИНГОВА ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ***MARKETING ASSESSMENT OF TOURISM SERVICES' COMPETITIVENESS**

* Дану статтю підготовлено у межах виконання НДР "Перспективні шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств регіону на інноваційній основі" (№ ДР 0114U005503).

У статті запропоновано методика маркетингової оцінки конкурентоспроможності послуг підприємства туризму. Ця методика базується на використанні методів експертного опитування і вагових коефіцієнтів. Важливим критерієм цієї методики оцінки є те, що вона направлена на збір та аналіз критеріїв споживачів. Розглянувши ці критерії та побажання клієнтів, можливо досягти підвищення конкурентоспроможності послуг підприємства туризму та покращити свої позиції на цьому ринку.

В статті предложена методика маркетинговой оценки конкурентоспособности услуг предприятия туризма. Эта методика базируется на использовании методов экспертного опроса и весовых коэффициентов. Важным критерием этой методики оценки является то, что она направлена на сбор и анализ критериев потребителей. Рассмотрев эти критерии и пожелания клиентов возможно добиться повышения конкурентоспособности услуг предприятия туризма и улучшить свои позиции на этом рынке.

The article proposes a methodology for marketing assessment of the competitiveness of tourism services. This methodology is based on the use of expert survey methods and weighting factors. An important criterion for this method of evaluation is that it is aimed at collecting and analyzing consumer criteria. Having considered these criteria and wishes of the clients it is possible to achieve the increase of competitiveness of the services of the enterprise of tourism and to improve its position in this market.

Ключові слова: підприємство, туризм, послуга, конкурентоспроможність, оцінка, критерії, експерт, фактор, споживач

Ключевые слова: предприятие, туризм, услуга, конкурентоспособность, оценка, критерий, эксперт, фактор, потребитель

Keywords: enterprise, tourism, service, competitiveness, evaluation, criterion, expert, factor, consumer

ВСТУП

Конкурентні переваги послуг (продукції) підприємства є найважливішою складовою його конкурентоспроможності загалом. Це твердження пояснює суть підходу до оцінки конкурентоспроможності (надалі – КС) суб'єкта господарювання, що базується на обліку характеристик його продукції, серед яких центральне місце посідає співвідношення ціни та якості послуг. В більшості методів, які засновані на такому підході, під час розрахунків, здійснюваних з використанням маркетингових та кваліметричних вимірів, для кожного виду послуг підприємства встановлюються економічний та параметричний індекси КС, котрі визначаються підсумовуванням окремих індексів кожного оцінюваного параметру з урахуванням вагових коефіцієнтів. Той чи інший окремий індекс являє собою відношення фактичного значення розглянутого параметра до значення показника кон-

куруючої послуги (або послуги, обраної на основі порівняння) [9, с. 50-51].

Сьогодні спеціалісти всебічно досліджують широкий спектр методів, що використовуються в аналізі організаційних і конкурентних даних та інформації, що містять у собі моделі статистичного, конкурентного, споживацького, еволюційного, почасового аналізу, а також аналізу довколишнього середовища. Вона допомагає бізнес-аналітикам та спеціалістам, що приймають рішення, зробити ефективні висновки на основі обмежених даних і привести у відповідність інформацію, яка на перший погляд цьому частіш за все не піддається [18, с.15].

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідженням проблем маркетингового забезпечення підвищення конкурентоспроможності продукції (послуг) займалися такі фахівці, як В. Адамик [1], А. Афонін [2], Н. Восколович [5], А. Дурович [7],

В. Дубницький [8], В. Криворотов [9], М. Мальська [10], Л. Мороз і Н. Чухрій [12], В. Ніколайчук [13], Н. Павлова [14], М. Стельмах [16], С. Клименко [17] та інші.

Але за межами досліджень дуже часто залишалися специфічні особливості сфери послуг. Також відповідні інструменти, що пропонують автори торкаються більше визначення КС матеріальних продуктів.

Постановка проблеми

Для кожного туристичного підприємства важливою складовою існування є проведення аналізу ринкових можливостей. Цей аналіз є базою для успішної реалізації діяльності у відповідності до управлінської концепції. Незаперечним є те, що він набуває величезної практичної цінності. Не є секретом те, що саме споживач виступає головним важелем, який вказує продавцю на його помилки та на те, що необхідно запропонувати ринку. Для того, щоб туристичне підприємство досягло успіху у своїй діяльності, необхідно запропонувати ринку такі послуги, які б повністю задовольнили потреби клієнтів. Саме тому вивчення КС підприємств туризму через точку зору споживачів можна назвати найважливішим завданням маркетингу.

МЕТОЮ СТАТТІ є удосконалення маркетингового підходу до оцінки конкурентоспроможності послуг на прикладі підприємств туристичної сфери.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet.

При проведенні досліджень було використано методи узагальнення, аналізу, визначення експертних оцінок та маркетингової оцінки конкурентоспроможності туристичних послуг.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для початку необхідно враховувати розподіл туристичних послуг на основні та додаткові: послуги туристські основні – це основні послуги, які здійснює туристичне підприємство, включаючи: послуги з організації перевезень, розміщення, харчування туристів. До додаткових послуг відносяться: послуги з організації екскурсій; послуги страхування туристів; послуги гідів, гідів-перекладачів; послуги з перевезень туриста від місця його прибуття у країну (місце його тимчасового перебування) до місця розміщення і назад (трансфер), а також будь-якого іншого перевезення у межах країни (місця тимчасового перебування), що передбачено умовами мандрювання; ремонт та прокат техніки тощо. Основними послугами є ті, що прописані у контракті. Додаткові послуги турист придбає самостійно на місці перебування, їх не переносить на вартість путівки. Окрім нематеріальних послуг туристу можуть бути надані специфічні товари або матеріальні послуги. Наприклад: плани міст, мапа метро, сувеніри, туристичне обладнання тощо [4, с. 1135-1136].

У навчальній та науковій літературі з маркетингу наводиться достатньо багато різних визначень конкурентоспроможності продукту / послуги [3; 5; 6; 7; 8; 11; 12; 14]. У межах даного дослідження визначаємо

конкурентоспроможність послуги (надалі КП) як здатність послуги відповідати вимогам конкурентного ринку і бути реалізованою на ньому у даний період часу.

У більшості випадків показник КП, які інші показники ефективності, які засновані на співвідношенні ефекту з витратами, максимізують. Для нашого дослідження оцінку КП спробуємо вивести з міркування, що для споживача у процесі порівняння послуг виграє той, у кого відношення сумарних витрат на придбання і використання послуги (В) до корисного ефекту (Е), який можливо отримати від даної послуги, мінімальний у порівнянні з іншими аналогічними послугами. Тобто:

$$КП=В/Е \rightarrow \min \quad (1)$$

Корисний ефект Е розраховується як інтегральний показник якості послуги, який включає в себе три групи показників: основні характеристики послуги (якість послуги, умови обслуговування, культура обслуговування), що регламентуються (тобто відповідають стандартам), параметри і ознаки (доступність послуг, умови фінансування) [14, с. 82]. Кожен показник входить до інтегрального показника зі своєю вагою, яка залежить від значимості для споживача.

Підсумкові витрати на придбання: використання послуги (В) включають вартість послуги, транзакційні витрати, податки, страхування та інше.

Таким чином, оцінка КП засновується на врахуванні двох інтегральних показників – її якості та ціни споживання, тобто КП можливо відобразити як функцію двох комплексних показників:

$$КП=f(В,Е) \quad (2)$$

На практиці критерії, за якими споживач оцінює і вибирає послугу, включають до себе значно більшу кількість показників, ніж ціна і якість [13]. Тому з позиції маркетингу, під час оцінки КП, необхідно враховувати не тільки вимоги споживача до її ціни та якості, але і вимоги, що відносяться в основному до сфери укладання договору і послідуєчого споживання послуги. Необхідно також враховувати ступінь обізнаності про бренд (торгову марку) і прихильність до нього (неї) споживачів [16]. На різних ринках вага кожного з цих критеріїв може бути різними, але тому оцінку КП слід проводити на кожному ринку окремо.

Однак, коли у показнику КС враховується всі критерії споживачів конкретного ринку, тоді він відображає лиш очікування а не реальну КС. Для успішних продажів послуги необхідно, щоб вона утворювалась на тому ринку, на якому вона дійсно потрібна у необхідному обсязі, в необхідний момент часу, щоб споживач був підготовлений до появи даної продукції, а відповідна маркетингова програма була краще ніж у конкурентів [1, с. 77]. Все це залежить від ефективного виконання маркетингологами маркетингових функцій: вивчення ринку, управління розробкою і просуванням послуг.

Таким чином, концепція маркетингу призводить до більш широкого розуміння реальної КП, яке залежить не тільки від співвідношення «якість-ціна» та відповідності критеріям споживачів, але й від КС всієї маркетингової діяльності підприємства:

$$КС=f(\text{критерії споживачів} + \text{КС маркетингових заходів підприємства}) \quad (3)$$

Доцільність цього висновку підтверджується проведеними дослідженнями причин невдач нових послуг на ринку туристичних послуг [5, с.122]. Дослідження також показують, що існують сім основних причин невдач нових послуг [6]. До них відносяться:

- а) недостатня попередня визначеність ринку або послуги;
- б) недостатня визначеність характеристик нової послуги;
- в) неефективні засоби просування послуг на ринок;
- г) недооцінка ступеню привабливості ринку;
- д) низька якість послуги за основними характеристиками;
- е) невдалий вибір часу виходу на ринок послуги;
- ж) відсутність ефективного представлення ринку нової послуги.

Якщо проаналізувати вищенаведені причини, то слід відмітити, що в основі їх виникнення лежить неналежне виконання маркетингових функцій: дослі-

дження ринку (причини а, б, в), управління розробкою і здійсненням послуг (а, б, д), управління просуванням послуги (е, ж).

Узагальнюючи вищезазначені існуючі методики [7, с. 222-231; 10, с. 100; 14, с. 83], є можливість запропонувати методику маркетингової оцінки КП. Виділимо наступні її етапи:

1. Узагальнення вимог споживачів до послуг.
2. Оцінка очікуваної КП на основі критеріїв споживачів.
3. Оцінка системи маркетингу послуг відносно підприємств-конкурентів.
4. Розрахунок економічної ефективності проведених заходів.
5. Висновки щодо реальної КП і визначення напрямів її підвищення.

Слід розглянути особливості кожного етапу.

Етап 1. Для узагальнення вимог споживачів до будь-якої послуги можливо визначити відповідні критерії до послуг за допомогою методу Boston Consulting Group [2; 8, с. 249]. Згідно цієї методики складаються анкети (табл. 1).

Таблиця 1

Анкета для опитування з метою виявлення критеріїв споживачів до послуг туризму
[складено за матеріалами [2, 8]]

№	Назва критерію	Вага у балах
1	Витрати на доступність послуги (приклад)	4,5
2
...

У таблицю потрібно записати критерії, котрі можуть бути важливі для споживачів. Потім необхідно провести опитування серед споживачів: попросити їх оцінити вагу (ступінь важливості) кожного з вказаних критеріїв за відповідною (5-ти, 10-ти, 100-бальною) шкалою та додати у таблицю невраховані, на їх погляд, критерії – також разом з оцінкою їх ваги. Обробка певної кількості таких анкет-таблиць дає змогу виявити реальні критерії споживачів та розташувати їх у порядку убавання їх ваги, котра розраховується як середнє арифметичне для зібраної кількості анкет.

Етап 2. Оцінка КП, яка очікується, надається ек-

пертам (для організації достатньої математичної вибірки їх повинно бути не менше 13-ти) на основі аналізу і порівняння конкретних значень критеріїв для дослідження послуги та послуг конкурентів. Така оцінка буде тим точніше, чим краще експерти розуміють запити споживачів сегменту ринку туристичних послуг, на якому реалізується дана послуга.

Для зручності проведення даної оцінки доцільно спочатку побудувати таблицю значень критеріїв для кожної з послуг, що підлягають дослідженню (критерії рекомендується розташовувати у порядку спадання їх ваги) (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка очікуваної конкурентоспроможності послуги туризму

[власна розробка авторів за матеріалами [2, 8]]

№	Назва критерію	Вага критерію (бали)	Послуга, що досліджується		Послуга-аналог підприємства 1		...	Послуга-аналог підприємства і	
			Експертна оцінка (бали)	гр.3×гр.4	Експертна оцінка (бали)	гр.3×гр.6		...	Експертна оцінка (бали)
1	2	3	4	5	6	7	...	G	G+1
1									
2									
...
Підсумок				Σб		Σ1			Σі

Примітка: рекомендовано вагу критерію вимірювати за 7-ми бальною шкалою, а експертну оцінку послуги туризму за 10-ти бальною шкалою.

На основі табл. 2 і розрахунків отримуємо підсумкові показники КП за всіма внесеними у таблицю критеріями для досліджуваної послуги підприємства туризму та послуг-аналогів конкуруючих з ним підприємств.

Етап 3. Оцінка КС маркетингової діяльності підприємства туризму відносно підприємства-конкурента також надається експертами. Для здійснення такої

оцінки необхідно зібрати інформацію про підприємства-конкуренти і надати оцінки цієї інформації, наприклад, за 7-ми бальною шкалою (табл. 3). Необхідно підкреслити, що достовірність такої оцінки у значній мірі обумовлена повнотою, широтою і конкретністю конкурентної інформації, що зібрана та узагальнена.

Таблиця 3

Оцінка конкурентоспроможності маркетингової діяльності підприємства туризму [розробка авторів]

№	Назва фактора КС маркетингу підприємства туризму	Оцінка фактора для підприємства, що досліджується, бали	Оцінка фактора для підприємства-конкурента			
			4	5	...	Н
1	2	3	4	5	...	Н
1	Управління розробками					
2	Маркетингові дослідження					
3	Оцінка ринкових ризиків					
4	Управління логістикою					
5	Управління просуванням					
6	Рекламна діяльність					
Підсумок:		Σд	Σ	Σ	...	Σн

Примітка:

у графі 2 розміщуємо фактори КС маркетингової діяльності підприємства туризму. Кожну функцію для підвищення коректності оцінки доцільно представляти більш детально, якщо її розподілити на складові – тоді показник, що характеризує функцію, буде дорівнювати сумі показників, які її визначають;

у графі 3 і наступних графах розміщуються експертні оцінки факторів КС для досліджуваного підприємства і підприємств-конкурентів з розрахунком підсумкових показників, які характеризують маркетингову діяльність кожного підприємства.

Табл. 3 надає можливість оцінити, наскільки ефективно підприємство туризму виконує свої маркетингові функції у порівнянні з конкурентами. Більш ефективне їх виконання надає ґрунтовну основу для забезпечення КП підприємства туризму під час розробки і впровадження на ринок.

Етап 4. Розрахунок економічної ефективності заходів з підвищення КП на підприємствах туризму. Це можливо здійснювати за формулою:

$$E = (\text{Вит}/3\text{УО}) \times 100\% \quad (4)$$

де Вит – витрати підприємства туризму на заходи з підвищення КП; 3УО – збільшення умовного обороту підприємства туризму за рахунок здійснення заходів з підвищення КП.

Такий розрахунок необхідно проводити кожен рік і робити порівняння зі значенням комісійного відсотка (комісійні плати за посередництво [4, с. 373]), що можливо сплачувати іншим підприємствам у випадку передачі їм прав здійснення таких послуг.

Етап 5. На цьому етапі необхідно зробити висновки про реальну КП і визначити напрями прикладання зусиль для її підвищення.

На основі аналізу таблиць 2 і 3 можливо зробити висновки:

1. Якщо $\Sigma\delta > \Sigma\epsilon$ та $\Sigma\delta \geq \Sigma\eta$ – то досліджувана туристична послуга, скоріш за все, більш конкурентоспроможна, ніж аналогічна послуга підприємства і.

2. Якщо $\Sigma\delta < \Sigma\epsilon$ та $\Sigma\delta < \Sigma\eta$ – то досліджувана послуга, скоріш за все, менш конкурентоспроможна,

ніж аналогічна послуга підприємства і.

3. Якщо $\Sigma\delta > \Sigma\epsilon$, а $\Sigma\delta < \Sigma\eta$ або якщо $\Sigma\delta < \Sigma\epsilon$, а $\Sigma\delta > \Sigma\eta$ – то необхідно простежити за якими критеріями потрібно підвищувати очікувану КП (табл. 2) або за якими факторами необхідно підвищувати КС маркетингу підприємства (табл. 3).

Запропонований методичний підхід дає можливість не тільки оцінити КП, а також побачити слабкі місця у її просуванні на ринок туристичних послуг, так як порівняння послуг і порівняння підприємства туризму відбувається за кожним окремим критерієм та фактором. Виявлення слабких місць надає можливість зрозуміти необхідність прикласти зусилля для того, щоб дійсно підвищити КП.

Розглянутий підхід відносно трудомісткий, але забезпечення реальної КП на насиченому ринку туристичних послуг – задача достатньо складна. В деяких випадках такий підхід можливо виконувати у скороченому варіанті, обмежуючись етапом 2 (тобто без проведення аналізу КС маркетингової діяльності підприємства туризму). У цьому випадку оцінка очікуваної КП на основі декількох найбільш важливих критеріїв споживачів, можливо має деякі переваги у порівнянні з оцінкою на основі тільки двох критеріїв – якості та ціни.

Далі розглянемо приклад оцінки КП за допомогою викладеного підходу. У якості досліджуваної туристичної послуги оберемо відпочинок на гірськолижних курортах Болгарії, а в якості конкурентних підпри-

емств туризму (ринок туристичних послуг м. Одеси) наступні підприємства: «UP Travel» (Т1), «Муніципал Одеса» (Т3), «Salix-екотури» (Т3).

1. Визначимо критерії (вимоги) та їх вагу шляхом опитування споживачів, які користуються послугами цих підприємств туризму. Для цього необхідно провести опитування достатньо репрезентативної вибірки споживачів, які бажають отримати можливість відпочинку в Болгарії, за допомогою розробленої анкети (табл. 1).

Припустимо, що в результаті обробки отриманих анкет виявили визначені критерії, які можливо сформулювати так, як показано у табл. 4 (розраховано як середнє арифметичне для зібраних анкет за кожним критерієм).

2. Оцінюємо очікувану КП підприємства Т1. Для цього необхідно зробити наступні заходи:

2.1. Необхідно побудувати таблицю значень критеріїв конкретної послуги туризму (відпочинок в Болгарії) для кожного підприємства (табл. 5). Критерії розташовані в такій послідовності, як це визначено

табл. 4.

2.2. Проведення експертної оцінки значень критеріїв, що наведені у табл. 5. На її основі аналогічно табл. 2 будують табл. 6.

3. На основі узагальнення інформації про підприємства-конкуренти (за 7-ми бальною шкалою) відбувається оцінка КС маркетингової діяльності підприємства туризму (наведено у табл. 7 за аналогією з табл. 3).

4. Висновки про КС підприємств туризму виконуються на основі аналізу даних табл. 6 і табл. 7.

З табл. 6 видно, що сумарна експертна оцінка очікуваної КП підприємства Т1 вище, ніж у підприємств Т2 і Т3.

Табл. 7 показує, що сумарна експертна оцінка КС маркетингової діяльності підприємства Т1 вище, ніж у підприємств Т2 і Т3. Підприємствам Т2 і Т3 необхідно терміново розробити програми розвитку своєї маркетингової діяльності у межах регіональної програми розвитку туристичної сфери [15] та розпочати їх втілення.

Таблиця 4

Критерії послуг туризму, які отримано на основі обробки анкет для опитування (за п'ятибальною шкалою) [практичне втілення розробки авторів]

№	Назва критерію	Вага, бали
1	Повнота і широта асортименту туристичних послуг	4,3
2	Відповідність послуг світовим стандартам відпочинку	4,1
3	Імідж підприємства на ринку туристичних послуг	3,9
4	Ввічливість, чепурність та уважність персоналу підприємства туризму	3,8
5	Витрати на доступність туристичної послуги	3,4
6	Час присутності на ринку туристичних послуг	3,2
7	Доступність роботи з консультантами підприємства туризму	2,7
8	Частота зміни асортименту туристичних послуг	2,6
9	Матеріально-технічна база підприємства туризму	2,2

Таблиця 5

Значення критеріїв споживачів для послуг підприємств туризму (за десятибальною шкалою) [практичне втілення розробки авторів]

№	Назва критерію	Т1	Т2	Т3
1	Повнота і широта асортименту туристичних послуг	Високі	Середні	Середні
2	Відповідність послуг світовим стандартам відпочинку	Достатні	Недостатні	Слабо достатні
3	Імідж підприємства на ринку туристичних послуг	Високий	Високий	Середній
4	Ввічливість, чепурність та уважність персоналу підприємства туризму	Достатні	Слабо достатні	Слабо достатні
5	Витрати на доступність туристичної послуги	Низькі	Середні	Високі
6	Час присутності на ринку туристичних послуг	Довгий	Довгий	Недовгий
7	Доступність роботи з консультантами підприємства туризму	Доступно	Частково	Частково
8	Частота зміни асортименту туристичних послуг	Постійно змінюються	Час від часу змінюються	Незмінні
9	Матеріально-технічна база підприємства туризму	Достатня	Недостатня	Середня

Таблиця 6

Оцінка очікуваної конкурентоспроможності підприємств туризму [практичне втілення розробки авторів]

№	Назва критерію	Вага критерію (бали)	Т1		Т2		Т3	
			Експертна оцінка (бали)	гр.3×гр.4	Експертна оцінка (бали)	гр.3×гр.6	Експертна оцінка (бали)	гр.3×гр.8
1	Повнота і широта асортименту туристичних послуг	4,3	8	34,4	6	25,8	6	25,8
2	Відповідність послуг світовим стандартам відпочинку	4,1	9	36,9	4	16,4	5	20,5
3	Імідж підприємства на ринку туристичних послуг	3,9	8	31,2	8	31,2	6	23,4
4	Ввічливість, чепурність та уважність персоналу підприємства туризму	3,8	7	26,6	3	11,4	3	11,4
5	Витрати на доступність туристичної послуги	3,4	9	30,6	7	23,8	5	17
6	Час присутності на ринку туристичних послуг	3,2	9	28,8	9	28,8	4	12,8
7	Доступність роботи з консультантами підприємства туризму	2,7	8	21,6	6	16,2	6	16,2
8	Частота зміни асортименту туристичних послуг	2,6	9	23,4	7	18,2	5	11,3
9	Матеріально-технічна база підприємства туризму	2,2	8	17,6	5	11	7	15,4
Підсумок				252,1		182,8		155,5

Таблиця 7

Оцінка конкурентоспроможності маркетингової діяльності підприємств туризму (за 7-ми бальною шкалою) [практичне втілення розробки авторів]

№	Назва фактора КС маркетингової діяльності підприємства туризму	Оцінка фактора для підприємства Т1	Оцінка фактора для підприємства Т2	Оцінка фактора для підприємства Т3
1	Управління розробками	6,5	5	4
2	Маркетингові дослідження	5	5	5
3	Оцінка ринкових ризиків	4,5	5	5
4	Управління логістикою	6,4	5,8	4,5
5	Управління просуванням	5,6	5	4
6	Рекламна діяльність	6,5	4	5
Підсумок		34,5	29,8	27,5

ВИСНОВКИ

З високим ступенем імовірності можливо казати, що реальна КП на першому з розглянутих підприємств туризму значно вище ніж на інших двох. Це підтверджується як експертами, так і споживачами; достатньо високим рівнем маркетингової діяльності на першому підприємстві.

Важливою складовою комплексу маркетингу, що розробляє підприємство туризму для свого цільового ринку, є туристична послуга/продукт. Виважена й

послідовна продуктова політика закладає підвалини ринкового успіху. Науково обґрунтована продуктова політика повинна базуватися на перед планових дослідженнях з використанням відповідних заходів, методів, які спрямовані на підвищення конкурентоспроможності туристичних послуг, насамперед, її якісних та вартісних характеристик, що відповідають потребам споживачів [10].

Список використаних джерел

1. Адамик В. Оцінка конкурентоспроможності

- підприємства / В. Адамик, Г. Вербицька // Вісник ТНЕУ. – 2008. – №1. – С.69-78.
2. Афонін А.С. Конкурентоспроможність суб'єктів господарювання: теоретичні аспекти і висновки для індустрії туризму / А.С. Афонін, С.В. Білосува, К. Мільські // Бізнес-навігатор.- 2008. – №3(15). – С.172-183.
3. Белявцев М.І. Маркетинг: навч. посібник / М.І. Белявцев, Л.М. Іваненко. – К.: ЦНУ, 2005. – 328 с.
4. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азрилияна. – 5-е изд. – М.: ИНЭ, 2002. – 1280 с.
5. Восколович Н.А. Маркетинг туристических услуг: учебник / Н.А. Восколович. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 207 с.
6. Гаркавенко С.С. Маркетинг: підручник / С.С. Гаркавенко. – К.: Лібра, 2006. – 720 с.
7. Дурович А. Маркетинговые исследования в туризме: уч.-практ. пособие / А. Дурович, Л. Анастасова. – М.: Новое знание, 2002. – 348 с.
8. Конкуренция, конкурентоспособность, рыночная конъюнктура: уч. пособие / под ред. В.И. Дубницкого. – Днепропетровск: ГВУЗ «УГХТУ», 2016. – 400 с.
9. Криворотов В.В. Конкурентоспособность предприятий и производственных систем: уч. пособие / В.В. Криворотов, А.В. Калина, С.Е. Ерыпалов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2016. – 351 с.
10. Мальська М.П. Планування діяльності туристичних підприємств: навч. посібник / М.П. Мальська, О.Ю. Бордун. – К.: Знання, 2005. – 241 с.
11. Маркетинг в туризме: уч. пособие / сост. Д.Ш. Смирнова. – М.: КНОРУС, 2016. – 200 с.
12. Мороз Л.А. Маркетинг: навч. посібник / Л.А. Мороз, Н.І. Чухрай. – Львів: ДУ «Львівська політехніка», 1999. – 244 с.
13. Николайчук В.Е. Маркетинг и менеджмент услуг. Деловой сервис / В.Е. Николайчук. – СПб.: Питер, 2005. – 608 с.
14. Павлова Н.Н. Маркетинговый подход к оценке конкурентоспособности товара / Н.Н. Павлова // Маркетинг в России и за рубежом. – 2004. – №1(39). – С.82-89.
15. Програма розвитку туризму та курортів в Одеській області на 2017-2020 рр. Рішення обласної ради №285-VII від 23.12.2016р. – Режим доступу: <http://oda.odessa.gov.ua>.
16. Стельмах М. Бенчмаркінг як інструмент визначення конкурентоспроможності підприємства / М. Стельмах, Т. Сорока // Вісник ТНЕУ. – 2007. – №1. – С. 53-61.
17. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посібник / С.М. Клименко та ін. – К.: КНЕУ, 2008. – 520 с.
18. Фляйшер К. Стратегический и конкурентный анализ. Методы и средства конкурентного анализа в бизнесе / К. Фляйшер, Б. Бенсуссан. – М.: БИНОМ, 2017. – 541 с.

КИЗИЛОВ

Геннадій Іванович
kizilov.g@gmail.com

УДК 338.2

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВАМИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИPRECONDITIONS OF DEVELOPMENT AND THE MODEL OF
MANAGEMENT OF ENTERPRISES OF THE HOUSING AND MUNICIPAL
SPHERE IN UKRAINE

к.е.н., доцент, Харківський
національний університет
міського господарства
імені О.М. Бекетова

У даній статті представлена модель управління підприємствами житлово-комунальної сфери України, охарактеризовано процеси реструктуризації діяльності даних підприємств в сучасних умовах; визначено передумови розвитку даних підприємств. Досліджено та узагальнено наукові підходи до вирішення проблем ефективності і мінімізації ризику можливих негативних впливів на процеси розвитку підприємств житлово-комунальної сфери України як об'єктів

управління. Визначено, що управління розвитком підприємства ЖКС на основі запропонованої моделі передбачає застосування по відношенню до підприємств економічно і соціально обґрунтованих профілактичних і оздоровчих процедур, механізмів, спрямованих на зміцнення його позицій на місцевому ринку житлово-комунальних послуг.

В данной статье представлена модель управления предприятиями жилищно-коммунальной сферы Украины, охарактеризованы процессы реструктуризации деятельности данных предприятий в современных условиях; определены предпосылки развития данных предприятий. Исследованы и обобщены научные подходы к решению проблем эффективности и минимизации риска возможных негативных воздействий на процессы развития предприятий жилищно-коммунальной сферы Украины как объектов управления. Определено, что управление развитием предприятия ЖКС на основе предложенной модели предусматривает применение по отношению к предприятиям экономически и социально обоснованных профилактических и оздоровительных процедур, механизмов, направленных на укрепление его позиций на местном рынке жилищно-коммунальных услуг.

Housing and communal services enterprises in Ukraine experience constant influence from the state and local authorities, while, like all economic actors, they need some freedom of action for the balanced development of their main functional subsystems: resource, investment, and production. In view of this, an important problem is the formation of effective tools for management of housing and communal services, the realization of which would create opportunities for the implementation of the preconditions for the development of these enterprises and taking into account interests. Purpose - definition of the preconditions for the development of enterprises of housing and communal sphere of Ukraine and the formation of a model of management of these enterprises taking into account the existing risks of the activity, the need to ensure both the public and business interests of owners of enterprises, resource needs and opportunities for investment development. Results. The model of management of enterprises of housing and communal sphere of Ukraine is presented, the processes of restructuring of these enterprises' activities in modern conditions are described; the preconditions for the development of these enterprises are determined. The scientific approaches to the solution of problems of efficiency and minimization of the risk of possible negative influences on the processes of development of enterprises of housing and communal sphere of Ukraine as objects of management are researched and generalized. Conclusion It is determined that the management of the development of the company FSW on the basis of the proposed model provides for the application of economically and socially sound preventive and health-improving procedures and mechanisms aimed at strengthening its positions in the local housing and communal services market in relation to enterprises. The development of FSW enterprises should be considered as a derivative of the synergetic interaction of an integrated set of interconnected external and internal factors, as well as targeted actions taken by the enterprise. At the same time, the potential of the stimulating influence on development processes directly depends on the conditions and determinants of the functioning of the FSW, in which the company operates, its development trends, the economic situation in the country, and the powers of local authorities regarding the allocation of public resources and institutional conditions.

Ключові слова: підприємства, розвиток підприємств, модель управління, житлово-комунальна сфера, житлово-комунальне господарство, Україна, ризику

Ключевые слова: предприятия, развитие предприятий, модель управления, жилищно-коммунальная сфера, жилищно-коммунальное хозяйство, Украина, риски

Keywords: enterprises, enterprise development, management model, housing and communal sphere, housing and communal services, Ukraine, risks

ВСТУП

Житлово-комунальне господарство виступає в якості важливої ланки реалізації регіональної політики держави, однієї з основних функціональних сфер діяльності місцевої влади, важливою економічною сферою, де зосереджено значні обсяги фінансових ресурсів країни та задіяно суттєву кількість підприємств. Житлово-комунальна сфера покликана забезпечувати створення належних умов для життя певної територіальної спільноти людей, що потребує ефективного використання та перерозподілу місцевих економічних ресурсів і розвитку взаємовигідних виробничих відносин.

За цих умов, з одного боку, підприємства житлово-комунальної сфери України (далі – підприємства ЖКС), як економічні суб'єкти відчувають постійний вплив з боку держави та місцевих органів влади, з метою забезпечення їх ефективної діяльності, з іншого – як і будь-які економічні суб'єкти потребують певної свободи дій для збалансованого розвитку своїх головних функціональних підсистем [1; 3]: ресурсної, інвестиційної, виробничої.

З огляду на це, важливою проблемою є формування ефективного інструментарію управління підприємствами ЖКС, реалізація якої створювала б можливості для втілення передумов розвитку цих підприємств та урахування інтересів як їх власників, так і місцевого населення-користувачів житлово-комунальних послуг. Для цього підприємства ЖКС слід розглядати не лише як об'єкти, але й як суб'єкти управління і соціально-економічного розвитку, що представляє модель управління даними підприємствами як предмет наукового дослідження, що потребує вдосконалення, перетворення, реструктуризації, підвищення ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Закордонні автори, такі як П.Ф. Друкер, У. Кінг, Д. Кліланд, А.А. Томсон, А.Дж. Стрикленд, представляють фундаментальну дослідницьку базу даної статті.

Проблематика формування ефективних моделей управління підприємствами ЖКС висвітлена в роботах досить широкого кола вітчизняних дослідників, серед яких слід виділити Н.В. Абросимова, І.Н. Чернишова, І.Г. Мінц, А.К. Зайцевої, А.З. Проніна, І. Бичковського, С.В. Щепіна, А.А. Аболіна, Ф.Г. Тагизаде. Підходи до реформування житлово-комунального господарства викладено у роботах Бражникової Л., Гури Н., Костіна Ю., Лагутіна В., Логвиненка В., Панасенко І., Піонтковського П., Юрченко І. та інших.

Водночас, більшість існуючих досліджень спрямовано на розробку загальних рекомендацій щодо розвитку комунального господарства в цілому, не зосереджуючись на проблемах розвитку підприємств ЖКС (в контексті проблем макро- та мезорівня). Саме недостатня розробленість проблематики управління підприємствами ЖКС України, моделювання процесів управління та розвитку на рівні підприємств, зумовили актуальність теми дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

За таких умов особливої актуальності набуває завдання формування шляхів удосконалення діяльності підприємств ЖКС України, для вирішення якої доцільно використовувати методи, моделі та механізми розвитку систем управління підприємством, що дозволяють провести реорганізацію, модернізацію та адаптацію організаційно-управлінських та операційних процесів.

МЕТОЮ даної **РОБОТИ** є визначення передумов розвитку підприємств житлово-комунальної сфери України та формування моделі управління цими підприємствами з урахуванням існуючих ризиків діяльності, необхідності забезпечення як суспільних так і бізнес-інтересів власників підприємств, ресурсних потреб та можливостей інвестування розвитку.

Базовими методами дослідження в даній статті виступає економічне моделювання та системний підхід, що орієнтує дослідження на забезпечення комплексного, максимально всеосяжного задоволення потреб бізнесу, влади та суспільства в процесі діяльності ЖКС України (уз урахуванням існуючих ризиків макро-, мезо- та мікрорівня впливу).

РЕЗУЛЬТАТИ

Розглядаючи проблему розвитку, розмежування та з'єднання функцій місцевого самоврядування та бізнесу в забезпеченні діяльності житлово-комунального господарства (далі – ЖКГ), необхідно звернути увагу на те, що питання зводиться не до факту наявності певних повноважень місцевих органів влади, а до визначення фактичного, науково обґрунтованого співвідношення загальнодержавних, колективних, групових і особистих інтересів відповідно до ієрархії управлінської вертикалі [5; 10]. Без сумніву, органам місцевої влади необхідні права прийняття необхідних виконавчих актів стосовно діяльності ЖКС, які діють в межах підвідомчих їм територій. У зв'язку з цим, очевидно, сьогодні в процесі реструктуризації регіональних систем управління як об'єктів управління та регіонального соціально-економічного розвитку більше значення має правильний розподіл повноважень, а не самих майнових об'єктів, виробничих потужностей і ресурсів.

Методологічні проблеми ефективної реструктуризації регіональної системи управління ЖКС пов'язані перш за все з розробкою моделей, методів і методик планування та управління розвитком. Вони характеризуються широким спектром досліджень, оскільки комплексний характер реструктуризації передбачає її тісний зв'язок зі стратегією розвитку території і країни в цілому, прийняттям ефективних управлінських рішень на місцевому або загальнодержавному рівнях. При цьому перетворення здійснюються у відповідних часових вимірах – на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу. Виникає потреба в моделях і методах оцінки стратегічних напрямків і рішень, аналізу та вибору джерел ресурсів, перерозподілу ресурсів між напрямками, сферами діяльності і підприємствами ЖКС, структурної перебудови і т.п. [12]. При

цьому кожна складова методології потребує вирішення комплексу супутніх проблем, зокрема, – проблеми оцінки рівня ризиків.

Формування нових функцій систем управління ЖКС та реорганізація деяких існуючих пов'язані із застосуванням нових організаційних форм і методів управління [2]. Так, надання місцевій владі більших прав і повноважень в соціально-економічній сфері в межах процесів децентралізації, призводять до кардинальних змін в системі планування, бюджетування, контролінгу та інших пов'язаних з виконанням додаткового обсягу функціональних завдань сфер.

Використання передового вітчизняного та зарубіжного досвіду реструктуризації, за умов створення державою сприятливої для розвитку регіонів макроекономічної ситуації, повинні забезпечити попередження і подолання кризових явищ у ЖКГ, підвищи-

ти рівень добробуту жителів і забезпечити сталий розвиток підприємств ЖКС [6; 8].

Діяльність регіональної системи управління повинна бути спрямована на розробку довгострокових соціально-економічних програм розвитку ЖКС, до фінансування та реалізації яких передбачається залучати як державні, так і недержавні джерела та виробничі потужності [7]. Такий підхід вимагає певних змін в організаційній структурі і функціях регіональної влади, у взаємовідносинах між місцевою владою та підприємствами ЖКС, і, без сумніву, пов'язаний з існуванням ризиків, які необхідно адекватно оцінити [11].

До ризиків і загроз, які можуть реалізуватися в процесі реструктуризації системи житлово-комунального господарства України та суттєво вплинути на процес розвитку підприємств, що працюють у цій сфері, слід віднести наступні (рис. 1).

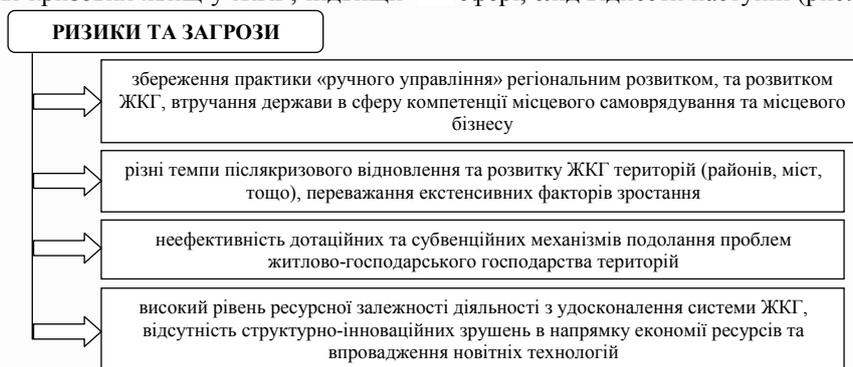

Рис. 1. Ризики та загрози розвитку системи ЖКГ України, що впливають на діяльність підприємств ЖКС [складено автором]

Розвиток ЖКС передбачає зміни в цій системі, які можуть спровокувати не тільки позитивні наслідки. Отже, перед органами влади та підприємствами виникає проблема вибору: йти далі перевіреним шляхом або піти на ризик і спробувати нові заходи для реструктуризації відносно налагодженої системи. Тоді необхідно визначити, чи є ризик виправданим для даної конкретної системи управління ЖКС або слід формувати інші заходи для забезпечення її розвитку.

Таким чином, в загальному вигляді, для прийняття рішення щодо форм, заходів стосовно розвитку ЖКС конкретної території, необхідно оцінити економічні результати можливих варіантів і пов'язані з ними ризики. Це, в свою чергу, передбачає потребу в моделях і методах управління, аналізу умов реалізації стратегії розвитку: наявності фінансових ресурсів для здійснення перетворень (залучення ресурсів ззовні, отримання кредитів та ін.), відповідного рівня можливостей бізнесу, що задіяний у обслуговуванні ЖКС території. Тому планування і управління розвитком ЖКС конкретної території та підприємств, що залучені у її функціонуванні, з урахуванням можливих ризиків, доцільно базувати на наступних передумовах:

1) основу планування розвитку становить сценарний підхід;

2) оптимізація співвідношення сценаріїв розвитку за максимальним очікуваним результатом від сукупної взаємодії залучених у процеси розвитку суб'єктів (державна, місцева влада, бізнес) за певним критерієм;

3) критерієм доцільності заходів розвитку є зменшення витрат на здійснення діяльності в сфері ЖКС або отримання максимального ефекту від її реалізації, за умови досягнення конкретних цілей розвитку ЖКГ.

За цих умов важливо визначити місце та передумови розвитку підприємств ЖКС в системі житлово-комунального господарства України, що трансформуються.

Характеризуючи процеси розвитку підприємств ЖКС України, дані процеси автор пропонує розглядати як комплекс заходів, спрямований на націоналізацію структури і функцій управління підприємствами ЖКС, модернізацію методів і механізмів прийняття управлінських рішень на даних підприємствах, адаптацію управлінських процесів до постійно змінюваних інституціональних умов і макроекономічних факторів.

Корпоративне управління повинно в цьому випадку відповісти на питання стосовно [4; 8]:

1 Поточних можливостей і ринкових можливостей, які підприємство здатне отримати у майбутньому, підвищуючи власну конкурентоспроможність на ринку житлово-комунальних послуг.

2 Переліку навичок, вмінь, функцій, а також методів управлінського впливу та організаційних засад, яких не вистачає на даний момент і які слід розвинути для активізації позитивного впливу на розвиток підприємства ЖКС.

Вищевказані питання важливо розглядати не лише з точки зору теорії менеджменту, але й з позицій фор-

мування ефективної методології управління розвитком підприємства ЖКС, що важливо для вирішення проблем практики розвитку сучасних підприємств ЖКС України під впливом змін у середовищі їх функціонування. Важливо у процесі відповіді на означені питання на рівні конкретного підприємства визначити, як воно змінюється під впливом змін у конкурентоспроможності та як ця конкурентоспроможність впливає на економічний розвиток підприємства [9].

Розглядаючи підприємства ЖКС в якості суб'єкта управління, в процесі розвитку даного суб'єкта необхідно враховувати групу факторів і умов, що визна-

чають: необхідність вдосконалення бізнес-процесів на основі моніторингу та аналізу змін у зовнішньому середовищі і умов функціонування економіки підприємства; можливості та готовність підприємства до сталого розвитку; вимоги до інфраструктурного та ресурсного забезпечення економічної діяльності підприємства. Основними складовими моделі управління підприємствами ЖКС, які повинні реагувати на зміну перерахованих вище факторів і умов, а також ефективно впливати на економічний розвиток підприємства, є наступні (рис. 2).

Рис. 2. Модель управління підприємствами ЖКС [складено автором]

В основі організаційних перетворень, що можливі в межах даної моделі та сприятимуть розвитку підприємств ЖКС України, лежить комплексне вивчення і виявлення обов'язкових і можливих напрямів зміни наступних складових управління (рис. 3):

– структури і функцій, тобто типової схеми діяльності керівництва, що відображає сформовані взаємозв'язки між функціональними підрозділами, службами та працівниками; модель реалізується, таким чином, відповідно до цілей ефективного управління підприємством ЖКС з урахуванням діючих посадових обов'язків та інструкцій, процедур, технології, обладнання та технічних засобів, що використовуються для здійснення процесів надання послуг ЖКС;

– системи взаємовідносин з органами влади та суспільством в цілому, тобто переорієнтація з розгляду державної та місцевої влади як бюрократичної і контролюючої системи, до її сприйняття як системи надання суспільно важливих послуг, підконтрольну суспільству та співпраці з нею на цій базі;

– управлінські технології, що вже застосовуються або плануються до використання.

У зв'язку з необхідністю трансформування політики місцевих влад в Україні від пошуку фінансів для розвитку за рахунок централізованих фондів, до самофінансування, співпраці з бізнесом, державно-приватного партнерства, підвищується відповідальність міс-

цевої адміністрації не тільки за соціальне та інфраструктурне забезпечення населення території, але й за успішність діяльності базових підприємств і організацій ЖКС, з яких повинні формуватися місцеві бюджети і які мають бути достатньо розвинутими для ефективної діяльності у сфері модернізації та розвитку технічних та технологічних систем ЖКС.

На думку автора даної статті, політика у сфері розвитку ЖКС повинна бути спрямована на вирішення найважливішого завдання сьогодення – створення самодостатньої потужної системи ЖКС як організаційно-техніко-технологічного комплексу, до якого залучені державні та приватні (орієнтовані на прибуток) структури.

У цьому контексті управлінський вплив на розвиток підприємств ЖКС передбачає розробку, прийняття і реалізацію економічних рішень для задоволення потреби підприємства в розвитку відповідно до поставлених стратегічних цілей. Результативність даного впливу визначає сукупність чинників, кількість і конфігурація яких залежить від обраного підходу до управління, масштабу і специфіки діяльності підприємства, які визначають можливість та способи цільового об'єднання ресурсів для досягнення певної мети (економічний розвиток підприємств) та сукупність методів, прийомів та способів досягнення даної мети.

Рис. 3. Основні складові процесу управління розвитком підприємств ЖКС [складено автором]

ВИСНОВКИ

Розвиток підприємств житлово-комунальної сфери України потребує реалізації комплексу заходів, спрямованих на раціоналізацію структури і функцій управління підприємствами ЖКС, модернізацію методів і механізмів прийняття управлінських рішень як керівництвом цих підприємств, так і органами регіональної державної влади і місцевого самоврядування, від діяльності яких суттєво залежить функціонування підприємств ЖКС. Ці дії забезпечують адаптацію управлінських процесів до постійно змінюваних інституціональних умов і макроекономічних факторів.

На думку автора, розвиток підприємств ЖКС слід розглядати як похідне від синергетичного взаємодії інтегрованої сукупності взаємопов'язаних зовнішніх і внутрішніх факторів, а також цілеспрямованих дій, вжитих підприємством. В цьому сенсі важливо те, яка мета ставиться у процесі реалізації цих дій. Якщо метою є розширення масштабів діяльності, то розвиток стає дієвим способом досягнення цієї мети в процесі управління ним. Водночас, потенціал стимулюючого впливу на процеси розвитку безпосередньо залежить від умов і детермінант функціонування ЖКС, в якій працює підприємство, тенденцій її розвитку, від економічної ситуації в країні, повноважень місцевої влади щодо розподілу суспільних ресурсів та інституційних умов.

Вирішення методологічних проблем управління підприємствами ЖКС України в процесі трансформації регіональних систем управління, децентралізації, повинне забезпечити прийняття ефективних рішень щодо стратегії, виду і комплексу заходів в межах запропонованої у статті моделі управління підприємствами ЖКС, розподілу ресурсів, формування відповідної структури та функціоналу управління, підвищення конкурентоспроможності підприємств ЖКС, розширення масштабів їх діяльності та підвищення якості послуг, що, зрештою, забезпечуватиме зростання рівня та якості життя населення території, яку обслуговують підприємства ЖКС.

Список використаних джерел

1. Бронер Д.Л. Экономика и статистика жилищно-коммунального хозяйства. Ростов-на-Дону, 2010.
2. Величко В.В., Матвеева Н.М., Гайденко С.М. Формування напрямів здійснення стратегічного пла-

нування на підприємствах житлово-комунального господарства. Причорноморські економічні студії. 2016. № 8. С. 118-122.

3. Величко В.В., Гайденко С.М. Актуальні питання управління підприємствами житлово-комунального господарства в сучасних економічних умовах. Економіка і суспільство. 2016. №4. С. 119-126.

4. Капаруліна І.М. Розвиток підприємства: концепція і технологія дослідження: монографія. Київ, 2015.

5. Лега Ю.Г. Качала Т.М., Чечетова Н.Ф. Вдосконалення управління житлово-комунальним комплексом України в сучасних умовах розвитку національної економіки. Черкаси, 2012.

6. Ніколаєв В., Антонюк Ю. Модернізація і реформування житлово-комунального господарства в системі стратегічного планування розвитку міст [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ist.osr-ua.info/books/shlyah/1_Experty/Nikolaev.doc

7. Пионтковский П.В. Костин Ю.Д. Перспективы развития жилищно-коммунального хозяйства: вызовы и возможности. БизнесИнформ. 2009. № 2(3). С. 62-66.

8. Світлична В.Ю. Організаційні засади формування економічної стратегії підприємств житлово-комунального господарства: автореф. дис. ... к.е.н.: спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка». Харків, 2004.

9. Стасюк Г.А. Розвиток підприємництва в інфраструктурному секторі економіки як шлях створення в ньому конкурентного середовища та підвищення якості послуг. Актуальні проблеми сучасних наук: теорія та практика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Т.1: Економічні науки. Дніпропетровськ, 2005.

10. Шевська О.І. Особливості регіонального управління житлово-комунальним господарством. Економіка та держава. 2008. № 11. С. 109-111.

11. Cooper T. Strategic risk management in the municipal and public sector, An exploration of critical success factors and barriers to strategic risk management within the Province of NL. The Harris centre Memorial University, 2010.

12. Paccione M. Urban Problems: An Applied Urban Analysis. NewYork: Routledge, 2010.

КОВАЛЬЧУК

Олександра Вікторівна
oleksandra.kovalchuk@mzeid.in

УДК 339.9

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ
МІЖНАРОДНОЇ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
СУЧАСНОГО ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ
"ОДЕТЕКС"

АВЕРІХІНА

Тетяна Володимирівна
t.v.averihina@mzeid.inстудент, Одеський
національний політехнічний
університетWAYS OF IMPROVING
INTERNATIONAL COMPETITIVENESS
OF MODERN INDUSTRIAL
ENTERPRISES AT THE EXAMPLE OF
ODETEKS LTDк.е.н., доцент кафедри,
Одеський національний
політехнічний університет

У статті розглянуто теоретичні аспекти міжнародної конкурентоспроможності підприємств. Особливу увагу приділено терміну «конкурентоспроможність». Досліджено сучасні проблеми управління міжнародною конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств. Запропоновано шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на прикладі ТОВ «Одетекс».

В статье рассмотрены теоретические аспекты международной конкурентоспособности предприятий. Особое внимание уделено термину «конкурентоспособность». Исследованы современные проблемы управления международной конкурентоспособностью отечественных предприятий. Предложены пути повышения международной конкурентоспособности отечественных предприятий на примере ООО «Одетекс».

The article deals with theoretical aspects of international competitiveness of enterprises. Particular attention is paid to the term "competitiveness". The modern problems of management of international competitiveness of domestic enterprises are investigated. The ways of increasing the international competitiveness of domestic enterprises on the example of LLC "Odetex" are suggested.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність, промислове підприємство, "Одетекс", ефективність, нематеріальні активи, зовнішні та внутрішні ринки

Ключевые слова: международная конкурентоспособность, промышленное предприятие, "Одетекс", эффективность, нематериальные активы, внешние и внутренние рынки

Keywords: international competitiveness, industrial enterprise, Odetex, efficiency, intangible assets, external and internal markets

ВСТУП

В умовах глобальної економіки щоденно зростають вимоги споживачів, що робить конкурентну боротьбу на міжнародному ринку більш суворою та спонукає конкурентів зміцнювати свої ринкові позиції та скорочувати терміни впровадження новітніх технологій. Окрім цього ситуацію на міжнародному ринку ускладнюють сучасні економічні кризи, інфляційні процеси, значний моральний та фізичний знос устаткування та інші фактори. На даний момент українська економічна система перебуває у досить скрутному становищі та потребує негайних змін та інноваційних напрямків розвитку, для того щоб дозволити вітчизняним підприємствам конкурувати на міжнародних ринках. Саме тому постає проблема підвищення міжнародної конкурентоспроможності сучасних промислових підприємств.

Міжнародна конкурентоспроможність є актуальною економічною категорією в діяльності будь-якої компанії, організації, підприємства, тому активно досліджується як вітчизняними так і зарубіжними фахівцями такими як: Н. Безрукова [1], Р.А. Фатхутдінов

[2], Дж. Майер [3], В. Долгих, А. Беленов [4], Дж. Бленк [5]. Значний внесок у дослідження проблеми міжнародної конкурентоспроможності зробив М. Портер [6].

МЕТА РОБОТИ

Основною метою статті є дослідження сучасних шляхів підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на прикладі ТОВ «Одетекс».

МЕТОДИ ДОСТІДЖЕННЯ

Дана стаття базується на працях вітчизняних та зарубіжних фахівців, матеріалах періодичних видань, статистичних збірниках. Використовувались методи аналізу та синтезу, порівняння та узагальнення, системний підхід, тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Експерти Міжнародного інституту розвитку менеджменту визначають міжнародну конкурентоспроможність як «здатність країни в умовах чесних і вільних ринкових відносин виробляти товари й послуги, що задовольняють вимогам міжнародних ринків, у той же час, підтримуючи і збільшуючи реальні доходи».

ди своїх громадян в довгостроковій перспективі» [7].

У цьому контексті також доцільно розтлумачити значення економічної категорії «конкурентоспроможність». Конкурентоспроможність підприємства – це здатність підприємства створювати, виробляти й продавати товари та послуги, цінові й нецінові якості яких більш привабливі, ніж в аналогічній продукції конкурентів [8].

Для подальшого існування на міжнародному ринку та випуску конкурентоспроможних товарів вітчизняним підприємствам необхідно постійно дбати про програму підвищення міжнародної конкурентоспроможності, враховуючи постійні зміни у навколишньому середовищі та реактивно пристосовуватись до них.

Зазвичай програмою підвищення міжнародної конкурентоспроможності називають організований комплекс робіт виконання якого обмежене в часі та пов'язане із застосуванням конкретних фінансових, матеріальних і трудових ресурсів.

Одним із провідних сучасних шляхів підвищення міжнародної конкурентоспроможності на підприємстві виступають нематеріальні активи. До цього сектору можна віднести якісь особливі навички, знання, ідеї, якими одне підприємство може відрізнятись від іншого. Тобто це можна назвати розвитком своїх переваг.

Прикладом так званих нематеріальних активів може виступати "Digital-marketing". Digital-marketing являє собою придбання представниками малого і середнього бізнесу певних знань і навичок використання різних форм цифрових каналів для ефективного реалізації маркетингової політики їх підприємств [9].

Наприклад, для промислового підприємства ТОВ «Одетекс», яке існує на ринку вже понад 10 років, розвиток нематеріальних активів є одним з ключових шляхів підвищення міжнародної конкурентоспроможності. На цьому унікальному для України підприємстві виготовляють ворсові тканини, поліпропіленові мішки й різні неткані матеріали. Продукція компанії використовується у виробництві меблів, в сільському господарстві, будівництва, при виготовленні виробів медичного призначення [10]. ТОВ «Одетекс» використовує власні унікальні технології виробництва нетканних матеріалів типу спанбонд і спанлейс, що вже є значним «плюсом» в порівнянні з існуючими на українському ринку конкурентами, які виступають лише дистриб'юторами.

Сутність розширення нематеріальних активів полягає в тому, щоб із звичайних рядових кадрів зробити досвідчені «генератори» ідей, тобто «специфічні ресурси» саме для цієї компанії. Такі інноватори здатні приносити в компанію додатковий прибуток. Для розвитку нематеріальних активів і підвищення інтелектуальної цінності фахівців ТОВ «Одетекс» в цілому, необхідно постійне проведення різних тренінгів, навчальних семінарів та стажувань з обміну досвідом з закордонними партнерами. Крім цього, на підприємстві поки що відсутній відділ маркетингу, але є відділ збуту, тому на підприємстві необхідно застосовувати Digital-marketing. З його допомогою підприємство зможе підвищити кваліфікацію своїх фахівців з відділу збуту і створити маркетинговий відділ не привертаючи нових фахівців із зовні.

Таким чином, шляхами підвищення міжнародної конкурентоспроможності на підприємстві ТОВ «Одетекс», яке спеціалізується на виробництві ворсової тканини, поліпропіленових мішків і різні неткані матеріали, є:

- мотивування персоналу і регулярне влаштування мозкового штурму, для забезпечення продуктивного надходження інновацій та подальшого їх використання у стратегії підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємства;

- створення маркетингового відділу, який буде управляти проектами, що стосуються розробки торгової марки. Таким чином, кожен відділ буде займатися своєю справою, а відділ збуту не буде завантажений непрофільними завданнями;

- поліпшення трудових ресурсів шляхом вдосконалення нематеріальних активів підприємства (організація тренінгів, курсів підвищення кваліфікації з іноземної мови, застосування нових технологій тощо);

- пошук нових ринків збуту;

- реконструкція інтернет-сайту та запровадження якісної реклами для розширення клієнтської бази.

Отже, наведені резерви росту конкурентоспроможності ТОВ «Одетекс» в перспективі дозволять підприємству поліпшити свою міжнародну конкурентоспроможність і вийти на міжнародний рівень.

ВИСНОВКИ

Проблема підвищення конкурентоспроможності і забезпечення конкурентних переваг підприємств в сучасних ринкових умовах є однією з найбільш актуальних на сьогоднішній день. Таким чином, вітчизняним промисловим підприємствам необхідно, перш за все, орієнтуватися на свої внутрішні ресурси та особливості, беручи до уваги фактори зовнішнього впливу перебуваючи на шляху формування та досягнення стійких конкурентних переваг як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку.

Стосовно вітчизняного промислового підприємства ТОВ «Одетекс», у випадку дотримання керівництвом запропонованих заходів щодо підвищення конкурентоспроможності дозволить надати змогу підприємству незабаром розширити свою клієнтську базу та застосовувати власні ресурси більш ефективно. Таким чином, унікальне для України підприємство ТОВ «Одетекс» зможе зайняти більш міцні міжнародні ринкові позиції.

Список використаних джерел

1. Безрукова Н.В. Фактори забезпечення міжнародної конкурентоспроможності компаній в умовах сучасної глобальної економіки / Н.В. Безрукова. // Ефективна економіка. – 2015. – с. 39-42.

2. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации / Фатхутдинов Р.А. – М: Эксмо. – 2011. – 544 с.

3. Майер Дж. Міжнародне середовище бізнесу: Конкуренція та регулювання в глобальній економіці / Майер Дж., Олесневич Д.; пер. з англ. – К.: Либідь. – 2012. – 703 с.

4. О.Н. Беленов, В.В. Долгих Обеспечение конкурентоспособности промышленного предприятия на основе развития внутрифирменных конкурентных преимуществ // Экономика и управление фирмой,

Вестник ВГУ, Серия: Экономика и управление – 2012 – №1 – с. 66-70.

5. Бленк Дж. Оцінка конкурентоспроможності України в умовах політичних змін / Дж. Бленк // Дзеркало тижня. – 2008. – с. 7.

6. Портер М. Конкуренція. – М., К.: Вид. дім «Вільямс». – 2012.

7. Смитиенко Б.М. Мировая экономика: учебник для бакалавров / Б.М. Смитиенко; отв. ред. Б.М. Смитиенко. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство Юрайт, 2013. – 590 с.

8. Конкурентоспроможність підприємства [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – 2014. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Конкурентоспроможність_підприємства.

9. Ковальчук О.В. Нематеріальні активи як інструмент інноваційного розвитку підприємства / О.В. Ко-

вальчук, Т.В. Аверіхіна // XXII науково-практична конференція «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки в контексті інтеграції України в Європейський науково-інноваційний простір». – 2016. – с. 37–40.

10. Офіційний сайт ТОВ «Одетекс» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.odetex.com>.

11. Чебан А.С. Формування рекламної стратегії підприємства при виході на зовнішній ринок / А.С. Чебан, Т.В. Аверіхіна // Економіка, фінанси, право. Серія «Економіка». – 2017. – №7/1. – с. 4-7.

12. Єгоров М.Ю. Аналіз впровадження системи маркетингового менеджменту на вітчизняних підприємствах / М.Ю. Єгоров, Т.В. Аверіхіна // Економіка, фінанси, право. Серія «Економіка». – 2017. – №6/1 – с. 7-9.

КОВТУНЕНКОЮрій Володимирович
y.v.kovtunenکو@opu.uaк.е.н., доцент, Одеський
національний політехнічний
університет**БАДІГОН**Вікторія Олександрівна
Bdgviktorیا@gmail.comстудент, Одеський національний
політехнічний університет**ШАЦКОВ**

Віктор Володимирович

студент, Одеський національний
політехнічний університет

УДК 338.241.2

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ**FEATURES OF BUSINESS PLANNING IN THE SYSTEM OF PROJECT MANAGEMENT OF ENTERPRISES**

Стаття присвячена сучасним особливостям формування бізнес-планів інвестиційних проектів, оцінці їх ефективності та ризикованості. Розглянуто засади вироблення стратегії реагування, моніторингу і контролю ризиків при реалізації бізнес-проектів.

Статья посвящена современным особенностям формирования бизнес-планов инвестиционных проектов, оценке их эффективности и рискованности. Рассмотрены основы выработки стратегии реагирования, мониторинга и контроля рисков при реализации бизнес-проектов.

The article is devoted to features of forming the business plans of investment projects, assessment of its efficiency and riskiness. Basics of reaction strategy elaboration, monitoring and control of risks during implementation of business projects are covered.

Ключові слова: підприємства, проектний менеджмент, бізнес-планування, реалізація проектів, управління ризиками

Ключевые слова: предприятие, проектный менеджмент, бизнес-планирование, реализация проектов, управление рисками

Keywords: enterprise, project management, business-planning, project implementation, risk management

ВСТУП

У сучасній практиці проектного менеджменту теоретичним і практичним проблемам управління ризиками при реалізації бізнес-планів підприємств приділяється недостатньо уваги. Зокрема, в даний час відсутня комплексна система моніторингу, оцінки та контролю ризиків планування, що знижує роль бізнес-плану як найважливішого інструменту стратегічного і оперативного управління проектною діяльністю українських підприємств промисловості. У зв'язку з цим на перший план висувуються питання розгляду методики, технології і організації бізнес-планування в проектному менеджменті та вироблення рекомендацій щодо вдосконалення управління ризиками даного процесу.

МЕТА РОБОТИ – дослідження сучасних аспектів та особливостей бізнес-планування у системі проектного менеджменту підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є праці вітчизняних і зарубіжних вчених, а також матеріали періодичних видань. При проведенні дослідження використовувалися методи аналізу і синтезу, порівняння та узагальнення, системний підхід.

РЕЗУЛЬТАТИ

Виділимо основні чинники, які необхідно брати до

уваги в ході управління проектами:

- обмежені ресурси, зокрема в області фінансування проекту;
- закони та інші нормативно-правові акти, властиві умовам виконання проекту;
- етичні норми і соціально-культурні відмінності, які стосуються кожного конкретного проекту;
- тимчасові рамки, відведені на проект;
- ризики, властиві проекту;
- людський фактор, що впливає на продуктивність роботи проектною командою;
- умови, необхідні для забезпечення необхідного рівня якості проектних робіт;
- ймовірна конкуренція, нав'язана учасниками ринку;
- логістичні особливості, що перешкоджають виконанню тих чи інших завдань;
- множинні фактори, навколишнього середовища проекту, що постійно змінюються;
- форс-мажорні та інші обставини.

Для систематизації існуючих підходів до проектного аналізу слід виділити ключові індикатори і показники, аналіз яких дозволяє знаходити оптимальний баланс між поставленими цілями, існуючими термінами, обмеженими ресурсами, існуючими ризиками та іншими факторами. Підкреслимо, що в даному ви-

падку під бізнес-планом ми будемо розуміти документ, на основі якого можна виносити ті чи інші управлінські рішення по проекту. Однак необхідно брати до уваги і той факт, що бізнес-план, як би всебічно він не покривав всі аспекти внутрішнього і зовнішнього середовища проекту, є лише інструментом в руках осіб, які приймають рішення. На нашу думку, з метою формування ефективного бізнес-плану проекту потрібно враховувати сукупність наступних факторів, що відображають особливості проектного менеджменту:

- ясність і чіткість при постановці проектною задачі;
- тайм-менеджмент, дотримання термінів, JIT (just in time);
- наявність достатніх ресурсів і фінансування;
- дотримання конкурентних переваг;
- дотримання існуючих правових норм;
- дотримання менеджменту якості, підтримка стандарту TQM (total quality management);
- прийняття існуючих ризиків.

У процесі формування і управління бізнес-планом важливо враховувати, що процес життєвого циклу проекту можна умовно розділити на кілька стадій [1]:

- 1) передпроектна – поява концепції;
- 2) стадія підготовки – розробка та обґрунтування бізнес-плану проекту;
- 3) реалізація бізнес-плану і виконання проекту;
- 4) завершення проекту.

Для розуміння цілей і завдань кожної стадії доцільно представити детальний опис завдань, що стоять перед менеджером, і процесів, що відбуваються на кожній з цих стадій.

На передпроектній стадії розробляються основні елементи концепції, обґрунтовуються існуючі потреби. На цій же стадії слід виявити ймовірність виконання проекту, визначити можливі ризики та перешкоди його виконання, визначити терміни виконання, а також необхідні для цього фінансові, матеріальні та трудові ресурси. До завершення передпроектної стадії менеджеру потрібно володіти максимально повним обсягом інформації про можливості, рентабельність і конкурентоспроможність конкретного проекту.

На другій стадії життєвого циклу проекту відбувається детальна розробка плану і змісту проекту, забезпечення формальної сторони проекту, складання необхідної і супутньої документації, а також здійснюється формування команди проекту з необхідними на даний момент часу фахівцями. Зокрема, на даній стадії проекту потрібно формально підготувати бюджет проекту і терміни його виконання, обґрунтувати необхідні ресурси і визначити кінцеві результати, скорегувати стратегію розвитку відповідно до існуючих ризиків і забезпечити політику в області якості виконання робіт.

Реалізація проекту є третьою стадією життєвого циклу, коли відбувається запуск і приведення в дію всієї запланованої стратегії і механізмів реалізації проекту. Саме на цій стадії створюється і підтримується матеріально-технічна база забезпечення проекту, проводиться оперативне управління, контроль і

коригування встановленої стратегії, аналіз і відповідна зміна основних показників проекту, згідно з існуючим бізнес-планом, оперативне реагування на зміну умов виконання проекту.

На четвертій і заключній стадії життя проекту повинні бути досягнуті певні і, бажано, заплановані результати, підведений їх детальний аналіз, дотримані і завершені необхідні фінансові, матеріально-технічні та юридичні формальності, підготовлений аналітичний звіт і зроблений прогноз подальших дій.

Вищенаведений аналіз опису життєвого циклу проекту однозначно свідчить про те, що процес бізнес-планування є невід'ємною складовою проектного менеджменту. Систематичний підхід до планування і реалізації проекту є ключовим фактором успіху. Незважаючи на те, що на практиці формально бізнес-планування проводиться лише на другий і частково на першій стадії проекту, в реальності бізнес-планування з точки зору проектного менеджменту є необхідним на всіх стадіях виконання проекту.

Слід підкреслити, що в контексті проектного менеджменту бізнес-план повинен розглядатися не як систематизована стандартна інформація про проект, а як ефективний інструмент менеджменту, що дозволяє приймати своєчасні управлінські рішення, здійснювати контроль, оперативне управління, забезпечувати наявність потрібної документації, контролювати витрати, обґрунтовувати необхідність необхідних ресурсів, обмежувати часові рамки, проводити успішну політику в області ризик-менеджменту. Бізнес-планування, як інструмент проектного менеджменту, дозволяє істотно полегшити управлінський процес і побудувати ефективну систему менеджменту підприємства.

Важливим аспектом бізнес-планування в проектному менеджменті є аналіз ефективності, який необхідно проводити на всіх етапах життєвого циклу проекту. На жаль, не існує універсального методу проектного аналізу, однак на даний момент є набір методів, що дозволяють проводити планування, згідно з визначеними стандартами. Такими стандартами є, наприклад, методичні рекомендації щодо оцінки ефективності інвестиційних проектів, розроблені відповідно до рекомендацій Світового Банку та UNIDO, розробки TACIS – програми Європейського союзу, розробленої для країн СНД по субсидуванню придбання сучасних технологій [2].

У сучасній світовій і українській практиці проектного менеджменту найважливішими елементами процесу застосування дисконтних методів оцінки ефективності інвестиційного проекту та оцінки пов'язано з ним ризику вважаються:

- розрахунок чистої приведеної вартості інвестиційного проекту;
- розрахунок дисконтованого строку окупності інвестицій;
- розрахунок внутрішньої рентабельності проекту, тобто такої ставки дисконтування, при якій показник чистої приведеної вартості дорівнює нулю;
- багатомірна фінансово-економічна оцінка інвестиційного проекту;
- комбінування методів оцінювання ризику в

залежності від умов інвестування, наприклад, попиту на ринку;

– багатокритеріальне якісне оцінювання стратегії інвестування з позицій невизначеності і ризику.

Перераховані прийоми і методи використовуються при визначенні ефективності варіантів інвестиційного проекту і сценаріїв мінімізації пов'язаних з ним ризиків, стаючи основою для вироблення тактичних і стратегічних рішень по даному інвестиційному заходу, реалізованому в конкретному часовому інтервалі.

Спираючись на вищенаведені методичні рекомендації, виділимо ряд основних принципів, згідно з якими можна робити висновки про ефективність проекту:

– проект необхідно аналізувати на всіх етапах його життєвого циклу;

– необхідно враховувати фактор позитивного ефекту; пріоритетним є той проект, який за інших рівних умов дає більший і кращий результат;

– часовий чинник є ключовим елементом системи;

– необхідно враховувати всі економічні, соціальні та інші наслідки проекту;

– оцінка ефективності проекту повинна бути багатоетапною, її необхідно вираховувати на кожному етапі життєвого циклу проекту;

– необхідний облік невизначеностей і ризиків, які супроводжують проект.

Останній з наведених принципів безпосередньо пов'язаний з широким впровадженням методів ризик-менеджменту в практику управління проектами. Оскільки прояв ризику в сучасній бізнес-практиці до цих пір залишається складним і багатозначним явищем, хотілося б більш детально зупинитися на даному факторі, безпосередньо пов'язаному з прийняттям рішень в ситуації невизначеності.

Визначення і, отже, розуміння феномену ризику варіюється в залежності від культурного і соціального аспекту застосування даного терміну. Найбільш поширене сприйняття ризику як можливості втрати не завжди обґрунтовано. Насправді, ризик також може означати, що суб'єкт економіки може отримати і більше, ніж очікується [3].

З даного підходу слід, що ризикована подія являє собою неясну, невизначену обстановку, де можливий як позитивний, так і негативний результат. Таким чином, в подальшому під ризиком проекту будемо розуміти можливість (ймовірність) відхилення реальних характеристик проекту від очікуваних (планованих) значень в майбутньому.

Обов'язковим елементом організації управління ризиками в ході реалізації проекту є виділення функцій, цілей і завдань цього процесу. Сучасна методика ризик-менеджменту передбачає виділення наступних основних функцій процесу управління проектними ризиками: планування, ідентифікації (визначення і опису), аналізу та оцінки ризиків, вироблення стратегії реагування, моніторингу та контролю ризиків реалізації проектів.

Функція планування передбачає опис тих процедур, які повинні використовуватися для управління ризиками на протязі всього життєвого циклу проекту:

розподіл відповідальностей з управління різними видами ризиків; порядок реалізації плану дій в ризикових ситуаціях; порядок використання резервів тощо [4-6].

Ідентифікація ризиків – це визначення ризиків, здатних вплинути на проект, і документування характеристик ризиків. Для ідентифікації ризиків потрібно якась вихідна інформація і уявлення про те, звідки беруться ризики проекту. Для того щоб надати процесу ідентифікації ризиків системність, використовуються спеціальні форми документів, в яких відображаються джерела ризиків, оточення проекту, особливості вихідних продуктів проекту, використовувані технології, досвід команди проекту. Слід зазначити, що ідентифікація ризиків, як і інші процеси, не є разовою процедурою і повинна повторюватися регулярно в міру зміни ситуації. Для найбільш повної ідентифікації ризиків розроблено кілька методів, які по-різному поєднуються в реальній практиці ідентифікації ризиків. На сьогодні добре зарекомендували себе такі методи:

– порівняння з повним списком категорій ризиків, що включає в себе технічні, якісні або пов'язані з продуктивністю ризики, ризики управління проектами, організаційні ризики, зовнішні ризики. Особливо часто випускаються з уваги категорії ризиків: культурні ризики (навіть якщо проекти розгортаються в одній країні); ризики, пов'язані з якістю робіт по проекту, ризики, пов'язані з задоволеністю зацікавлених сторін проекту, контрактні ризики, ризики вибору постачальників; ризики, пов'язані зі зміною ринку в ході реалізації проекту;

– аналіз ризиків аналогічних попередніх проектів;

– мозковий штурм;

– експертні методи ідентифікації, зокрема техніка номінальної групи (nominal group technique); Дельфі-техніка (Delphi technique) тощо.

Вміле поєднання даних технологій допомагає подолати психологічні проблеми при груповій ідентифікації ризиків.

Результатом етапу ідентифікації ризиків є перелік джерел ризиків і потенційних наслідків ризикових подій. Перелік джерел ризиків повинен бути максимально повним незалежно від ймовірності і значень подій ризику. Так, джерела ризику включають зміну вимог, помилку проектування, невірні оцінки тих чи інших параметрів, недостатньо підготовлений персонал тощо.

Наступним етапом після ідентифікації є оцінка та аналіз ризиків, він являє собою процедуру виявлення факторів ризику і оцінку їх значимості з метою зниження ризиків або зменшення пов'язаних з ними несприятливих наслідків. Важливо на цьому етапі розрізнити якісну і кількісну оцінку ризиків. Якісна оцінка може бути порівняно простий, її головне завдання – визначити можливі види ризиків, а також фактори, що впливають на рівень ризиків при виконанні певного виду діяльності. Кількісна оцінка ризиків визначається через ймовірність того, що отриманий результат виявиться менше необхідного (планового) значення, а також за допомогою добутку очікуваного збитку і ймовірності того, що цей збиток відбудеться [7-8].

Слід зазначити, що в даний час відсутня єдина класифікація методів кількісної оцінки ризиків інвестиційних проектів. Проведений аналіз детального опрацювання теорії ризик-менеджменту дозволив нам виділити шість основних і відносно незалежних методів аналізу та оцінки ризиків при реалізації інвестиційних проектів.

Аналіз чутливості, який дозволяє оцінити характер зміни показників основних результатів проекту при різних варіантах заданих змінних. Завданням аналізу стає виявлення тих змінних, які найбільшою мірою можуть вплинути на здійснення проекту і його прибутковості. До таких змінних відносять обсяги виробництва і збуту, ціни, витрати, рівень інфляції, відсотки за позиками тощо. Як правило, інвестор розглядає аналіз чутливості як джерело інформації для інших методів уточнення ризику при розрахунку ефективності інвестицій.

Метод коригування ефективності інвестиційного проекту, який є окремим випадком аналізу чутливості та пов'язаний зі змінами грошового потоку і ставки дисконтування проекту. У цьому випадку проводиться розрахунок декількох варіантів розвитку проекту: песимістичний, найбільш ймовірний, і оптимістичний. У разі коригування ставки дисконтування необхідно пам'ятати, що чим вище ризик, тим вище ставка. При коригуванні розмірів очікуваних грошових потоків діє загальне правило: при зниженні прибутковості від інвестицій, розмірів позитивного грошового потоку, підвищуються ризики проекту.

Визначення показників граничного рівня. При цьому в якості інструменту аналізу тут використовуються такі показники, як поріг рентабельності, або точка безбитковості інвестицій, а також термін окупності вкладеного капіталу, розміри ефекту фінансового та операційного важеля. У рамках цього методу вибирається так званий простір безпеки для фірми, пов'язаний з реалізацією конкретного інвестиційного проекту.

Імітаційні методи (аналіз сценаріїв), які дозволяють вивчати вплив на ефективність інвестицій великої кількості взаємозалежних тимчасових факторів, а також дають можливість моделювати ризикові ситуації в ході реалізації проекту.

Ймовірно-статистичні методи оцінки проектних ризиків, які більш складні в застосуванні в порівнянні з раніше розглянутими. Основними інструментами цих методів вважаються: нормальний розподіл, показники ймовірності отримання розрахункових значень, а також дисперсія, стандартне відхилення, коефіцієнт варіації тощо.

Методи дослідження операцій, які представляють собою розвиток імовірнісних методів. Серед них заслуговує на увагу теорія ігор, яку застосовують в ситуаціях, коли інвестиційні проекти не дозволяють визначити ймовірність досягнення досліджуваного ефекту. Після того як ризики ідентифіковані і оцінені, необхідно вибрати стратегію реагування – дії, спрямовані на зниження ступеня ризиків до прийнятного рівня. До основних методів стратегічного реагування на існуючі ризики інвестиційного проектування у світовій практиці ризик-менеджменту відносять:

– пом'якшення ризику – зменшення ймовір-

ності виникнення та величини можливих втрат від настання негативної ситуації, що сприяє мінімізації ступеня впливу ризику, при цьому джерело ризику не усувається;

– прийняття ризику, тобто підтвердження можливості негативної ситуації і свідоме рішення прийняти її наслідки і компенсувати збиток за рахунок власних коштів;

– ухилення від ризику – повне усунення певної загрози або джерела ризику через виключення потенційної можливості негативної ситуації;

– передача ризику – перенесення відповідальності за управління ризиком на інших учасників проекту без усунення джерела ризику.

Відзначимо, що з позицій проектного менеджменту важливе значення має етап моніторингу та контролю ризику, пов'язаний з управлінням бюджетом і часом підготовки, реалізації та експлуатації інвестиційного проекту. Основним завданням моніторингу бізнес-плану є контроль і регулювання проекту, коли останній знаходиться на стадії реалізації. Оскільки бізнес-план може розглядатися як своєрідна віртуальна модель проекту, він повинен періодично переглядатися і піддаватися коригуванню з метою усунення можливих відхилень у процесі реалізації проекту та вибору підприємством і інвестором стратегічно правильних рішень.

Технологія моніторингу вартості і часу виконання робіт передбачає створення плану періодичності збору інформації про виконання робіт проекту і використання ряду таких сучасних методів визначення обсягів виконаних робіт, як метод відсотка виконання роботи, метод фіксованої формули, метод зважених віх, контрольних точок та діаграм, метод освоєного обсягу тощо. Використання цих методів дозволяє менеджеру проекту постійно відслідковувати відповідність бізнес-плану і реальних показників проекту, прогнозувати як успішність його завершення, так і ризики виходу з намічених термінів, бюджету тощо. Світова практика проектного менеджменту переконливо свідчить про те, що основним методом контролю виконання проектів в даний час є метод освоєного обсягу (EVM – Earned Value Management), який заснований на використанні ряду числових індексів, які розраховуються по ходу поетапного виконання проекту. Цей метод може бути успішно використаний не тільки в рамках методології управління окремими проектами, а й в ході загального контролінгу великих проектно-орієнтованих організацій.

Завершальним етапом в управлінні ризиками є документування ризиків – по кожному ідентифікованому та оціненому ризику заповнюються спеціальні форми – ризик-реєстри, визначаються рейтинги ризиків. Відомості фіксуються в базі даних і слугують підставою для прийняття конкретних рішень щодо цього проекту або рішень по формуванню нових перспективних бізнес-планів розвитку виробництва. В цілому, загальна схема управління проектними ризиками має бути націлена на систематичну і ефективну роботу з підвищення рівня стратегічного планування та розвитку підприємств.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження сформульовано фактори формування ефективного бізнес-плану, що відображають особливості проектного менеджменту. Розглянуто стадії формування і управління бізнес-планами. Позначено елементи застосування дисконтних методів оцінки ефективності інвестиційного проекту та оцінки пов'язаного з ним ризику. Сформульовано принципи формування висновку про ефективність проекту. Розглянуто функції управління проектними ризиками. Виділено основні методи аналізу і оцінки ризиків при реалізації інвестиційних проектів та методи стратегічного реагування на них. Виокремлено ключові аспекти технології моніторингу вартості і часу виконання робіт за проектом.

Список використаних джерел

1. Коваленко О.М. Принципова схема формування бізнес-планів / О.М. Коваленко, О.В. Станіславик, А.А. Кудар // *Materiály XIII Mezinárodní vědecko-praktická konference «Vědecký průmysl evropského kontinentu – 2017»*. Volume 4. Praha: Publishing House «Education and Science», 2017. – С. 94-97.
2. Поморцева И.М. Проблемы развития риск-менеджмента на российских предприятиях // *Вестник РГГУ. Серия «Экономика»*. – 2009. – № 3. – С. 105-116.
3. Гуров В.Г. Бизнес-план как условие стратегического развития организации // *Вестник РГГУ*. – 2011. – № 4. – С. 121-129.
4. Філіппова С.В. Особливості процесу комерціалізації інноваційних розробок промислового підприємства [моногр.] / С.В. Філіппова, Ю.В. Ковтуненко. – Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2013. – 214 с.
5. Ковтуненко Ю.В. Комерціалізація інноваційних розробок промислового підприємства в залежності від стадій її життєвого циклу / Ю.В. Ковтуненко // *Економіка. Фінанси. Право*. – 2015. – №7/2. – С. 17-19.
6. Ковтуненко Ю.В. Адаптація стратегій промислових підприємств до мінливих умов навколишнього середовища / Ю.В. Ковтуненко, Оркуш Ю.І. / *Економіка. Фінанси. Право*. – 2016. – №6. – С.10-11
7. Kovtunenکو Yu.V. Features of innovative projects' business planning [Електронний ресурс] / Yu.V. Kovtunenکو, O.A. Yankovska // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2017. – № 4 (32). – С. 53-59. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2017/No4/53.pdf>
8. Ковтуненко Ю.В. Місце та роль комерціалізації інноваційних розробок у інноваційної діяльності промислового підприємства / Ю.В. Ковтуненко // *Економіка. Фінанси. Право*. – 2015. – №6/1. – С. 22-26.

ДАХНОВА

Олена Євгенівна
elenadakhnova@gmail.com

УДК 369.044.1

МОНІТОРИНГ СТАНУ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

MONITORING OF SOCIAL SAFETY'S STATE IN UKRAINE

к.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів
Київського національного
торговельно-економічного
університету

У статті досліджені індикатори соціальної безпеки України за період 2014-2017 рр.. Розраховано загальний рівень соціальної безпеки України. Визначені загрози соціальній безпеці. Надані пропозиції щодо основних напрямів соціальної політики в сучасних економічних умовах.

В статье исследованы индикаторы социальной безопасности Украины за период 2014-2017 гг.. Рассчитан общий уровень социальной безопасности Украины. Определены угрозы социальной безопасности. Даны предложения по основным направлениям социальной политики в современных экономических условиях.

In the article the indicators of social security of Ukraine for the period 2014-2017 are explored. The general level of social security of Ukraine is calculated. Threats to social security are identified. The main directions of social policy in the current economic conditions are proposed.

Ключові слова: соціальна безпека, індикатори безпеки, якість життя, доходи населення, середньомісячна зарплата, рівень зайнятості населення, рівень злочинності, соціальна політика

Ключевые слова: социальная безопасность, индикаторы безопасности, качество жизни, доходы населения, среднемесячная зарплата, уровень занятости населения, уровень преступности, социальная политика

Keywords: social safety, indicators of safety, quality of life, household income, average monthly wages, employment, criminality, social policy

ВСТУП

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується нестійкою динамікою та загостренням соціально-економічних проблем, що приводять до зменшення добробуту домогосподарств та погіршення якості життя населення. Запорукою зміцнення економічного потенціалу України, підтримання відповідного рівня її соціально-економічної безпеки є активізація зусиль щодо посилення соціальних гарантій, захисту прав громадян, фізичне та моральне здоров'я нації. Саме тому необхідною стає своєчасна діагностика стану соціальної безпеки, виявлення реальних і потенційних загроз та пошук шляхів подолання проблем у соціальній сфері України.

Останнім часом у наукових публікаціях таких вчених, як В.К. Антошкін, О.В. Гаращук [1], М.А. Кальницька [4, 5], О.П. Коваль [6, 7], О.Ф. Новікова, О.Г. Сидорчук, О.В. Панькова [11] та ін., розглядаються сутність та структура соціальної безпеки, а також динаміка її показників в Україні в умовах глобалізаційних змін. Вагомий внесок у роз'яснення та уточнення терміну «соціальна безпека» зробив О.П. Коваль, який зазначає, що термін «соціальна безпека» в розумінні дослідників зазвичай має два трактування: традиційне (відсутність загроз для соціуму) та альтернативне (відсутність загроз з боку соціуму). Обидва види соціальних загроз щільно пов'язані одна з одною, при цьому одна породжує іншу, утворюючи замкнене коло. Але при цьому первинною слід вважати соціальну

безпеку для соціуму [7, с. 64].

Незважаючи на численність наукових праць із зазначеної проблематики, залишається потреба у постійному моніторингу індикаторів соціальної безпеки, як найважливішої складової економічної безпеки держави.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні сучасного стану індикаторів соціальної безпеки України, виявленні загроз та пошук шляхів подолання проблем у соціальній сфері України.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою дослідження виступають наукові праці вітчизняних фахівців у сфері соціально-економічної безпеки, а також звітність Державної статистичної служби України, Державної казначейської служби України та інших державних органів влади. При проведенні дослідження використані методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Основним нормативно-правовим документом, що регламентує здійснення моніторингу стану економічної безпеки в цілому та соціальної безпеки зокрема, є Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. №1277 [10].

Соціальна безпека визначається як стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни [10].

Відповідно до Методичних рекомендацій до складу показників, що дозволяються оцінити стан

соціальної безпеки, входять 15 індикаторів (двох типів: «С» є показником-стимулятором, тобто наявний пря-мий зв'язок між показником-стимулятором та інтегра-льною оцінкою; «В» є дестимулятором, коли між по-казником-дестимулятором та інтегральною оцінкою наявний зворотній зв'язок), кожний з яких має свій ваговий коефіцієнт (табл. 1).

Таблиця 1

Система показників оцінки стану соціальної безпеки України [10]

№	Індикатор	Ваговий коефіцієнт індикатора	Тип індикатора
1	Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими 75% медіанного рівня загальних доходів, %	0,0911	В
2	Відношення середньомісячної номінальної зарплати до прожиткового мінімуму на 1 працездатну особу, разів	0,0857	С
3	Відношення середнього розміру пенсії за віком до прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність, разів	0,0808	С
4	Співвідношення загальних доходів 10% найбільш та найменш забезпеченого населення (децильний коефіцієнт фондів), разів	0,0803	В
5	Частка витрат на продовольчі товари в споживчих грошових витратах домогосподарств, %	0,0838	В
6	Обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, % ВВП	0,0651	С
7	Обсяг видатків зведеного бюджету на освіту, % ВВП	0,0610	С
8	Чисельність ВІЛ-інфікованих осіб з діагнозом, що встановлений уперше в житті, осіб на 100 тис. осіб населення	0,0583	В
9	Чисельність хворих на активний туберкульоз із діагнозом, що встановлений уперше в житті, осіб на 100 тис. осіб населення	0,0583	В
10	Загальна чисельність учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів, % до загальної чисельності постійного населення у віці 6-17 років (охоплення дітей середньою освітою)	0,0544	С
11	Сума несплаченої заробітної плати станом на 1 січня (1 липня) до фонду оплати праці за грудень (червень) звітного року, %	0,0847	В
12	Рівень злочинності (кількість злочинів на 100 тис. осіб населення)	0,0529	В
13	Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років, відсотків населення відповідної вікової групи	0,0823	С
14	Відношення середньомісячної заробітної плати, нарахованої в середньому за годину, у країнах ЄС-27 та в Україні, разів	0,0612	В
15	Відношення середньої вартості 1 кв. метра загальної площі житла до середньомісячної зарплати, разів	-	В

Змістовний аналіз наведених показників проведено у дослідженні О.П. Ковалю, який пропонує розбити індикатори на чотири групи під умовними назвами «індикатори соціальної безпеки», «індикатори якості життя», «індикатори гуманітарної безпеки» та «інші індикатори» [6, с. 116]. Вчений висловлює думку про те, що набір індикаторів соціальної безпеки здебільшого залежить від авторського трактування її сутності. Наразі відсутня система індикаторів, які могли б використовуватись для адекватної та ефективної оцінки рівня соціальної безпеки як в традиційному, так й в альтернативному розумінні цього терміну, тоді як потреба в них є очевидною та безспірною з огляду на забезпечення сталого розвитку вітчизняного суспільства [6, с. 119].

На підставі інформації, оприлюдненої на офіційному сайті Державної статистичної служби України, Державної казначейської служби України та інших державних органів влади, здійснено розрахунки індикаторів соціальної безпеки України за період 2014-2017 рр..

Аналізуючи отримані результати та порівнюючи фактичні значення індикаторів з оптимальними, слід відзначити, що оптимальне значення спостерігалось

лише за двома показниками таким, як відношення середньомісячної номінальної зарплати до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу та співвідношення загальних доходів 10 % найбільш та найменш забезпеченого населення. Хоча при цьому, слід зауважити, що в розрахунках брали участь номінальні показники, які не відображають реальний або фактичний стан доходів населення.

У задовільному стані протягом досліджуваного періоду знаходилися чотири показники: частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими 75 % медіанного рівня загальних доходів; обсяг видатків зведеного бюджету на освіту; охоплення дітей середньою освітою; рівень зайнятості населення у віці 15-70 років; відношення середньої вартості 1 кв. метра загальної площі житла до середньомісячної зарплати. Щодо останнього показника, то варто зауважити, що він розраховувався виходячи не із реальної вартості 1 кв. м. загальної площі житла, а виходячи із показників опосередкованої вартості спорудження житла, затверджених Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [8].

Таблиця 2

Значення індикаторів соціальної безпеки України за 2014-2017 рр. [розраховано за [2, 3, 8, 9]]

Показник	Оптимальне значення	2014	2015	2016	2017
1. Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими 75% медіанного рівня загальних доходів, %	18	19,9	22,2	20,2	н/д
2. Відношення середньомісячної номінальної зарплати до прожиткового мінімуму на 1 працездатну особу, разів	3	2,86	3,05	3,51	4,22
3. Відношення середнього розміру пенсії за віком до прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність, разів	2	1,6	1,46	1,47	1,38
4. Співвідношення загальних доходів 10% найбільш та найменш забезпеченого населення (децильний коефіцієнт фондів), разів	4,5	6,2	4,5	4,2	5,4
5. Частка витрат на продовольчі товари в споживчих грошових витратах домогосподарств, %	20	52,9	54	52,7	50,1
6. Обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, % ВВП	7	3,65	3,59	3,16	3,43
7. Обсяг видатків зведеного бюджету на освіту, % ВВП	7	6,389	5,77	5,43	5,96
8. Чисельність ВІЛ-інфікованих осіб з діагнозом, що встановлений уперше в житті, осіб на 100 тис. осіб населення	0	45,1	37,2	40,2	н/д
9. Чисельність хворих на активний туберкульоз із діагнозом, що встановлений уперше в житті, осіб на 100 тис. осіб населення	0	59,6	56	54,8	н/д
10. Загальна чисельність учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів, % до загальної чисельності постійного населення у віці 6-17 років	80	77,84	77,36	77,52	н/д
11. Сума несплаченої заробітної плати станом на 1 січня до фонду оплати праці за грудень звітного року, %	0	2,1	7	4,4	3,4
12. Рівень злочинності (кількість злочинів на 100 тис. осіб населення)	1000	1237	1322	1367	н/д
13. Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років, відсотків населення відповідної вікової групи	60	56,6	56	56,3	56,1
14. Відношення середньомісячної заробітної плати, нарахованої в середньому за годину, у країнах ЄС-27 та в Україні, разів	0	16,64	21,76	19,46	14,81
15. Відношення середньої вартості 1 кв. метра загальної площі житла до середньомісячної зарплати, разів	1-1,5	1,58	1,79	1,63	1,35

Решта індикаторів свідчать про небезпечний або критичний стан соціальної безпеки. Так, найбільш загрозлива ситуація спостерігається у сфері охорони здоров'я – всі 3 показники, що характеризують безпеку для здоров'я населення (обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я; чисельність ВІЛ-інфікованих осіб та хворих на активний туберкульоз із діагнозом, що встановлений уперше в житті), протягом всього досліджуваного періоду знаходяться на критичному рівні.

Ще два показника, які характеризують якість життя населення – частка витрат на продовольчі товари в споживчих грошових витратах домогосподарств та співвідношення середньомісячної заробітної плати у

країнах ЄС та в Україні, перебувають навіть за межами критичного рівня.

Отже, отримані значення за кожним індикатором соціальної безпеки дозволяють розрахувати в цілому рівень соціальної безпеки та визначити її стан за період 2014-2016 рр.. Визначення інтегральної оцінки рівня соціальної безпеки відповідно до Методичних рекомендацій [10] здійснюється за допомогою вагових коефіцієнтів, що визначають ступінь внеску кожного показника в інтегральний індекс безпеки, та нормування індикаторів за шкалою від 0 до 1 або у відсотках. Розрахований таким чином рівень соціальної безпеки України за 2014-2016 рр. подано у табл. 3.

Таблиця 3

Стан соціальної безпеки України за 2014-2016 рр.

Роки	2014	2015	2016
Рівень соціальної безпеки, %	51,30	47,86	49,89
Стан соціальної безпеки	незадовільний		

Оцінюючи стан соціальної безпеки за аналізований період, відзначимо, що протягом останніх років рівень соціальної безпеки знаходиться в інтервалі від 51,3 % до 47,86 %, що свідчить про її незадовільний стан та наявність соціальних загроз, які потребують адекватного реагування з боку держави.

ВИСНОВКИ

Моніторинг індикаторів соціальної безпеки за період 2014-2017 рр. дозволяє стверджувати, що забезпечення гідного рівня життя населення було і залишається найгострішим питанням українського суспільства. Основними соціальними викликами і загрозами виступають критичний стан сфери охорони здоров'я, низький рівень доходів населення, нераціональність структури доходів і витрат населення тощо. Отже, подолання та мінімізація соціальних небезпек має бути головним пріоритетом державної соціальної політики, основними напрямками якої повинні бути: соціальний захист населення, поліпшення структури доходів і витрат домогосподарств, сприяння соціально-демографічному розвитку, регулювання ринку праці й соціально-трудових відносин, забезпечення нормального рівня та якості життя населення, впровадження підходів соціального партнерства у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Гарашук О.В. Соціальна складова національної безпеки та сталого розвитку в умовах глобалізації // Економічний аналіз. – 2017. – №1. – С. 28-34.
2. Державна казначейська служба України. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
3. Державна служба статистики. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Кальницька М.А. Соціальна безпека: поняття та рівні дослідження // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 17. – С. 566-571.
5. Кальницька М.А. Структура соціальної безпеки та динаміка її показників в Україні // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – Вип. 25. – Ч. 2. – С. 66-71.
6. Коваль О.П. Огляд існуючих підходів до оцінки рівня соціальної безпеки // Стратегічні пріоритети. – 2016. – №3 (40). – С. 115-120.
7. Коваль О.П. Семантика та сутність терміна «соціальна безпека» // Стратегічні пріоритети. – 2016. – №2 (39). – С. 58-65.
8. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>
9. Міністерство фінансів України. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
10. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. №1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
11. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія / О.Ф. Новікова, О.Г. Сидорчук, О.В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. – К.; Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. – 184 с.

СМІШНІШЕ НЕ ПРИДУМАЄШ АБО ЯК СУЧАСНА ПОЛІЦІЯ РЕАГУЄ НА АВТОУГОННІ ЗАЯВИ

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ
УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
КИЄВО-СВЯТОШИНСЬКИЙ
ВІДДІЛ ПОЛІЦІЇ

вул. Хрещатик, 88, м. Боярка, 08153
тел. 406-07-83, ksviat@kv.npu.gov.ua

Директору ТОВ "Гусине"
Туманян А.О.

01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

17.04.2018 № 3839/109/1008/08-18
На № _____ від _____

Про надання інформації

Шановна Анна Оганесівна!

Повідомляємо, що Ваш запит від 10.04.2018 року, адресований до Головного управління Національної поліції в Київській області перенаправлений до Києво-Святошинського ВП ГУНП в Київській області, з приводу неотримання жодної інформації про стан розгляду заяви ТОВ від 22.12.2017 року № 64, зареєстровано в канцелярії за вхідним №398зі від 12.02.2017 року та розглянуто.

Інформую Вас, що згідно обліків інтегрованої інформаційно-пошукової системи Києво-Святошинського відділу поліції до канцелярії за вх. 12594 від 27.12.2017 р. через секретаря надійшла заява з ВДЗ ГУНП в Київській області за зверненням директора ТОВ "Гусине" Туманян А.О., щодо незаконного заволодіння транспортним засобом "Шкода Октавіа".

Дане повідомлення зареєстровано в журналі єдиного обліку заяв та повідомлень про вчиненні кримінальні правопорушення та інші події за № 664 від 05.01.2018 року. Матеріали перевірки розглянуто відповідно до розділу II Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР (зі змінами і доповненнями)- списано до справи № 345 від 16.01.2018 року та на Вашу адресу направлено відповідь.

Додаток: копія висновку 1 арк., копія відповіді 1 арк.

З повагою,
начальник

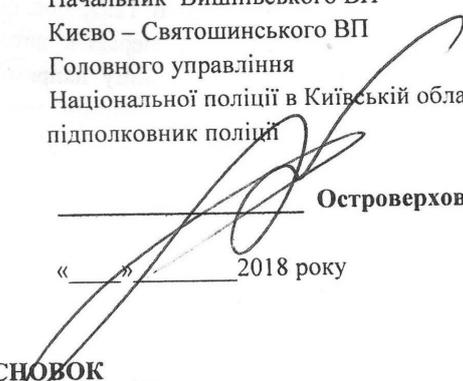

В.В. Євтушенко

вик. Гаркуша О.М.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Начальник Вишнівського ВП
 Києво – Святошинського ВП
 Головного управління
 Національної поліції в Київській області
 підполковник поліції

 _____ **Островерхов О.О**

« _____ » 2018 року

ВИСНОВОК

Про результати розгляду звернення директора ТОВ «ГУСИНЕ», Туманян Анни Оганесівни .

16.01.2018 року

м. Вишневе

Мною, оперуповноваженим Києво – Святошинського відділу поліції Головного управління Національної поліції в Київській області мол. лейтенантом поліції Будніко Я.В. в період часу з 09.01.2018 року по 16.01.2018 року проведено перевірку з зверненням директора ТОВ «ГУСИНЕ», Туманян Анни Оганесівни, з приводу встановлення місця знаходження автомобіля марки «Шкода Октавіа».

Підставою для проведення перевірки є заява-звернення директора ТОВ «ГУСИНЕ» Туманян Анни Оганесівни .

У становив:

09.01.2018 року до чергової частини Вишнівського ВП Києво-Святошинського ВІ ГУНП в Київській області надійшла заява від директора ТОВ «ГУСИНЕ», Туманян Анни Оганесівни, з приводу встановлення місця знаходження автомобіля марки «Шкода Октавіа».

Зазначене повідомлення прийнято і зареєстровано до журналу єдиного обліку заяв повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (ЄО) Вишнівського ВП Києво-Святошинського ВІ ГУНП в Київській області за ЖЕО № 661/664 № 298/109 від 09.01.2018 року.

В ході проведеної перевірки даної заяви встановлено, що ТОВ «ГУСИНЕ» стягувачем по відношенню до боржника – Короля Богдана Франковича, у власності якого перебуває авто «Шкода Октавіа», чорного кольору, з д.н.з. АІ 654 ВН.

22.12.2017 року, за адресою: м. Вишневе, вул. Вітянська, 4, було здійснено затримку автомобіля працівниками поліції, та після зупинки було складено опи

даного автомобіля. На місці перебувала довірена особа ТОВ «ГУСИНЕ», - І Дмитро.

Приблизно о 12:00 год. одразу ж після підписання працівником ТОВ «ГУСИНЕ» документів щодо передачі автомобіля, гр. Король Б.Ф. сів у вищевказаний автомобіль та поїхав у невідомому напрямку.

В законний термін розгляду матеріалу, ніяких підтверджуючих документів щодо права власності на автомобіль марки «Шкода Октавіа», ТОВ «ГУСИНЕ» не надало.

Після чого було встановлено, що дана подія містить ознаки цивільно-правових правовідносин.

Встановити місце знаходження вищевказаного автомобіля не представилося за можливе.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, на час прийняття рішення підстав для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань не має, оскільки в матеріалах перевірки не містяться ознаки кримінального правопорушення.

Уважав би:

1. Перевірку за заявою ТОВ «ГУСИНЕ». вважати завершеною.
2. На виконання п.6 ст.18, п.6 ст.19 Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 №393/96-ВР письмово повідомити зацікавлених осіб.
3. Відповідно до Закону України «Про звернення громадян» та п.3.10 Положення «Про порядок роботи із зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України», затвердженого наказом МВС України від 10.01.2004 № 1177 матеріали перевірки списати до справи № _____ канцелярії Києво-Святошинського ВП ГУНП в Київській області для подальшого зберігання на встановлені нормативними документами МВС України строки.
4. Про результати розгляду звернення внести інформацію до підсистеми «Єдиний облік» Інтегрованої інформаційно-пошукової системи ОВС України.

Оперуповноважений
Києво-Святошинського відділу
Головного управління
Національної поліції в Київській області
м.л. лейтенант поліції

Я.В. Буднік

Погоджено:
Начальник СКП Вишнівського відділення
Києво-Святошинського відділу
Головного управління
Національної поліції в Київській області
капітан поліції

О.В. Олеснюк

**НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ
УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
КИЄВО-СВЯТОШИНСЬКИЙ
ВІДДІЛ ПОЛІЦІЇ**

Директору
ТОВ «ГУСИНЕ»
Туманян А.О.
вул. Хрещатик, 44.
м. Київ, 01001

25.01.201 *Велік ЗСР*
Шановна Анна Оганесівна

Києво-Святошинським відділом поліції розглянуто Вашу заяву щодо внесення відомостей до ЄРДР, зареєстрованих в ЖЕО № 661/243, № 664/242, № 1095/298, та розпочати досудове розслідування, що до встановлення місця знаходження автомобіля марки «Шкода Октавіа» .

В законний час проведення перевірки по Вашій заяві було встановлено, що проведеними заходами встановити місце знаходження автомобіля марки «Шкода Октавіа» не виявилось за можливе.

Одночасно інформую Вас про те що згідно ст. 18 Закону України «Про звернення громадян» Ви маєте право ознайомитися з матеріалами перевірки по даному факту, подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті, користуватися послугами адвоката.

Крім того повідомляю, відповідно до ст. 17 Закону України «Про звернення громадян», прийняте працівниками Києво-Святошинського ВП ГУ НП в Київській області рішення Ви маєте право оскаржити в Києво – Святошинському районному суді у встановлений законом термін. Відповідно до п.2 ст. 18 Закону Ви маєте право ознайомитися з матеріалами перевірки по Вашому зверненню, в кабінеті канцелярії Києво-Святошинського ВП ГУ НП в Київській області в робочі дні тижня з 09.00 по 18.00 години за адресою : м. Боярка вул. Хрещатик 88, тел. 4060783

З повагою

Начальник Вишнівського ВП
Києво-Святошинського
відділу ГУНП в Київській області

ор

О.О.Острорехов

*Коріс Віро
інспектор
сектору моніторингу*

М. Гарбушко